

Nsímé Kεcιρε ritelé κε Matiyee uu n wói

Lελεε ritelé ntí kέmεε ní we

Matiyee yee ritelé ntí wói. Uricuruu ye Usuifi le. Pisuifi kuu kə ri wói. U pεe ulampooyó le un kə Yeesu pipiretiki kefi ne pité pē kecəpe use. U ritelé ntí wóile un nfasimé má re uké Pisuifi cereise re Yeesu yee yé anóo nyē ke Nkómειne Kpυre ritelé ari n yikikee wapisi. U nyísele re Ulééca a iyóopi yee Nsímé Kεcιρε riyíki. Sinyárū kuú ne pi símisi.

Ifaaci iyē mεkériine ye mmé:

1. Icélaa kuu rikúú kecáá ní pa. I nyísele lē kai m pise re Yeesu pipiretiki piké n sónε (5-7).
2. Isé kuu upipiretiki ní pa uú ne pi tum te piké ha nsímé kεcιρε riyóó (10).
3. Sinyárū see Ulééca a iyóopi mεwee ró ní céreise (13).
4. Kirisi pikó mεfine Ulééca a icápine kέmεε (18).
5. Itυε tərəw kecáá icélaa Yeesu uké kelenε m pεεmε (24-25).

Piké kelenε Yeesu m mári, pi pεe u sélei re Emanuyeli. Liasei re Ulééca a ye keróméé wele (1:23). Tinóo ntí ke Nsímé Kεcιρε κε Matiyee uu n wói nré ne tenese re: Ani n nyu re siyáa nnéi kam nókenékúrí we ketē keké ha ne tene (28:20). Lελεε nyíse re Yeesu ke Ulééca a u ye ne ritiki uú ne sisoipipi kecəpe n we.

*Yeesu Kirisi pikpυre anyiri
(Luki 3:23-38)*

¹ Yeesu Kirisi ye Tafiti keyase le, Tafiti p̄on k̄o Apiraham keyase. Upikpure anyiri ye nnyé:
² Apiraham yee Isaaki mari, Isaaki p̄o Yakupu maru, Yakupu p̄o Yuta ne upimarec̄o márei, ³ Yuta p̄o Peresi ne Sera maru. Piuni yee Tamaa. Peresi p̄o Hesir̄o maru, Hesir̄o p̄o Aram maru, ⁴ Aram p̄o Aminatapi maru, Aminatapi p̄o Nas̄o maru, Nas̄o p̄o Salimani maru, ⁵ Salimani p̄o Poosi maru. Pi ye Poosi uni s̄ee re Rahapi. Poosi p̄o Opeti maru. Uyē uni yee Ruuti. Opeti p̄o Yesee maru, ⁶ Yesee p̄o uȳōpi Tafiti maru,

Tafiti p̄o Salom̄o maru. Salom̄o uni ye meke-me Urii s̄onlenle. ⁷ Salom̄o p̄o Ropowam maru, Ropowam p̄o Apiya maru, Apiya p̄o Asaa maru, ⁸ Asaa p̄o Yosafati maru. Yosafati p̄o Yoram maru. Yoram p̄o Osiyasi maru, ⁹ Osiyasi p̄o Yotam maru, Yotam p̄o Akaasi maru, Akaasi p̄o Esekiyasi maru, ¹⁰ Esekiyasi p̄o Manasee máru, Manasee p̄o Am̄o maru, Am̄o p̄o Yosiyasi maru, ¹¹ Yosiyasi p̄o Yekoniya ne upimarec̄o márei. Likumún̄é kpe-i kapi Isirayeli pikó c̄opii apí ne Papil̄oni kuyu sí.

¹² Kapi Isirayeli pikó n c̄opii apí ne Papil̄oni kuyu sí memáá ke Yekoniya p̄o p̄ee Sealitiyeli mari, Sealitiyeli p̄o Soropareeli maru, ¹³ Soropareeli p̄o Apihuuti maru, Apihuuti p̄o Eliyakim maru, Eliyakim p̄o As̄o maru, ¹⁴ As̄o p̄o Sat̄oki maru, Sat̄oki p̄o Akim maru, Akim p̄o Eliwuuti maru, ¹⁵ Eliwuuti p̄o Eleyasaa maru, Eleyasaa p̄o Matani maru, Matani p̄o Yakupu maru, ¹⁶ Yakupu p̄o Maari ula Yosēfi maru. Maari k̄eméé ke Yeesu kapi ye k̄o n s̄ee re Kirisi uu léeme.

¹⁷ Lē nnya, kaí ne Apiraham-i n kp̄isi aí ne Tafiti-

i pá, li wale ncɔpuri anai kefi ne ana. Kai Tafiti-i n kpísi aí ne kumúnjé kpe-i kapi Isirayeli pikó n cópii apí ne Papilɔni kuyu sí pá, li wale ncɔpuri anai kefi ne ana. Kai kɔ kei n kpísi aí ne Kirisi imaretunje pá, li wale ncɔpuri anai kefi ne ana aɔ.

*Lɛ kapi Yeesu Kirisi m mári
(Luki 2:1-7)*

¹⁸ Lɛ kapi Yeesu Kirisi m mári ye nní: Uuni Maari kapí pee Yosefi feleilɛ, amá Nfáasɔne nn tíyese uu fapisi u ne Yosefi ápi kɔ kahane kulee rimpéne. ¹⁹ Uula Yosefi ye aseí ute le, uu péé la uké unósi isei lukeise kuyu kuké kɔ, uu péé n la uké riséé ne u lakase. ²⁰ Kuu ní we un likecáa músu, Upíima uleecaatumɛ unyine uu keláré-i u kpáfúme uu u maa re: Tafiti kepirɛ Yosefi, Maari pikpíké ápi kape pó n cónlɛ. Nfáasɔne mee tíyese kuu fapisi. ²¹ U kewántisi marune aa ke séi re Yeesu. Kεkeε sónti keké kempuri pikó akópe kémee lese.

²² Lɛ nnéi ai wai, Upíima rinɔ kuu mekeε antepu Esayi m máase riké ne n li nnya. Lelee re: ²³ Ukpépe yee úu utisi n nyu yé kefa wa, uu kewántisi maru api ke séi re Emanuyeli, liasei re Uléécaá ye keróméé we.

²⁴ Ke Yosefi uu n yisi, uu lɛ ke Upíima uleecaatumɛ uu u n símisi wai, uu Maari kunósi kpísi. ²⁵ Amá u ne uyɛ ápi kulee ripéne uú ha ne kewántisi maru. Kuu ke m mári, Yosefi uu ke séi re Yeesu.

2

Pinyuwe píima pinyine ye Yeesu piyéne ha

¹ Yutee ketɛ kémee kapi Petelɛhem-pɔ Yeesu mari. Erooti yee pee kei kumúnjé kpe-i uyóopi píima.

Pinyuwe píima pinyine api ketunjeleeme-mempò yisi api Yerusalem tulu. ² Apí ha pise re: Yei ye kewá kē kapi m mári pin tee re kekεε sónti keké Pisuiifi iyòopi tone? Háí ketunjeleeme-pò kari riwárepi tεε n nyíselē tε pi kewá kē mari yē. Lē nnya karí ka re tóké ke yáasi ari wúla. ³ Ke uyòopi píima Erooti uu lē n kó, ai u ne Yerusalem pikó nnéi mpòocaa tani. ⁴ Uu pεpεε ye Uléécaa inyòonse n wa piwéése nnéi ne isé picélaa cápine uu pi pise re kelō kéye-i kapí uyē ke Uléécaa uu n wéε marune. ⁵ Api u pεε re: Yutee keteni-i, Petelehem-pò le. Antepu Mísee ye mekeε-me woi re:

⁶ Pó Petelehem kuyu!

Ai pòo Yutee ketē kecáa ayu kecòpe ríyu paalē.

Li we re kepóméε ke uyòopi píima uu léerine, uyεε yé pinésoi Isirayeli pikó n séni.

⁷ Kei ke Erooti uu pεε pinyuwe píima pē meyaa séε uu pi pise re piké u símisi nsane uké céri kumúnjé kpe-i ke riwárepi tē ari n léεε. ⁸ Uu pεε limemáa Petelehem-pò pí tum uu pi maa re: ani n ηme ani ha kewá kē kecáa nsane písei ani kóm. Nòn ke n yē, ani pεeri ani né símisi néeké ha kò ke yáasi ké riwula.

⁹ Ke Erooti uu lē písímé pi ní masí, api yisi api ncée pòlò. Kei kapi pεε ripái, api yénu riwárepi tē kapí pεε ketunjeleeme-pò n yé tin pikεyu sóne pin ti tikilē. Ari kelō ke-i ke kewá kē ake ní we tulu, ari nyεε. ¹⁰ Kapi kei ri n yé, ai meyíkíyiki pi larisi.

¹¹ Api kέyò loni api kewá ne keuni Maari yenu, api ke yáasi apí ne wula. Api pεε pimemá fénne api wura ne tulaali ηmaa-ηmaa ne mékpò kapi ye n séε re miiri lese api ke hekεsi. ¹² Uléécaa uu pεé masí

keláré kémee pi símisi re ápi kape Erooti kémee pele.
Kei kapi p̄ee ncée féé kp̄ísi ap̄í ne pikuyu pele.

Pi Yeesu ne Esipiti ketē ha

¹³ Ke pinyuwe p̄ē ap̄i n tómpo, Up̄iima uleecaatum̄e unyine uu keláré-i Yosefi kp̄áfúme uu re: A yisi, a kewá ne keuni kp̄ísi aa wuru aa Esipiti ketē loni. Erooti ye lalē uké ke kpu. Lē nnya, an̄i ha kei-p̄o n tū liké ha ne tu kumúnjé kp̄e-i kam yé nó n símisi re an̄i p̄eeme. ¹⁴ Yosefi uu yisi uu kewá ne keuni kp̄ísi uú ne kesinec̄o wuru uú ha Esipiti-p̄o p̄esu. ¹⁵ Uu kei n we Erooti uú ha ne kpi. Lē ke Up̄iima uú p̄ee uantepu m máase liké ne n wa nnya kai lē wa. U p̄ee re:
Ne unéjman̄e sée re uké Esipiti keteni-i le.

Pi Petelehem ketē-p̄o siwā sírsápi kō

¹⁶ Ke Erooti uu ní ka uu céru re pinyuwe p̄ee u kiraasele, kuwói p̄iima kunyine aku u wai. Uu p̄ee kumúnjé kp̄ē ke pinyuwe p̄ē ap̄i u n símisi ne páme uu tíyese ap̄i siwántisi nn̄éi see an̄mē até n tu ne sē sisírsá Petelehem ne ayu nyee ne kei n kólē kémee kóni. ¹⁷ Lē ke antepu Yeremii uú p̄ee mekee-me ní ma kai lē wa. U p̄ee re:

¹⁸ Rama-p̄o kari nn̄í nn̄é kóm̄eiri.
Sicááila ne ikp̄otu ke unyine uu wórii
Raseeli ye lē usiwā kecáá t̄eni.
Uu nkp̄áni la piké u kp̄urei.
Ne kesē, ái nkp̄áni u tise.

Pi ne Yeesu Isirayeli keteni-i p̄eeme

¹⁹ Up̄iima uleecaatum̄e unyine uu Esipiti-p̄o Erooti mekp̄o-máá keláré-i Yosefi kp̄áfúme, ²⁰ uu re:

A yisi, a kewá ne keuni kpísi aá ne Isirayeli ketē pɛle. Pɛpɛe pɛe ní la piké kewá kē kpu ye kpínle. ²¹ Kei ke Yosefi uu yisi uu kewá ne keuni kpísi uu ne Isirayeli pɛle. ²² Amá ke Yosefi uu n kō te Aricelayuusi yee usáa Erooti iyɔɔpi Yutee ketē kecáá tónɛ, iwame ii u wai uu pɛé n yulu re úu kei tonɛɛ. Uléécáa uu kō keláré-i u símisi uu yisi uu Kalilee ketē-mē tómpɔ, ²³ uú ha kuyu kpē kapi ye n sée re Nasareti-i tonɛ. Lē ke antepuyɛ apí pɛe ní ma kai lē tikilē. Pi pɛe re: Pi yé kam api kewá kē séi re Nasareti ukó.

3

Yohani Uniwole ye Uléécáa Nstmé yóólē
(*Mariki 1:1-8; Luki 3:1-18; Yohani 1:19-28*)

¹ Aí weri kumúnjé kunyinɛ-i, Yohani Uniwole uu léeri un Yutee kucesi kóima-i yóólē te: ² Ani mɛfɛne conse, Uléécáa iyɔɔpi ye nyahaimɛ! ³ Yohani nsímé ke antepu Esayi uú pɛe maa re: Usoi rinɔ ye ri te kucesi kóima-i n yóólē te: Ani Upíima ncee nyóɔnɛ, ani usiceepi tēiisɛ.

⁴ Kuyooyoo nkpíi ketukanka ke Yohani uú pɛe tanaalē un kekónɛpampi kehale-i télē. Apááni ne mɛté kuú pɛe le. ⁵ Yerusalem pikó ne Yutee ketē nnéi pikó ne Yuriteɛ nkoi ketē pikó nnéi ye pɛe ukemɛ sónaapɔle, ⁶ api ye piakópe yámne api tíyɛɛ uu Yuriteɛ nkoi kémɛ mɛni pi wole.

⁷ Yohani uu yénu re Pifarisi ne Pisatusee pɛe ukemɛ n sónaapɔ re uké mɛni pi wole apí kusa kulúí we. Uu pɛe pi maa re: Nó akpurii nnyé! Wóo nó céesi re ani Uléécáa kuwɔi kpɛe n nyahaimɛ

kaase? ⁸ Ani nómenéwai ne nyíse re nò mesei mēfine consēle. ⁹ Ani kape n nyu re kani nní m máikēe re Apiraham yee núnésáayaha nnya, lee ne nó piye. Amá ne kale ké nó símisi re Ulééca yé fe uu apare nnyé pansese Apiraham siyase. ¹⁰ Iso ye pinaḥaa máálenle piké ne aléé iníñí sémni. Lē nnya, kuléé kúye kunsá apipi sone m maru, pi yé ku riké api nna-i sápo. ¹¹ Míni ḥmane ke née nó wole liké nyíse re nò mēfine consēle. Amá uyee né memáá n sánti ye né fele. Am tu ricuruu ké uanéeri u mahā. Uyee sánti uké Nfáasone ne nna nó wole. ¹² U nkpáni yare usoi nkó yee kulū kapí ne n cácai m múílē. U yé kukpépi pééi uu melukēpipi risíme-i súúni, uu kò acólé ilúké té uké wa uké nna teneciré kēmeē a risé.

*Yohani ye Yeesu míni wole
(Mariki 1:9-11; Luki 3:21-22)*

¹³ Kumúnjé kpe-i ke Yohani uu kei ní we un pisoí míni wole ke Yeesu uu Kalilee-pò yisi uu Yuritee nkoi mme-i u leepò re uké kò uyē míni wole. ¹⁴ Amá Yohani uu yúlu uu re: Né kaí ne sá re ké kepóméé hapò pòké né wole, ái pòó yé meníñe kenéméé kam. ¹⁵ Yeesu uu pee u pese re: A riyá liké pee lē n we kelene. Lē kari yé fe arí ne lē nnéi ke Ulééca uu ní la rísonne wai. Kuu lē m ma, Yohani uu pee kóm uu míni u wole. ¹⁶ Ke Yohani uu lē Yeesu piwóle m masí, Yeesu uu míni-i leepò. Keyóme ake kei nní wúkule uu Ulééca Nfaasone yenu nn keyómecaa-pò súiri yare rilólā, nn ukecáá tone. ¹⁷ Tinóó rinyine ari pee keyómecaa-pò leeri re: Nkó yee Kenépipi lala kecíre, ám ye ukecáá kō.

4

Setani ye Yeesu peikee
(Mariki 1:12-13; Luki 4:1-13)

¹ Lē memáá, Ulééca Nfaasone nn pe Yeesu kpisi nń ne kucesi kóima loni re Setani uké ha u peikee.

² Ke Yeesu uu sitúné aféena ne sisine aféena anóo m paasi, nkú nn u wai. ³ Setani ye m peikee uú ne u kó uu u ma re: Pón mesei Ulééca Kεpipi, a apare nnyé rinóo ma aké pansε akpónó, aa le. ⁴ Yeesu uu u pese re: Li Nléécaasimé kémεε wólaalē te:

Ai iluke ηmane ye ye usoi nfáa he, amá nńpá nsímé n-ye mεε

Ulééca nnó-i n léeme yeε kó usoi nfáa hele.

⁵ Setani uu kó Yeesu kpisi uú ne Ulééca kuyu Yerusalem sí, uú ha kei Ulééca keyó kehóré-pó u tasi ⁶ uu re: Pón mesei Ulééca Kεpipi, a mepócire keteni-i risápó. Li we re li Nléécaasimé kémεε wólaalē te:

Ulééca yé pń nnya upileecaatumε rinóo he
 api pń yéu

kupóna áku kapε ne ripare rinyine rinkpóu nnya.

⁷ Yeesu uu kó u pese re: Li kó kemée wólaalē te:

Kapε Upńima Upólééca peikee póké uketo yē.

⁸ Setani uu kó pikpíké u kpá uú ha riyópe maamaa pńima rinyine kehóré-pó tasi uu ketē nké kecáa ayópiyu ne ammule nnéi u nyísente ⁹ uu peε kó u ma re: Pón n ηmurei aa wúla aa né yáási, am nńi nnéi pń he. ¹⁰ Yeesu uu u ma re: A kenékúrí yisi, Setani. Li Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te:

Upńima Upólééca mecire kóló kaí pise re usoi uké riwula uké yáási.

¹¹ Kei ke Setani uu pɛɛ Yeesu riyá, piléécáatumɛ apɪ ukékúrí hapɔ apɪ pɛɛ ukεcáá m paílɛ.

*Yeesu ye upikɛi Kalilee keteni-i kóraane
(Mariki 1:14-15; Luki 4:14-15)*

¹² Kε Yeesu uu n kɔ tɛ Yohani ye kukpaniilee-i we, uu yisi uu Kalilee ketɛ-mɛ pɛɛ. ¹³ Kuu n hápɔ, úu Nasarɛti-i tónɛ, amá Kapɛrinawum-mɛ kuu tómpɔ. Kei ye kupiyɛ ritimɛ wɛɛ, Sapilɔɔ nɛ Nɛfitalii ketɛ-pɔ. ¹⁴ Lɛ kɛ antepu Esayi uú pɛɛ ní ma liké nɛ n wa nnya kai lɛ wa. U pɛɛ rɛ:

¹⁵ Nɔ́ Sapilɔɔ nɛ Nɛfitalii sitɛ pikɔ́,
nɔ́o mínimaa ritimɛ ní we
nɛ nɔ́o Yuriteɛ nkoi metéj ní we,
nɔ́ mpuri sanɛ pikɔ́, nɔ́o Kalilee keteni-i ní we,
¹⁶ nɔ́o pɛɛ kuɲmaha-i ní we, ani kɔ tɛ
nɔ nkɛpɛni metéi píima yɛnɛ.
Nkpɔ kuhorɛ-i kaní pɛé we,
metéi ye nkɛpɛni nɔ lɛɛpɔɛ.

¹⁷ Kaí nɛ kei n kpísi ke Yeesu uu pɛɛ piyóó lɔ tɛ:
Ani mɛfinɛ conse, Uléécáa iyɔɔpi ye nyahaimɛɛ.

*Yeesu ye pikpintomécópii pina séɛ
(Mariki 1:16-20; Luki 5:1-11)*

¹⁸ Yeesu ye pɛɛ Kalilee kupiyɛ ritimɛ sónɛɛ uu Simɔɔ kapɪ rinyíri n hɛ rɛ Píyɛɛ nɛ uuwá Antiree yɛnu. Piketé ye pikpintomécópii ɛ. Anyɛj kapɪ pɛɛ fóm pin nɛ ikpíntomé cópii. ¹⁹ Uu pɛɛ pi maa rɛ: Ani né ritiki ké tíyɛɛ ani ye písoi pɛɛ yé né rintíki wéési. ²⁰ Apɪ mɛɛɛ nɛ mɛɛɛ anyɛj sá apɪ u tiki. ²¹ Kuu kei n yisi, uu kéyu-mɛ sí uu kɔ Sepetee piɲmáne pité Yakupu nɛ uuwá Yohani yɛnu pi nɛ piusaa Sepetee pin pikuninɔi-i we pin pianyɛj nyóonsɛntɛ. Uu pi

séi ²² api mēse ne mēse kúninōi ne piusaa yá api u tiki.

Yeesu ye céésile un kə itóí pəise

²³ Yeesu ye pēe Kalilee ketē nnéi kónúnlenle un Pisuifi ayomeyáhaalee kémēe céési un kə Uléécaā iyōpi Nsímé Kēcire yóólē un kə itóí ncōpuri ne ncōŋ ncōpuri mēe pisoī m pekēsi pōisente. ²⁴ Kei ke urinyiri ari pēe Sirii ketē nnéi kecáá rikóónú. Api pēé ne pitóikó nnéi ncōpuri ne pē nnéi pēe piipinē-i ncōŋ nnyine n kómēi u n sónaapə un pi pōisente. Lēlē nní yare pinírihélaa ne rikpínkpí pikó ne síkankáláká. ²⁵ Asoiwuí píima nyēe Kalilee-pə ne Ayu Kēfi ketē-pə ne Yerusalem-pə ne Yutee-pə ne Yuritee nkoi metēŋ-pə n léeme aa pēe u n tikilē.

5

Istmé ke Yeesu uu upipiretiki riyópe kecáá n smisi (Luki 6:20-23)

¹ Ke Yeesu uu lē tisoiwuí n yé, uu yisi uu riyópe yopoi uú ha tone. Upipiretiki api pēe kei u lēpə, ² uu pēe picélaa pi loni. Ícélaa iyēe nnyí:

Nktŋniŋe yiktyiki

³ Pēpēe n nyu rē ápi Uléécaā inipēe-i líka tulaalē pēe pínarekome.

Pēpēe Uléécaā iyōpi te.

⁴ Pēpēe n tēni pēe pínarekome.

Uléécaā ye sōntile uké pi kpurei.

⁵ Pēpēe ní purú pēe pínarekome.

Uléécaā yé ketē kuú ne upisoī m mé pi pa.

⁶ Pēpēe n náási piké mēwai wa meké aseī n tikilē pēe pínarekome.

Uléécáa yé kam uu pimela pi wai.

⁷ Pɛpɛɛ ye picɔ íwe n té pɛɛ pínarekomɛ.

Uléécáa yé kam uu kɔ pẽ íwe ténì.

⁸ Pɛpɛɛ kefa n kpáiiĩ pɛɛ pínarekomɛ.

Pi yé kam api Uléécáa yénu.

⁹ Pɛpɛɛ n wéési re pin yei n we,

liké kei n niñú pɛɛ pínarekomɛ.

Uléécáa yé kam uu pi séi re usipipi.

¹⁰ Pɛpɛɛ aseì n tíkiiĩ, pìsoi pin lĩ nnya pi wéékuselĩ pɛɛ pínarekomɛ.

Pɛpɛɛ Uléécáa iyɔɔpi pikó.

¹¹ Nó mpí kapi n lámisi pin nó wéékuselĩ pin né nnya nókenécáá nnóme símaankeɛ, nó pínarekomɛ. ¹² Liké nó n láárú nɔn ne mpóɔnare cu-unkeɛ. Nónínéheɛ ye keyómecaa-pɔ piyele ái kumúnjé má. Limɛɔ kapi pɛɛ antepuyɛ pɛɛ pɛé ñ we ani kelene weri wéékuselĩ.

Nnyási ne metéi kecáá icélaa

(Mariki 9:50; Luki 14:34-35)

¹³ Nóo ketē kecáá nnyási. Nnyási melō men nkpéni n kpu, yo kapi yé pɛé ne melō n pɛɛ? Li tise piké ketahai-mẽ n fómpɔ pìsoi piké télise.

¹⁴ Nóo kɔ ketē metéi. Kuyu kpɛɛ riyópe kecáá m mómaalĩ áku yé fe kuké m pékaalĩ. ¹⁵ Úka úu ye kéfíráa risé uu kucári ke kipi. Kecáá kuu ye ke ritosi ake mpá úye kényo-i n kpáiiĩ. ¹⁶ Limɛɔ kai pise re nómenétéi meké n kpáiiĩ pìsoi nnéi pin me nyáni. Pìsoi piké nómenéwai sɔne n nyáni pin ne Nóunésáa Uléécáa ye keyómecaa-pɔ ñ we riyu waise.

Isé kecáá icélaa

17 Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani kapε m músu re Moisi isé ne antepuyε icélaa kam pikópe ka. Am ka re ké i kpu, amá ne kale re liké lē li. 18 Asei kam nní nó símisi, ketē ne keyóme ye kpére we, kewóipi cíú-cíú kéka née kesímépi kéka áke isé kémee mélele má, liké ha ne mpa yo ketə tu. 19 Lē nnya, úye un isé rinəə rinyine n kesi uu kə picə céesi re piké ri kesi, mpa rinəə tē tinsá pitíki m páápú, uyee yé masí Ulééca a iyəpi kémee usínísá. Amá úye un ti m pakare un kə picə n céesi re piké limεcə wa, uyee yé masí Ulééca a iyəpi kémee úyukəó. 20 Asei ye nyε re nənsá Ulééca a mela n tikilē liké isé picélaa ne Pifarisi n fe, áni yé Ulééca a iyəpi kémee lō.

Kuwóí kecáá icélaa

21 Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te Ulééca a ye pirókpure maa re: Kapε usoi kpu. Uye un usoi n kpu, piké liute ne túhaane. 22 Amá nē ne nó maa re: Uye un ne uucə n wóəsi, piké ne liute túhaane. Uye un uucə m maa re: Pó uníri nkó, piké liute ne pεpεe ye ketúhaane píima-i n túhaane kémee ha. Uye un uucə m maa re: Pó uníri nkó, li tu re piké liute nna tenεciré iwe kémee risápə. 23 Lē nnya, pən Ulééca a keyə-i kenyóonse-i linyine ne Ulééca a piheε n ha, pən n léise re upócə ye ne pó wólalē, 24 li piεe re pəké kei ipóheε iyē tiyá pəké liute leepə nəké nsímé nyóonse kelene, aa pεε inyóonse piwai pεε.

25 Pitele pin nó ne unyine kecəpe n we, nən ketahai pitúhaane n sí, a tíyεε nó ne uyē ani ncée kómεine. Insá lē, u yé ne utúhaane-i pó ha, uyē uu pó kpísi uu pisóca pa, pē api kukpaniilee pó tani.

26 Asei kam nní pó símisi, pənsá ripówóme nnéi n

héele tiké tene cáká-cáká ne ketanká tərəə-pə, áa kei mélele má.

Iwásá kecáá icélaa

²⁷ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kə te Ulééca a ye maa re: Kapε iwásá wa. ²⁸ Amá né ne nó maa re: Utisi úye un ucə unəsi n yē uu káipi, u ukemúñé kémee iwásá ne unəsi uyē piwai masile lē. ²⁹ In te mepónípee luke-luke mee akópe pə waise, a me lese aa ketaa-pə fómpə. Li kutəsi we usoi uké uipíñe likó linyine paa uú ne nfáa yenu ne kuu yé uipíñe nnéi mǎ má apí ne nna teneciré kémee u sápo. ³⁰ In te kupónípe luke-luke kpee ye akópe pə waise, a ku riké aa ketaa-pə ku fómpə. Li kutəsi we pəké kupónípe luke-luke paa aá ne nfáa yenu ne kaa yé ipópíñe nnéi mǎ má apí ne nna teneciré kémee pə sápo.

Utisi ne unəsi pitúunne kecáá icélaa

(Matiyee 19:1-12; Mariki 10:1-12; Luki 16:18)

³¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kə te pi pεε pirókpure maa re: Uye un unəsi n lakase, uké rítelé wa uké unəsi rimúíse re u u yele. ³² Amá né ne nó maa re: Uye un unəsi n lakase linsá iwásá nnya, iwásá kuu lē u tani. Uye un kə unəsi ke ucə uu n lákase n kpísi, iwásá ke liute uu lē wa.

Tinóo piyekei kecáá icélaa

³³ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kə te pi pεε pirókpure maa re: Pəñ tinóo n yekei, a ti ritiki. Pəñ tinóo n yekei re pə Upíima linyine wa, kapε piwai li riyá. ³⁴ Amá né ne nó maa re: Ani kapε ye rinóo yekei re nó Ulééca a linyine wa. Ani kapε ye wéeri aní ne keyómecaa séi. Kai nní kei ye Ulééca a riyəpítū nnya. ³⁵ Ani kapε ye kə wéeri aní ne ketē séi, kai

nní kei ye Ulééca ritū nnya. Ani kaɓe ye kɔ wéeri aní ne Yerusalem séi, kai nní kei ye uyóopi wéése kuyu nnya. ³⁶ Ani kaɓe ye kɔ wéeri aní ne nórinéyu séi, kání yé nní n fe nǎké nǎpá nnyúpi cireníne riwárarase née nǎké risǎmaase nnya. ³⁷ Nǎn ye m maa re "eee", liké "eee"! Nǎn ye m maa re "eehei", liké "eehei"! Nǎn lē memáá nnyine ncɔ rinkpáse, Setani nkó ye mmē.

Mɛwai picɛi kecáa icélaa
(Luki 6:29-30)

³⁸ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nɔ kɔ te pi maa re: Uye un ucɔ menípee n fori, piké liute menípee pifore cɛei. Uye un ucɔ kuní n wehe, piké liute kuní piwéhe cɛei. ³⁹ Amá nē ne nó maa re: Ani kaɓe ye usoi mɛwai kópe cɛei. Usoi un kuluke-luke-mē keɓese pɔ n tɔ, a kumíi-mē pansɛ uké kɔ kei keɓese pɔ tɔ. ⁴⁰ Usoi un n la uké ketahai pɔ sée uké kɛpótúkanka tene yǎsí, aa mɛse kupókɓélenku mahani aa u múise. ⁴¹ Usoi un pɔ n tí un ilū pɔ n cǎnse re a ne rinǎ tise u sarumpɔ, aa mɛse i cǎni áa ne tinǎ tē meté u sarumpɔ. ⁴² Uye un linyine pɔ n we, a u he, úye un kɔ re u yé linyine pɔ lɔ, a u lonse.

Ani nópinélaarɔ n la
(Luki 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nɔ kɔ te pi maa re: A upósáne n la aa upóláarɔ ipuri n yulu. ⁴⁴ Amá nē ne nó maa re: Ani nópinélaarɔ n la, ani ye pɛɛɛe nó n wéékuselē kecáa keyóme yáási. ⁴⁵ Nǎn lē n wai, nɔ pɛɛ mɛsei Nóunésáa Ulééca ye ke yómɛca-pɔ ní we sipipi le. U ye týesele ituɓe ii písoi sǎne ne pikópe leeri, uu kɔ týese ikónɛ ii cuuni ai pɛɛɛe u

m pakarelē ne pεpεe άπι u m pakarelē yoriye. ⁴⁶ Asei kecάά, in te pεpεe νό ή la ηmanε kanί la, ihée ίye kani pεe μέ te Uléecaa uké νό pa? Pilampooyό ηmaa ricuruu pό ne ye kō limεcō wale. ⁴⁷ In te νόpinémáρεcō ηmanε kanί ye yάasi, yo kani pεe wa lisάηa? Pεpεe άπι Uléecaa m pakarelē ticuruu ye kō limεcō wale. ⁴⁸ Ani n nyamί ne kέtō-pō yare ke Nόunésάa yeε keléecaa-pō ή we uu ή nyamί ne kέtō-pō μεcō.

6

Lē kapi ye ptwekōó linyine n he kecάά icélaa

¹ Yeesu uu kō pimάa pi kpά re: Ani νόmenécίre tí, άni kapε ye lē kaί ne n sά re noké Uléecaa nnya wa písoi inipεe-i wa re piké νό yé piké pakare nnya. Insá lē, Nόunésάa yeε keyόμεcaa-pō ή we úu ihée ίka νό panε. ² Lē nnya pōn úwekōó linyine n he, kapε kuloo pi pōké riyόό yare ke kecάά kecάά mewai pikό api ye ayόμεyáhaalee-i ne icée kecάά n wai re písoi piké pi pakare μεcō. Asei kecάά, pi piihée piyόό masile lē! ³ Amά pōon ye linyine úwekōó n he, kupónίpe mii áku kapε lē ke kuluke-luke aku n wa ceri. ⁴ A ye risée ne he. Upósάa Uléecaa yeε mewai kaά ne risée n wai n nyáni yé pεe pó héele.

Piyόμεyáhaa kecάά icélaa

(Luki 11:2-4)

⁵ Yeesu uu kō pimάa pi kpά re: Nōn ye keyόμε n yάasi, άni kapε ye kecάά kecάά mewai pikό μεcō n wai. Pi ye n lalε piké ayόμεyáhaalee-i ne sicéepene-i n nyenu pin ne keyόμε yάasi re písoi piké pi yé nnya. Asei ye nye kam nnί νό símisi re pi piihée piyόό masile. ⁶ Amά pōon ye n la pōké keyόμε yάasi,

α γε kupólee lō aa hánesi aa पेε Upósáa Uléécaα ke úka úu n nyáni yáasi. Upósáa Uléécaα γεε n nyáni lē kaá ne riséé n wai yé ipóhéeé pō pa.

⁷ Nōn γε keyóme n yáasi, áni kapε γε μέwoo kusíménaapí n wai yare πεπεε ápi Uléécaα n nyu meco. Pi γε m músu re pin lē meγá n símaankeε, Uléécaα yé ne pi kō. ⁸ Ani kapε pimeco n wai. Nóunésáa Uléécaα γε lē kai nó m pise nyule ani γε kelenε li u welu. ⁹ Lē kai m pise re nōké γε keyóme n yáasi γε nní:

Urósáa, pōo keyómecaα-pō ní we,

¹⁰ PISOI piké céri re tipónyíri γε kóolelenle,

Ipyóopi iké kam,

Meπόla meké ketē kecáá wa yare keyómecaα-pō.

¹¹ A γε nḗpá keweesi kéye iluke ró he,

¹² A arókope ró sárei yare ke tōo γε kō picō n sárei pin akópe ró n wa meco.

¹³ Kapε tíyese tōké pipeikeε kέmεε loó.

Amá α kuníri anipe-i ró lese.

Li we re pōo iyóopi ne hnanε ne

nímule te nḗpá píyεi-pō.

Amí.

¹⁴ Nōn γε picō akópe kapι nó n wa pi n sárei, Nóunésáa γεε keyómecaα-pō ní we yé kō nóanékó nó sárei. ¹⁵ Amá nōnsá γε picō akópe pi n sárei, Nóunésáa páa yé kō nóanékó nó sárei.

Anópahaα kecáá icélaα

¹⁶ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Nōn γε anōo m pahaalē, áni kapε γε kecáá kecáá mewai pikó meco kέyu n caailē. Pi γε kέyu n cōhōnelenle re pISOI piké céri re anōo kapι pahaalē. Asei kam nní nó símisi re pi piihéeé lē piyóo masile. ¹⁷ Amá pōon γε anōo m

pahaalē, a ye lihí aa ríyu tulaali fóm. ¹⁸ PISOI ápi kapε ne n céri re anóo kaa pahaalē nnya. Upósáa Uléécaā ke úka úu n nyáni nmanε yeε nyáni lē kaá ne riséé n wai. Uyεε yé pεε ipóhéé pó pa.

Keyómεcaā memá
(Luki 12:33-34)

¹⁹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani kapε n wéési nóké ketē nté memá yé nóké curii. Apapi ne ncámé yèè nté me caaile, piyaa póo ihánaa foru api me yáái. ²⁰ Amá keyómεcaā-pō kaí ne sá re nóké memá yé nóké curii. Apapi ne ncámé nn ye kei fe nké me caai, piyaa ápi yé kō fe piké ihánaa fori piké me yáái. ²¹ Li we re kei ke mepómá ame ní we ke kepómújé aké wepō.

Metéi kenýarū
(Luki 11:33-36)

²² Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Inípeε yeε ipiηε kefiráa. Ipónípeε in n nyań, i ye ipiηε nnéi n kpáiiilenle. ²³ Amá ipónípeε in m pólú, ipópiηε nnéi yeε ye kuηmaha-i n we. Lē nnya, in te metéi mē kaa m má ye pansεle kuηmaha, a yē te kuηmaha piima-i kaá we.

Uléécaā ne siwóó kecáá icélaa
(Luki 16:13)

²⁴ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Uka úu yé fe uké kumúnjé kuse kémεε píyosaa pité n tikilē. Mpá liké íye wa, u yé use ipuri yé uu ucō ikó n la, née u yé use ne kutu n cōlē úu ye pεε ucō n waiselē. Ani yé fe nóké kumúnjé kuse kémεε Uléécaā ne siwóó n tikilē.

Ani ne Uléécaā n tálē
(Luki 12:22-31)

25 Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Lē nnya kam nó maa re áni kape lē kani yé n li ne lē kani yé ní ntí nəké ne nfáa m má ne ilū kani yé nónépiŋe n yárii nfasimé wa. Nfáa nn iluke fee, née ipiŋe yee ilū fe? 26 Ani sinúipi ripaí nké. Ási ye lukesi, ási ye kpasi, ási ye líka risíme súū. Amá Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we ye si kpíniile! Yare nŋ ŋmaa áni pree ríyu má lin sinúipi sē fee? 27 Nó úye yee yé fe uu nfasimé wai uú ha ne unfaa aŋmē mpa nkáripaí kpáse?

28 Yo nnya kani pree nkpaáni ilū kani yé nónépiŋe n yárii nfasimé wai? Ani meyuí mee ye sicare-i n felesi ripaí nké! Ame pikei pika wai, áme kə ilū íka nyelaanke. 29 Amá ké nó símisi re mpa ne lē, Uyóopi píima Salomə ricuruu ne ummule mmú nnéi, úu pree ilū inyine má yee ní nyarí ai mefele menyine tulu. 30 Nó písoi mpí nfatene rín piye. In te Uléecaa ye meyuí mee neni kecare-i ní we pin kə kóso nna me ŋmaasine lē sənukuse, nŋ kecáa kúu yé pree meníŋe ripaí? 31 Lē nnya, áni kape ye nfasimé wa nəké maa re: Yo kari yé li née yo kari yé ní ntí née yo kari yé tā. 32 Pəpəe ápi Uléecaa n nyu pree lē likó meséere wéési. Amá Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we ye nyule lē kai nó m pise. 33 Uléecaa iyóopi kani yé mefoi wéési, ani kə lē kuu m pise n wai, u yé kə litóroo nní nnéi mpuri piheee nó rikpa. 34 Lē nnya, áni kape ye nfasimé wa re íye kai yé kóso n we. Li we re mpa keyáa kéye ne kenkó ye mu.

7

*Ai we re təké ye picə akópe m palē
(Luki 6:37-38, 41-42)*

¹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani kape ye picɔ ne túhaane, Uléécaá úu kape ne nɔ́ n túhaane nnya. ² Lɛ kani ye picɔ akópe ní pa meɔ ke Uléécaá uu akópe nó pane. Kemúhɛ kɛ́ kani ye ne picɔ ní musí kapi kɔ ne nɔ́ músune. ³ Yo nnya kaa keyúipi kee upɔ́ɔ menipɛɛ-i ní we nyáni, áa pɛɛ kenawélépi kee mepókó-i ní we nyáni? ⁴ Iye kaa yé fe aa ucɔ maa re: A nyere ké keyúipi mepónípeɛ-i lese, kenawélépi ken kɔ pɛé ne mepókó kémeé we? ⁵ A tíye pɔ kecáá kecáá mewai má kpa! Kenawélépi kee mepónípeɛ-i ní we kaa yé mefoí lese aa pɛɛ n̄sɔne n nyáni áá ne keyúipi kee ucɔ menipɛɛ-i ní we lese.

⁶ Ani kape ye Uléécaá likó sipɔpi pa re siké li. Insá lɛ, si yé ne nó pansɛ asi nó kéhɛni. Ani kape ye kɔ n̄sinékólé kecire áfɔŋ keyu-i risá. Insá lɛ, a yé i teleise ii caai.

Piwei ne piyóó
(Luki 11:9-13)

⁷ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani ye Uléécaá we, u yé nó he. Ani ye ukemɛɛ piwélaa ha, u yé tíyɛɛ ani yénu. Ani ye ihánaa u rikómkóm, u yé nó hánnɛ. ⁸ Uye un u n we, u ye u hele. Uye un ukemɛɛ linyine n wéési, u ye li yenle. Uye un kɔ ihánaa u rinkómkóm, u ye u hánnɛle. ⁹ Nó úye kepipi kee yé iluke u we, uu pɛɛ ripare kpísi uu ke he? ¹⁰ Née nó úye kepipi kee yé nkpíntomé u we, uu pɛɛ iwáa kpísi uu ke he? ¹¹ Mpá nó pikpááree mpí nní, nɔ ye fele ani n̄sinépipi lisɔne he. Nounésáa yɛɛ keyómɛcaapɔ ní we yɛɛ yé pɛɛ meníŋɛ pɛpɛɛ lisɔne u m pisɛ piheɛ riyáá?

12 Lẽ nnéi kani ní la re písoi piké ye nó wa, ani ye limεcɔ pi wa. Lẽ ke isé ne antepuyε api pise re nɔké ye wa.

*Tinɔnɔɔ tεε m mókú-mókúlẽ
(Luki 13:24)*

13 Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani ne rinɔnɔɔ tεε m mókú-mókúlẽ lompɔ. Tinɔnɔɔ péré-péré ne ncée mee n laanu pelele ye nkpɔ-mẽ simpɔle. Písoi kulúi pree ye ne kei lompɔ. 14 Amá rinɔnɔɔ tεε ye ne nfáa-mẽ ní ha ye mókú-mókúlεnle. Lincee p̄s ne kɔ nkpáni mese wéké-wéké. Písoi pree ye n n yé̄ api kulúi we.

*Antepuyε nɔɔme kecáá icélaa
(Luki 6:43-44)*

15 Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne antepuyε nɔɔme. Pi ye rikpárále apí n nyíselẽ te pi asánpipi le, nénpákane pi pisifa-i ákpe kpááree le. 16 Pimɛwai kani yéé ne pi ceri yare kapi ye aléépipi ne akuléé ní céri mecɔ. Api ye areeseε sinípeleépi kecáá tɔ. Api ye kɔ afiki ahíhí kecáá tɔ. 17 Kulée sɔne kpee ye apipi sɔne mari, kulée kópe p̄ɔ apipi kópe maru. 18 Limεcɔ ke kulée sɔne áku ye fe kuké apipi kópe mari, kukópe p̄aa ye kɔ fe kuké apipi sɔne mari. 19 Pi ye kulée kpee áku apipi sɔne m máru rikéle api nna-i ku sáɔ. 20 Limεcɔ kani yéé antepuyε nɔɔme mɛwai ne pi ceri.

*Pipiretiki yiktyiki kecáá icélaa
(Luki 13:25-27)*

21 Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ai p̄ε nnéi pree né n sélei re Upíima, Upíima pree Uléécaá iyɔɔpi kέmee lonine, amá pεpεε Unésáa yee keyómεcaapɔ ní we mela n wai ηmane pree Uléécaá iyɔɔpi

kémee lonine. ²² Μεγά né ha keyáa kē ke Uléécaá uu pisoι n túhaanene né maa re: Upíima, Upíima, áι tṵo ripónyíri ne Uléécaá nsímé pisoι símisi ari aníri lakasente ari kṵo tipónyíri ne mewaisaṅa kulúí wapisii? ²³ Kei kam yé pee pi símisi rísone re: Am pikai nó nyu! Nó pikópekṵó mpí. Ani kenékúrí nté rinyṵsṵ!

*Siyṵo sité sinyine kecáá nsímé
(Luki 6:47-49)*

²⁴ Yeesu uu pee ntṵrṵo pi maa re: Uye un nsímé mmú nnéi kutu rincṵo un kṵo n tintiki, u we yare usṵhṵo yee kepare kecáá ukeyṵo m mṵ. ²⁵ Ikónne ii cuuni, ikói ii yipu, kuyṵo píima kunyine aku kṵyṵo ke-i pépu, áι nkpáni líka ke wa, kake kepare kecáá m mṵmaaldē nnya. ²⁶ Nkó yee nsímé mmú nnéi kutu rinṵo, úu ye pee n titiki ye we yare uníri yee nnyene kecáá ukeyṵo méwoo m mṵ. ²⁷ Ikónne ii cuuni ikói ii yipu, kuyṵo píima kunyine aku kṵyṵo ke-i pépu, ake lolu ake foru téké-téké.

Yeesu nnaṅe kuú ne n céési

²⁸ Ke Yeesu uu anṵo nyē nnéi pimáa mí masí, umecélaa ame pee pisoι riwúí meγá nnṵo n yipaaldē. ²⁹ Uyē úu céési yare isé picélaa meṵo. Amá Uléécaá nnaṅe ke uyē uú péé ne céési.

8

*Yeesu ye uyṵṵ unyine paise
(Mariki 1:40-45; Luki 5:12-16)*

¹ Ke Yeesu uu riyṵpe rincépime memáá, asoiwúí píima anyine aa pee u n tikilē. ² Kei ke uyṵṵ unyine uu ukekúrí hápṵo uu wúla uu re: Upíima, pṵn n la,

πό νέ wolε am funi. ³ Yeesu uu kunίπε saapō uu u ca uu re: Ne lalε a peί. Mεσε ne μεσε, keyδ̄ akε ukεcάá lelu uu funi. ⁴ Yeesu uu pεε rinόō u hε re: Kapε wa unyine uké kō. Amá a uyεε Uléécaá inyóōnse n wai λεpō uké πό musί uké yé te pō peί, aa pεε limεmáá inyóōnse ke Moisi uú ne nó n tíyε wai liké nῆpá úyε nyίse re pō peilε.

*Yeesu ye Rōm usóōca kpéē unyine ukεikó pōise
(Luki 7:1-10; Yohani 4:43-54)*

⁵ Yeesu uu pεε limεmáá ncée kpisi uu Kaperinawum kuyu lompō. Rōm usóōca kpéē unyine uu ukékúrí nyósōpō uú ne u ténι re uké u comε. ⁶ U Yeesu maa re: Úpíima, unékeikó ye kέyō-pō ne kufónḡ finupōle lin ána u pahaalē, úu nkéhē ne kέyu mápō. ⁷ Yeesu uu u pεse re: Ne kō, né ha u pōise. ⁸ Kei ke usóōca kpéē uyē uu pεε kō re: Am tu re póké kenéyō-i lompō, Úpíima. Amá pō kpere rinόō hε, unékeikó ye lē peilε. ⁹ Li we re né ticuruu ye pinéwéése mále nen pi pakarelē. Nen kō pisóōca má pεε né m pakarelē. Nen piunyine m maa re uké méyε ha, u ye hale. Nen kō ucō m maa re uké kam, u ye kale. Nen kō unékeikó m maa re uké linyine wa, u ye li wale. ¹⁰ Ke Yeesu uu anόō nyē n kō, ai nnόō u yipu, uu pεpεε u n tíkile maa re: Asei kam nnί nó símisi, ám Isirayeli keteni-i ricuruu úka kémεε nfatene píima mmú ncō yenaalē. ¹¹ Ne la ké nó símisi re písoi meyā yé ketunjeleemε ne ketunjelolé-mē leemε, pi ne pirósáyaha Apiraham ne Isaaki ne Yakupu api Uléécaá iyōōpi-i tone api kesē iluke le. ¹² Amá pi yé pē kaί pεé ne n sá re piké Uléécaá iyōōpi kémεε lō

ketahai kuḡmaha-mē fómpɔ api pɛɛ kei m pupukɛɛ pin iní takai.

¹³ Kei ke Yeesu uu pɛɛ usóɔca kpéē uyē maa re: A n ḡme a kui. Mpófatenɛ nnya, lē kaa m pise yé wa. Ukeikó uu mesei itunɛ ise iyɛ-i pélu.

Yeesu ye pitóikó kulúí paise
(Mariki 1:29-34; Luki 4:38-41)

¹⁴ Yeesu uu pɛɛ limemáá yisi uu Piyɛɛ keyɔ sí, uu kei uyē ulóhóni lɛɛɔ un finu uipinɛ in tolú. ¹⁵ Yeesu uu kunípe u ca, kupinɛtoi aku tenɛ, unósi uu yisi uu ukɛcáá pái.

¹⁶ Kai nnyóó n wa, apí ne pinirihélaa kulúí Yeesu lɛɛɔ, uu rinóó aníri male, aa wuru aa pikeméé lelu, uu kɔ pitóikó nnéi paiseɛte. ¹⁷ Lē ke antepu Esayi uú pɛɛ ní ma ke mewai mē ame ritiki re: Tirónárei kuú yósi uu irótói kpisi uu cóni.

Yeesu pitiki kecáá icélaa
(Luki 9:57-62)

¹⁸ Keyáa kenyinɛ ke Yeesu uu Kalilee kupiyɛ ritime we, risoiwuí ari u kálaapɔ. Kei kuu pɛɛ upipiretiki maa re u ne pē piké ritime ricɔ-mē ha. ¹⁹ Kei ke isé ucélaa use uú ne u rikɔ uu u maa re: Ucélaa, mpá yei kaa sí né pó ritiki. ²⁰ Yeesu uu u pɛɛ re: Sisáná ye sialéeri mále, sinúipi sin siayámé má. Amá né Usoi Kepipi, ám tíka má kam yé ríyu n tampɔ ké wéntɛ. ²¹ Kei ke uupiretiki use póo pɛɛ kɔ u maa re: Upiima, a ncée né he ké ha unésáa kulɛsi ké pɛɛ kelenɛ pó ritiki. ²² Yeesu uu u pɛɛ re: A né ritiki aa pikpɔkpɔ yá piké pipikpɔkpɔ kulaankɛɛ.

Yeesu ye meyo ptima menyinɛ riséésɛ
(Mariki 4:35-41; Luki 8:22-25)

23 Yeesu uu kúninai kέmεε lompɔ, upipiretiki api yisi api u λεpɔ. 24 Kapi n tósu, meɣɔ píima menyine ame pipépe kápáá, míni ame kúninai yarii. Amá Yeesu pónn pεε lóni. 25 Upipiretiki api ukekúrí nyɔsɔpɔ api u yónse api re: Úpíima a ró come, tɔ kpínine. 26 Yeesu uu pεε pi maa re: Yo nnya kani iwame wai? Nó písoi mpí, nónnéfatenε nín piye. Kei kuu pεε yisi uú ne kuyɔ ne míni cési, aí pεε séé léké-léké keu. 27 Ai nnpá úye nnɔɔ yipu api pεε pimεcɔpεcire n tee re: Usɔi úye kecire ye nkó káf ne kuyɔ ne míni ripéne lin u pakarelé?

*Yeesu ye pinrihélaa pité pinyine paise
(Mariki 5:1-20; Luki 8:26-39)*

28 Ke Yeesu uu kupiyε ritime te-i n yisi uu Kataraa ketē-pɔ ritime ricɔ tulu, pinrihélaa pité pinyine api akpíi kecɔpe leeri api u λεpɔ. Písoi pē tikpákárá kapi n wai nnya, úka úu ye pεε kaha uké ncée mmē titiki. 29 Kapi ne Yeesu rinsáne, api pεé n cáái re: Uléécaa Kepipi, tó ne mpó ne ní-ye? Pɔ ka re póké íwe ró wa Uléécaa itunε iyε-i kuu ne ró n túhaanene iké kelenε tuu?

30 Afɔn anyine ye pεε kei kulúi wele an túkuri, ái meɣá ne ketaa pi we. 31 Aníri aa Yeesu suúluse re: Pón n la póké písoi mpí-i ró lákase, a tíye tóké ha afɔn nnyé nyεε nté-pɔ nní kulúi ní we kέmεε lompɔ. 32 Yeesu uu a maa re: Ani n tósu! Aa pεε písoi pité pe-i yisi aá ha afɔn nyε-i loni. Mεse ne mεse, afɔn nyē aa wuru aá ne rikúú cépi aá ha ne kupiyε-i kpúupɔ aa kpíni. 33 Pεpεε pεε afɔn nyē m mé api itóó kariii api kuyu sí apí ha lé nnéi lee n wa ne lelee pinrihélaa pē n wa keeni. 34 Kei ke kuyu písoi nnéi api ripehépɔ

apí Yeesu λερω. Kapi u n yé, apí u suúluse re uké piketeni-i le uké tómpo.

9

*Yeesu ye kékankáláká kenyine pōise
(Mariki 2:1-12; Luki 5:17-26)*

¹ Yeesu uu ppe kúninōi loni uu kupiye pitéj kpa, uu ukuyu pele. ² Apí ppe kékankáláká kenyine risánjápōré wai apí ne u λερω. Kuu pinfatene n yé, uu kékankáláká kē maa re: A n kahari unépipi, ne apókōpe pō sárile. ³ Kei ke isé picélaa pinyine apí ppe pimεcōpεcire tee re: Utisi nkó ye Uléécaā riyu kopule! ⁴ Yeesu uu pikemúnjé céru uu re: Yo nnya kani lē nōsinéfa-i simúnjé kōpe wai? ⁵ Anōo nnyé keté kecōpe, ríye tee fákú ne ricō: Ke usoi uu yé kékankáláká m maa re: Ne apókōpe pō sárei née kuu yé ke m maa re: A yisi a sōne? ⁶ Ne la nōké céri re né, Usoi Kepipi ye keté kecáá rnanje mále ké ne pisoí akōpe pi sárei. Kei kuu ppe kékankáláká kē maa re: A yisi a nyere, a ripósánjápōré pílesi aá kulu. ⁷ Utisi uu yisi uú kulu. ⁸ Ke pisoí kulúí ppe kei ní we apí lē n yé, ai píri pi wai apí ppe Uléécaā m pakarente re u sisoipipi rnanje píima mmē he nnya.

*Yeesu ye Matiyee sée re uké u ritiki
(Mariki 2:13-17; Luki 5:27-32)*

⁹ Yeesu uu kényu-mē n tōsu uu utisi unyine kapi ye n sée re Matiyee yenu un pilampooyōó kekēi-i tū. Uu u maa re: A yisi a né ritiki. Matiyee uu yisi uu u tiki. ¹⁰ Yeesu uu ppe lē memáá sí uú ha Matiyee keyō-i n tū un iluke le. Pilampooyōó ne pikópekōó picō apí hapō apí kei u ne upipiretiki kekúrí tone. ¹¹ Ke

Pifarisi api lē n yē, api Yeesu pipiretiki maa re: Yo nnya ke núnécélaa ne pilampooyó ne pikópekó picó api keló kee tū pin le? ¹² Yeesu uu kóm pin lē símisi uu re: Ai písoi pee isare n láárú nnya ke upóise uu we, amá pitóikó nnya kuú we. ¹³ Ani ha Ulééca nśímé mmú kuu mí ma aseí wéési ani kóm. U maa re: Nē, Ulééca ye nó písai re ani íwe n ténaane, ám nó písai re ani ye ísee ne né nyóonse. Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Ai pepe pimécire n nyáni re pi písoi le pee aseí n tikilē kam písai ka, amá pikópekó nnya kam ka.

*Yeesu ye anópahaa nśímé wai
(Mariki 2:18-22; Luki 5:33-39)*

¹⁴ Kei ke Yohani Uniwole pipiretiki api Yeesu kekurí hápó api u píse re: Yo nnya ke tó ne Pifarisi ari anó pahaankee mesére, amá pó pipiretiki ápi ye pee paasi? ¹⁵ Yeesu uu pee pi pese re: Nó músu re usoi yé písónne anyá n wai uu upisane séi api péé hapó apí ne mpócaai n tū? Aai, mmē nín we. Li yé kam api kumúnjé kunyine-i unósikó uyē pikecōpe lese apí ne tómpó. Péé uyē-i kapi yé pee anó paasi.

¹⁶ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Api ye kusánáá fale kepampi kpísi apí ne risípíi kpure tane. Insá lē, kusánáá fale kepampi yé kusánáá kpure nkú m pasalē aí cēéri, kupóle aku pee kufoí feriyē. ¹⁷ Uu kó kpá re: Uka úu ye píta pelē akónenuj kpure-i súū. Insá lē, píta yé kam api pelu, anúh aa kpáfú api keteni-i lúlu, anúh póo kó méwoo wai. Amá akónenuj fale kémeē kapi ye píta fale súū, ai lē n we apí ha ne pelu.

Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kə unósi unyine pəise

(Mariki 5:21-43; Luki 8:40-56)

¹⁸ Yeesu un lē we un ne Yohani Uniwolε pipiretiki símisi, Pisuifi uyukóó unyine uú hapə uu ukəyui wúla uu re: Unékpére yeε nfáani nní kpupə ái kahanε n nánai. Amá a kam a ha anípe ukεcáá rilaa. U yé nfáa wa. ¹⁹ Yeesu uu yisi u ne upipiretiki api u tiki.

²⁰ Unósi unyine yeε ményε n foho hái inmē kefí ne ité, uú ne Yeesu kə, uu uilū titime kepire-mē ca.

²¹ Ai méwoo kuu lē tica. U ukεfa-i maa re: Nen péé ηmaa uilū kerí n fe amí ca, ne yeε péé péí. ²² Yeesu uu pεε kepire-mē pansεpə uu u yenu uu u maa re: A n kahari unékpére, mpófatenε ye pó péisele. Unósi uyē uu kei nní pélu.

²³ Ke Yeesu uú ha úyukóó uyē keyə n tuiپə, pisunsímaa pεε pimεcire n cápine piké nkpə wa ne risoiwuí ne iwóó líkí-líkí kuu leεpə keyə meyipε.

²⁴ Uu pi maa re: Ani nté léepə. Kekpérepí nké áke kpu, ke lənilε. Kuu lē mí ma, api u sénnyi.

²⁵ Kapi písoi ketahai-mē n léεpə, Yeesu uu pεε kuleε lompə. Uu kekpérepí kunípe tini, áke yisi áke nyεε. ²⁶ Nsímé nn kei ketē kē nnéí kóónú nn tánhenε.

Yeesu ye pinyíye pité pəise

²⁷ Ke Yeesu uu kei n yisi un tósu, pinyíye pité pinyine api u n tikilē pin cáái re: A irówe yē, Tafiti Kepipi.

²⁸ Kuu keyə n tu, pinyíye pē api ukekúrí hapə. Kei kuu pεε pi pise re: Nə ne kefa tene re né fe am lē kani ní la waii? Api u pεε re: Eεε Upiima, pó fe. ²⁹ Kei ke Yeesu uu pεε piinipεε rica uu re: Uléécaá uké lē kaní

ne nní kefa n tene nó wa. ³⁰ Kuu lē mí ma, piinipere ii wúkule apí n nyáni. Uu pere pi kúrúrúse re: Ani nómenécíre tí nsonne, áni kape tíye unyine uké lē kō. ³¹ Amá kapi yé kei nní n léepo, api piketē kē nnéi ne Yeesu nsímé kóónú api ríyu u waise.

Yeesu ye usoi yee úu ye n símisi paise

³² Pinyíye pē pōon nní fáaupōlē, pinyine apí ne unírihélaa unyine yee úu ye nsímé n fe Yeesu léepo. ³³ Ke Yeesu uu yé kuníri kpē n lákasepo, utisi uyē uu nsímé kápáá. Ai riwúí te-i nípá úye nnōo yipu, api pere re: Ari píkai Isirayeli keteni-i mewai mmé meco yenaalē! ³⁴ Amá Pifarisi pōo re: Kunírīlā wéése kperē nnaŋe u he un ne aníri lakase!

Yeesu ye pisei pere n cápīnēlē t̄we t̄e

³⁵ Yeesu ye pere ayu ne siyupi nnéi kóónúlēnle un kei Pisufi ayomeyáhaalee kémee céési un kō Ulééca iyōopi Nsímé Kēcire pisei yóólē un kō itóí ncōpuri ne ncōŋ ncōpuri mee pisei m pekési pōisente. ³⁶ Uu asoiwuí yénu an pōonēlē lin a feriyelē, an méwoo tóórīnkēe yare isāŋ yee íi usē m má, ai íwe u wai. ³⁷ Uu pere upipiretiki maa re: Kēcāre kee kúkpaa n tu ye laanule pelele, amá pere yé ke ní kpasi ápi pere kulúí we. ³⁸ Lē nnya, ani Upíima pise re uké pīkēikó pere yé ní kpasi pame.

10

*Pitumē kefi ne pité ke Yeesu uu n wée
(Mariki 3:13-19; Luki 6:12-16)*

¹ Yeesu uu pere upiretiki kefi ne pité séi uu nnaŋe pi he piké ye ne aníri lakase api ye kō ne itóí ncōpuri ne ncōŋ ncōpuri mee pisei m pekési

p̄aisente. ² Pitume kefi ne pité p̄e anyiri ye nnyé: Ufoí yee Sim̄o kapi rinyíri n he re Piyee ne uuwā Antiree, ne Yakupu ne uuwā Yohani. P̄e keté ye Sepetee piñmáne le, ³ ne Filipu ne Patelemii ne Tomaa ne ulampooyó Matiyee ne Alifee uñmáne Yakupu ne Tatee, ⁴ ne Sim̄o yee p̄ee ukuyu pimúlé kecáá n t̄opu ne Yutasi Isikariyotí yee Yeesu n t̄i uu piláara anipe-i wai.

*Pikei ke Yeesu uú ne p̄isoi p̄e n tum
(Mariki 6:7-13; Luki 9:1-6)*

⁵ P̄isoi kefi ne pité p̄e ke Yeesu uú ne p̄ikei t̄ū uu pi céési re: Ani silō se-i ke mpuri sanε pikó api n̄ we n kaase. Ani kape Samarii pikó ayu kémee ha. ⁶ Amá Isirayeli pikó p̄ee n̄ we yare isán̄ yee m̄ p̄o kémee kani yé ha. ⁷ Ani icée kémee pi n̄ símisi re: Uléécaá iȳopi ye nyahaimεle. ⁸ Ani pitóikó m̄ p̄aisente, ani pikp̄akp̄o yukusente, ani tíyese piȳó piké pansε p̄isoi p̄ee ápi mékperinkpe m̄ má, ani aníri lakase. Faalaa kani yé, faalaa ke n̄ó yé k̄o pic̄o he. ⁹ Ani kape nkp̄áni wura née nwóóweni née mewóópipi kp̄isi n̄oké awóól̄o-i wa n̄oké ne ripéne. ¹⁰ Ani kape kulóo kp̄isi n̄oké ne ncée ritiki, áni kape k̄o ketúkanka kesε kp̄isi. Ani kape k̄o anééri née kuséle rimúlú. Li we re ukeikó yee ye upikei piluke li.

¹¹ Mpá kuyu maa-i née keyupi-i kani lomp̄o, ani ye uyee yé n̄ ηmurei uu nó yósu wéési. Un n̄ ηmurei un nó n̄ yósí, ani ukeméé tone aí ha ne nókenét̄ón̄ȳyaa tulu. ¹² N̄on ye k̄eȳo k̄eȳe-i n̄ lomp̄o, ani ye kepikó yáási re: Liké nó n̄ niñú! ¹³ K̄eȳo k̄e pikó pin nó n̄ yósí, nk̄iñ̄niñ̄e kaní ne pi n̄ la nké pikεcáá n̄ we. Amá pinsá nó n̄ yósí, nk̄iñ̄niñ̄e kaní ne pi n̄ la nké nókenémee p̄eep̄o. ¹⁴ Pin k̄eȳo kenyine-i née kuyu

kunyine-i n ye re ápi nó yósune née ápi kó nónnésímé kutu cōne, ani kényo ke-i née kuyu kpe-i léepo ani nóanéna nkojo péi ani pikuwéé-mē yaapo. ¹⁵ Asei kam nní nó símisi re keyáa kē ke Uléécaá uu n sónti uké ne písoi n túhaane, Sotóm ne Komōori pikó ke Uléécaá uu nna n ηmaasi iwe yé ne kuyu kpe ikó kutōsi wa.

*Lē kapí masí kēpíre písoi n wéékusene
(Mariki 13:9-13; Luki 21:12-17)*

¹⁶ Yeesu uu kó pimáa pí kpá re: Ani n̄sone kō te, kam nní nó n tum, ani ísáη yee ákpe kecōpe ní we meco n sōne. Lē nnya, ani mesōho m má yare iwáa, ani alólā meco kényu m purú. ¹⁷ Ani nómenécíre ne písoi tí. Li yé kam api ye nó tini apí ne sitúhaane-i sí, api ye kó piayomeyáhaalee-i iséí nó súúkee. ¹⁸ Pi yé kam api ye nē nnya píyukó ne piyóopi kēmee nó séi re noké kó pē keyu-i ne mpuri sane pikó keyu-i inétansei li nnya. ¹⁹ Pin ye ketahai nó n sée, iwame íi kape ye nó wa re ní-ye kani yé ha símisi née íye kani yé ha n símisi. Liitunje in n tu, Uléécaá yé mímaa-maa nó he aní male. ²⁰ Ai nókenémee knn léerine. Amá Nounésáa Uléécaá Nfaasone yee nókenémee símisine. ²¹ Usoi yé umáreco kpísi uú pa re piké kpu. Usoi uu kó ukēpípi kpísi uú ne limeco wai. Siwá asi písáa ne píni kecáá nyere asi pí kpísi así pa re piké kpu. ²² Písoi nnéí yé kam api nē nnya nóinépurí yulu. Amá nkó yee rinkáhá-káhá ne kētō-pō, Uléécaá yé uriyu lo. ²³ In kuyu kúye-i nó n wéékuselē, ani wuri ani kucō tēí. Asei kam nó símisi re áni Isirayeli ayu kóónúne noké tánene Usoi Kēpípi keké kelene kam.

²⁴ Upeikee úka úu uucélaa fe. Limεα, ukeikó úka úu ukeisaa fe. ²⁵ Li nyam te upeikee uké ucélaa ketule tu. Li nyam te ukeikó uké ukeisaa ketule tu. Née nóunéyōsaa, nē kápi piséi tíye re Pelisepule, wóo pεε nó pinéyókó?

*Uyē kai m pise re usoi uké n wuru
(Luki 12:2-7)*

²⁶ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani kapε písoi n wuru. Lē nnéi lee m pékaalē ne lē nnéi ke úka úu n nyu yé kam ai metéi kémee léeri nḡpá úye uu li yenu uu kō li ceru. ²⁷ Mmē kam nní kunmaha-i nó n símisi, ani ha metéi kémee n tiyóó. Ani ha kō mmē kam nní kutu-i nó rinwéi-wéi, kecáca-i nyere ani yóó nḡpá úye uké kō. ²⁸ Ani kapε pεpεe ye usoi ní kpu ápi ye pεe fe piké ukumíri kpu n wuru. Amá Ulééca kani yé meníne n wuru re u ye fele uu usoi kopu uu kō u ne ukumíri kpísi uu nna teneciré kémee waipō nnya. ²⁹ Nté pi ye sinúipi yuke-yuke sité yáa aí ne kétanká kumújé sá, née yo? Mḡa ne lē, kéka áke ye méwoo kpu kái Nóunésáa Ulééca mela. ³⁰ Ticuruu Ulééca ye nórinéyu kecáá nnyúpi keenle un n-nnéi nyu. ³¹ Lē nnya, iwame íi kapε ye nó wa. Nō Ulééca inipεe-i ríyu mále lin sinúipi yuke-yuke kulúí fe.

*Yeesu meyóó ne umeyule kecáá nsimé
(Luki 12:8-9)*

³² Yeesu uu kō kpá re: Uye un písoi kecōpe n ḡmurei re u unékó le, nē né kō Unésáa yeε keyómεcaapō ní we keyu-i ḡmurei re née u te. ³³ Amá úye un kō písoi kecōpe n kesi re úu unékó, nē né kō Unésáa yeε keyómεcaapō ní we keyu-i kési re ám u nyu.

Yeesu úu ne nktɔnɔne pɔsoi ka, amá atɔpi kuú ne pɔsoi ka

(Luki 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Yeesu uu kɔ kpá re: Ani kapɛ m músu re ɔnɔne kamí ne ketē kecáá ka. Ai nkɔáni ɔnɔne, amá atɔpi kamí ne ka. ³⁵ Ne kale ké ŋmáne ne usáa cénse, am kɔ ukpére ne úni ne ufɔsi ne unyáani cénse. ³⁶ Usoi keyɔ cire pikó ŋmaa pɛe iláarɔ u waine.

³⁷ Usoi nkó yee usáa née úni ní la ai tósu lɛ kuu né ní la úu ne sá re uké unépirɛtiki. Nkó yee kɔ uuŋmáne née uu kpére ní la ai tósu lɛ kuu né ní la úu ne sá re uké unépirɛtiki. ³⁸ Nkó yee úu n ŋmurei re uké menéɔo ukunapéékɔó rɔya * uké pɛe né ritiki, úu ne sá re uké unépirɛtiki. ³⁹ Nkó yee ní la uké unfaa m múlɛ, yé kam uu ne n fómni. Amá nkó yee nɛ nnya unfaa n fóm, yé kam uu n yenu.

Ihée kecáá icélaa
(Mariki 9:41)

⁴⁰ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nkó yee nó n yɔsí, ye kɔ né yɔsile. Nkó yee né n yɔsí, ye kɔ uyee né n tumme yɔsile. ⁴¹ Uye un antepu unyine n yɔsí re antepu lo nnya kuu u yɔsí, Uléecaa yé ihée kuu yé antepu ní pa ico u hééle. Nkó yee kɔ uyee aseɔ ne Uléecaa pikɛi n wai n yɔsí re aseɔ ute lo nnya kuu u yɔsí, Uléecaa yé ihée kuu yé aseɔ ute ní pa u hééle. ⁴² Aseɔ kam nó símisi re nkó yee pɔsoi mpí ke úka úu nní n waiselɛ kecɔpɛ unyine míni riɔwuhúse re pi pinépirɛtiki le nnya, Uléecaa yé liihée u pa.

* **10:38** Kunapéékɔó piya: aseɔ re íwe piluke Yeesu meɔo

11

Yohani Uniwolε pitumε (Luki 7:18-35)

¹ Ke Yeesu uu upipiretiki kefi ne pitε pε uicεlaa pīpa ní masí, uu kei yisi uú ha ketē kē ayu kέmεε n céési un kə Nléécaasimé yóólē. ² Yohani Uniwolε ye pεε likumúnjé kpe-i kukpaniilee-i wepəle. Uu Kirisi pikεi kuu n wai nkó kóm, uu pεε upipiretiki yukuse uu ukemεε tum ³ te piké ha u pise re uyεε usoi uyē kapi mekεε-me n tee re u sánti née unyine ucə ye kepire wemεle? ⁴ Kei ke Yeesu uu pεε pi pεse re: Ani ha lē kani n kómει nən kə nyáni Yohani símisi, ⁵ leleε re pinyíye ye nyánile, síkankáláká sin sόne, piyó pin wolε pin funi, pitusuí pin kómει, pikpəkpə pin yisikeε, píwekəó pin kə Nsímé Kεcire ke pisoι api pi n yóólē kómει. ⁶ Uye unsá né nnya n loó, liute ye únarεkomε le.

⁷ Ke Yeesu uu lē pisímé pi ní masí api tómpə, uu pεε Yohani kecáá nsímé pisoι pεε n cápινεlε n símisi, uu re: Yo kani kucesi kóima-i piyéne ha? Kεkpápi ke kuyə aku n fikiiseε? ⁸ Usoi yeε melape kecire n lapaalē yeε kei we, née yo? Amá piyóopi akpənjá-i ke pεpεε melape kecire m má apí we. ⁹ Yarε yo kecire ηmaa kani mpíi piyéne ha? Antepu unyine née yo? Amá aseí kecáá uyē kani nní ní yē ne antepu fele. ¹⁰ Ukecáá kai wólaalē te: Unétumε ye nkó kam n tummε uké ne kekpéē pó wa uké mpócéε nyóonse. ¹¹ Asei kam nní nó símisi re kaí ne n wemε, ápi unyine maraalē yeε Yohani Uniwolε n fe. Mpá ne lē, pεpεε Uléécaα iyəopi kέmεε ní we kecəpe, uyεε n fílē ye u fele. ¹² Kaí ne kumúnjé kpe-i ke Yohani uu Uléécaα Nsímé n yóólē n kpíime aí ne kumúnjé nkú-i

tuiiri, pisoi ye Ulééca*a* iyɔɔpi nnya tɔpule pin náasi piké i yě, pináñe-nañe pɛɛ ye i yě. ¹³ Antepuyɛ nnéi nɛ isé ye Ulééca*a* iyɔɔpi nsímé símaarile dí weri dí nɛ Yohani ikamɛtuɔɔɛ tulu. ¹⁴ In tɛ nɔ mɛsei la nɔké nnésímé kɔ, Yohani yɛɛ Elii uyě kápí pɛɛ n tee rɛ u wɛmɛ. ¹⁵ Uye un ukóme uu kóm!

¹⁶ Uu kɔ pimáa pi kɔpá rɛ: Yo kam yé fe ké nɛ nfáani pisoi múɔɛisɛnɛ? Pi nkɔpáni yarɛ siwá sɛɛ kɛyaála-i n tú si nɛ sisicɔ sin nɛ ipupɛi séleine, asi ye rɛ: ¹⁷ Tɔ asū nó símisile rɛ ani yesi, ani yúlu, ari sikpɔyome yom, áni tɛ. ¹⁸ Mɛsei kɛ Yohani uú ka, úu ye iluke li, úu ye píta n ntí, ani rɛ aníri kuu héesi. ¹⁹ Usoi Kɛpipi pɔɔ weri ken le ken níru, ani kɔ rɛ: Piluke nɛ píta níre ñmanɛ nkó mɛɛ uyě wɛ. U kɔ pilampooyɔɔ nɛ pikóɔɔkɔɔ usanɛ lɛ. Amá li pɛɛ umɛwai kɛmɛɛ nyísɛlɛnɛ rɛ Ulééca*a* mɛwéesɛsɔhɔ ye mɛ.

*Ayu nyɛɛ áa Yeesu nsímé ní ñmurei
(Luki 10:13-15)*

²⁰ Lɛ memáa, Yeesu uu pɛɛ ayu nyɛ-i kuu mɛwaisaɔa mɛyá n wapisi pikó picé kápáa kápí nɛ mɛfine n conse nnya. U nɛ pi cési rɛ: ²¹ Nɔ́ Korasin pikó, íwɛ kani topori. Nɔ́ Petisayita pikó, íwɛ kani topori! Likumúɔɔɛ rɛ mɛwaisaɔa kapi nókenémɛɛ n wapisi mɛn pɛɛ Tiiri nɛ Sitɔɔ kɛmɛɛ n wa, ai nní ní wɛ pin piakóɔɔ kɛpíɛ rítɔ api áfɔrɔnti tani api pimɛcírɛ nfúrɔ káikɛɛ liké nyíɛ rɛ pi conse. ²² Lɛ nnya kam nó símisi rɛ Tiiri nɛ Sitɔɔ pikó íwɛ yé ha ketúhaaneyaa kɛ nɛ nóinékó kutɔsi wa. ²³ Ntɛ nɔ́ Kaperinawum pikó, nɔ músu rɛ kelééca*a*-mɛ kaní taálɛ? Ai nkɔpáni lɛ. Amá kukúláyu-i kɛ Ulééca*a* uu ketɛ-mɛ nó láupɔlɛ. Ai líka nnya, pin pɛɛ mɛwaisaɔa

mmé kapi nní nókenémee n wapisi maco Sotom kémee n wapisi, li yé pee nní ní we kuyu kpē kun ne we. ²⁴ Lē nnya kam nó símisi re keyáa kē ke Uléécaa uú ne písoi n túhaanene, Sotom pikó iwe íi nóinékó ne kutasi wa.

*Yeesu ye re písoi piké ukemee piwente hapo
(Luki 10:21-22)*

²⁵ Yeesu uu pee likumúnjé kre-i maa re: Sáa, ketē ne keyóme Upiima, ne pó pakare re pō tíyese siwá sínsápi asi nsímé mmē kaa písahōo ne pinyuwe ní pesí aseí kom. ²⁶ Póo la re liké lē wa kai kō mesei lē wa, Sáa.

²⁷ Yeesu uu kō limemáa pi maa re: Unésáa ye mǎpá yo nnéí né pale. Uka uco úu nē, Ukepípi nyu Unésáa memáa. Uka uco úu kō Unésáa nyu insá nē Ukepípi ne pē kam n tíyese api u ceru. ²⁸ Nó mpí nnéí nōo nní ncōni mule-mule ne n nákaanke lin nó pelaalē, ani kenéméé kam ké nó topile ani wénte. ²⁹ Am la ké nó n nyikilē lin nó pelaalē. Ani ncōni kam ne nó ní la ηmurei ani cōni, ani tíye ké nó n céési. Nó pee yé kani yé ní wénte. Ne kefa láarúle. Menékó áme kō pólú. ³⁰ Ncōni mmē kam nní ne nó ní la re ani cō ye fákúle, rín nkpráni mulú.

12

*Yeesu ye kewenteyaa ute
(Mariki 2:23-28; Luki 6:1-5)*

¹ Lē memáa, Yeesu uu pee kewenteyaa ketúnjé imúí inyine kecare kémee n tikilē un tósu. Nkú nn upipiretiki wai, api pee iwéhe kpéeni api mepipi takai. ² Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu maa re: A

ripái ke pipópirētiki api n wai lē ke isé ii m̄ maa re písoi ápi kape ye kewénteyaa ketúnē wa. ³ Kei ke Yeesu uu pēē pi pēse re: Lē nnya, áni lē ke Tafiti uu kumúnē kpe-i ke nkũ nn u ne upikó n wa keenlē, née yo? ⁴ Uléécaā keyō-i kuu lom̄ō uu akpónó kapi Uléécaā n yekei kpísi u ne upikó api le, ái kō pēē re piunyine ye ncée má uké a li. Pēpēē ye Uléécaā inyóōnse n wa ηmanē pēē ncée má piké a li. ⁵ Née áni isé atelé kémēē kēē te pēpēē ye Uléécaā inyóōnse n wa ye Uléécaā keyō-i pikēi wailē ái ne kewénteyaa péné? Lē nnya akópe kapi lē waa? ⁶ Amá ké nó símisi re uyēē nté nní ní we ye Uléécaā keyō fele. ⁷ Nōn pēē Uléécaā ritelé kémēē iwóí nnyí aseí meyíkíyiki n kō te Uléécaā ye maa re: Né, Uléécaā ye nó písei re ani íwe n ténaanē, ám nó písei re ani ye isēē ne né nyóōnse, áni yéē pēē nkó yeē úu líka n caai akópe pa. ⁸ Lē nnya ke né, Usoi Kepipi am kewénteyaa ute.

*Utisi uyēē kunípe kópe m má
(Mariki 3:1-6; Luki 6:6-11)*

⁹ Yeesu uu kei yisi uu tómpō uú ha pikuyomēyáhaalee loni. ¹⁰ Utisi unyine ye pēē kei wele un kunípe kópe má. Pēpēē kei ní we api pēē kewááná n wéēsi piké ne Yeesu tī. Api Yeesu píse re: Ncée ye we re piké kewénteyaa ketúnē usoi pōisee? ¹¹ Uu pi pēse re: Nó úye un nkpéni isán̄ isē m má ii kewénteyaa ketúnē kuhóre címé-cimé kunyine-i lóipō, úu yé ha kei i lesēē? ¹² Kesoipipi ye kō pēē isán̄ fele ái nkáripī. Lē nnya, irósé ye ncée hēle re piké ye kewénteyaa ketúnē usoi lisōne wa. ¹³ Yeesu uu pēē utisi uyēē maa re: A kupónípe ritunámē. Uu ku tunjápō aku pélu aku kucō mecō sōnesi. ¹⁴ Kai lē n

wa, Pifarisi api pɛɛ léɛpɔ́ apí ha símaane piké yé tɛ íye kapi yé wa piké ne Yeesu kpu.

Ukɛikó kɛ Uléɛcaa uu n wéɛ

¹⁵ Kɛ Yeesu uu n kɔ́ tɛ pi la piké u kpu, uu kei yisi uú nyɔ́sɔ́. PISOI kulúí apí yisi apí u tiki, uu pitóikó nnéí pɔ́isente. ¹⁶ Amá uu pɛɛ pi símisi ísɔ́ne uu kúrúrusɛ rɛ apí kapɛ tíyɛ unyine uké kɔ́ tɛ lɛ kuu wa.

¹⁷ Lɛ kɛ antepu Esayi uu uritelé kɛmɛɛ ḿ ma liké ne n wa nnya. Ú pɛɛ rɛ:

¹⁸ Unékɛikó lala yɛ nkó. Uyɛ kam wéɛ.

Am kusa u la.

Né Nnéfáasɔ́ne ukemɛɛ wa uké ne sitɛ nnéí isoipuri aseí kaḿ ne i n wemɛ riyóó.

¹⁹ U ne úka apí líka kɛcáá kɛnɛnɛ, úu yé kɔ́ sɛnkɛɛ.

Api yé unné ícɛɛ-i n kómɛi.

²⁰ Uu yé kekɔ́papi kɛɛ pikónóó m máálɛ sei.

Uu yé kɔ́ kɛfiráa kɛɛ pinyúm-nyúm ḿ masí kpu.

Lɛ kuu yé n wai aí weri aí ne tulu

kumúnɛ kɛɛ-i kɛ aseí aa yé ḿpá yo n feriyɛ.

²¹ Sitɛ nnéí isoipuri ii pɛɛ ne u n tálɛ.

*Yeesu yɛ pɛpɛɛ ukɛcáá nkóɛ n símisi rinóó pɛɛɛ
(Mariki 3:22-30; Luki 11:14-23)*

²² Kei kɛ pinyine apí pɛɛ ne unírihélaa unyine kɛ aníri aa n nyíinse úu kɔ́ símisi Yeesu léɛpɔ́ rɛ uké u pɔ́ise. Yeesu uu u pɔ́ise uu pɛɛ fe uu yɛ símisi uu yɛ kɔ́ yɛnu. ²³ Ai pISOI pɛɛ n cápínɛlɛ nnóó yipu, pinnéí apí yɛ pɛɛ rɛ: Néntɛ utisi nkó yɛ Tafiti Kɛpípi lɛ? ²⁴ Kɛ Pifarisi apí lɛ n kɔ́, apí rɛ: Aníri uyɔ́ɔpi Pɛlispule yɛɛ utisi nkó rínanɛ hɛ kuú ne aníri lakasente. ²⁵ Amá Yeesu yɛ pɛɛ pikemúnɛ nyule. Uu pɛɛ pi maa rɛ: Kuyóópiyu kunyine pISOI pin pimɛcɔ́pɛcírɛ n tɔ́pu, ku yɛ kpule. Limɛcɔ́, kuyu

kunyine née kényo kenyine pikó pin pimεcαρεcιre n tαpu, pi ye kpule. ²⁶ Setani un nkpéni aníri n lakasente, umεcιre kuu lē ne tαpu, íye ke ukuyωopi yu aku yé pεe fe akú ne n we? ²⁷ In te Pελisepule yee rínanηe né he kamí ne aníri lakasente, wóo pεe nópinékó pó rínanηe he kapí ne a lakasente? Ani n nyu re nópinékó cιre pεe nó nyísene re áni alari má. ²⁸ Asei kecáá, Uléécαα Nfaasone nnanηe kamí ne aníri lakasente. Lelee nyíselē te Uléécαα iyωopi ye nókenémee pituime masile.

²⁹ Uka úu yé fe uké unánηe-nanηe keyo-i lompo uu ulikó yáái, kumúnηé kpe-i kúu kahanε u n tí uké paasi. Amá un n fe un u n tí uu paasi, u yé pεe fe uu kényo likó nnéi yáái. ³⁰ Nkó yee úu kenécáá n kpálē ye iláaro né waille. Nkó yee úu kα picápιne né n léni ye haresile. ³¹ Lē nnya kam nó símisi re Uléécαα yé akópe ne alé nnéi mpuri kesoipipi sárei, amá úye un Uléécαα Nfaasone n lámaankeε, Uléécαα úu yé liute sárei. ³² Uléécαα yé nkó yee né Usoi Kepipi kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei, amá Uléécαα úu yé nkó yee Nfáasone kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei ne keweesi-po.

Kuléé ne kuapipi kecáá icélaa
(Luki 6:43-45)

³³ Yeesu uu kα pimáα pi kpá re: Kuléé kun isare n láarú, kuapipi yèè n nyamle. Kunsá isare n láarú, kuapipi yèè n caailenle. Mpá kuléé kúye apipi kapi ye ne ku ceri. ³⁴ Nó akpurii nnyé! Iye ke nó písoi kpááree mpí ani yé fe ani nsímé sone male? Li we re nsímé mee usoi kefa-i ní we mee ye nnó-i léeme. ³⁵ Usoi sone yee ye nsímé sone mee ukefa sone-i ní we símisi, usoi kópe póo nsímé kópe mee ukefa kópe-i

ń we símisi. ³⁶ Ké nó símisi re keyáa kē ke Uléécaá uú ne pisoí n túhaanene, isímé kópe ke pisoí api n símaankēe cire nnya kapí ne pi túhaanene. ³⁷ Li we re mpónóosimé mee tíyesene póké alari née akópe yé.

*Pi Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa uu yúlu
(Mariki 8:11-12; Luki 11:29-32)*

³⁸ Lē memáá, isé picélaa kecōpe pinyine ne Pifarisi pinyine api Yeesu maá re: Tō péé la re a mewaisaŋa menyine wa tóké yé. ³⁹ Yeesu uu pi pese re: Nfáani ketē nké pisoí ye caailenle hái. Api la piké Uléécaá ŋmane ritiki, amá mewaisaŋa kapi wéési piké yé. Mewaisaŋa mē ke antepu Yonaasi uu n yé menyinecō kapi yé kō yé. ⁴⁰ Asei kecáá, lē ke Yonaasi uu mekpíntomé maamaa kefa-i sitúné sitaani ne sisine sitaani n wa mecō ke Usoi Kepipi pōo kō sónti keké ketē kémee wa sitúné sitaani ne sisine sitaani. ⁴¹ Keyáa kē ke Uléécaá uú ne pisoí n túhaanene, Niniifi pikó yé ha yisi api nfáani ketē nké pisoí akópe pa. Li we re kumúné kpe-i ke Yonaasi uú pēe Nléécaasimé rin-yóó api kóm, pi pēe mēfine consēle. Uyēe nté nní ń we ye kō pēe Yonaasi fele. ⁴² Keyáa kē ke Uléécaá uú ne pisoí n túhaanene, unósiyōopi yēe Saapa ketē kecáá n tú yé ha yisi uu nfáani ketē nké pisoí akópe pa. Li we re uyēe pēe hái ketē ketō-pō leemele uú weri re uké Salomōo mēwéésēsōhō kō. Uyēe nté nní ń we ye kō pēe Salomōo fele.

*Kuniri ye kuripōhō kpure-i pēle
(Luki 11:24-26)*

⁴³ Yeesu uu kō kpá re: Kuníri kun usoi kémee n yisi, ku ye hale akú ha kelō kóima kenyine-i n keraai kun kewénte wéési. Káku nní ke n yé nnya, ⁴⁴ aku

πρε ρε: Νέ κενέγω κῆ kam n yisime kέμεε πελε. Kun m πρεπῶ, aku κέγῶ ημανε λεπῶ kapl m πέεινκεε api nyóonsente cáká-cáká. ⁴⁵ Kei kaku ye πέé ha kuacó aseí nyee kuricuruu rikpákára ní fe kpíipῶ aá ne κέγῶ κε-i tone. Lελεε ye tíyεσε κε liute uyē mewee fale ame ye n caailē ame mekpure me-i kuú πρε mekeε ní we tósu. Lē κε nfáani pisoí kópe mpí api sónti piké ne kέtῶ tene.

Yeesu uni ne upiwā

(Mariki 3:31-35; Luki 8:19-21)

⁴⁶ Yeesu un kei lē we un ne pisoí símisi, uuni ne upiwā pin tuiῶ, api ketahai-pῶ nyere, pin la piké rinóῶ u maa. ⁴⁷ [Unyine uu Yeesu maa re: A ripáí, upóni ne pipῶwā ye ketahai-pῶ nyenule pin la piké rinóῶ pῶ maa.] ⁴⁸ Yeesu uu liute uyē πεσε re: Wóo unéni, píye πρε pinéwá? ⁴⁹ Uu πρε upipiretiki-mē kunípe tuῆápῶ uu re: Unéni ne pinéwá ye mpí nté! ⁵⁰ Asei kecáá, úye un Unésáa yeε keyómecaa-pῶ ní we mela n wai, uyee unéwá née unéyíi née unéni.

13

Uluaa kenyárū

(Mariki 4:1-9; Luki 8:4-8)

¹ Yeesu uu keyáa κῆ κέγῶ-i léeri uu s1 uú ha kupiye ritime tone. ² Pisoí kulúí api ukekúrí cápinεῶ uu πρε lē nnya kúninῶi loni uú tone. Pisoí πῆ pῶῶ kupiye ritime tone. ³ Uu sinyárū kpísi uú ne isímé isímé pi símaankee. Uu re: Utisi unyine yeε we, uu keyáa ukecare-i ipuri pifómε leepῶ. ⁴ Kuu lē n fóm, ipuri inyine ii ricéetime lólesi, sinúipi así hapῶ asi i kpóuli. ⁵ Ico ii keparetē kecáá κε ntaai rín m piye lólesi. Ke ketē áke n címú nnya, ipuri iyē ii mese ne

mεσε λελυ. ⁶ Amá κε ntυηε nn n ta, μελει fale mē ame iníní kuweeciré nnya tore. ⁷ Ipuri icō ii sinípeleépi κεπάάπάά lólēsi, sinípeleépi asi pelu asi i hila. ⁸ Amá ipuri icō ii ha ketē sōne κεκάά lólēsi ii λελυ ii pelu ii fólu. Mpuri nse nn fólu ipipi píλε, ncō ipipi kuwóó ne kefi, ncō ipipi afēetaani. ⁹ Kε Yeesu uu lē pimáa pi m masí, uu kō pi kpá re: Uye un ukóme uu kóm.

*Yo nnya κε Yeesu uu ne sinyárū céesi?
(Maríki 4:10-12; Luki 8:9-10)*

¹⁰ Kei κε upipiretiki api péé ne u rikō api u pise re: Yo nnya kaá sinyárū kpísi pōn ne pisoí símisi?

¹¹ Yeesu uu pi pese re: Nό κε Uléécaá uu uiyōopi nsímé μεε m pékaalē cereise, úu pē cereise. Lē nnya kamí ne lē pi símisi. ¹² Li we yare kapi ye ní maá re: Nkó yee linyine m má kapi ye licō rikpá ai meyá wai. Amá nkó yee úu líka m má kapi ye likáripikóó lē kuu m má yósi. ¹³ Lē nnya kam sinyárū kpísi nen ne pi símisi. Li we re pi ye n wiilenle, amá ápi pee nyáni, api ye kutu n colē, amá ápi pee kō kómēi. Ápi kō aseí ceri. ¹⁴ Lē κε antepu Esayi uú pee mekeε-me ní ma yee lē wai re:

Nó kam ani ye n kómēi, áni yéé pee liaseí ceri.

Nó kam ani ye n nyáni, áni yéé pee yé.

¹⁵ Li we re mpuri mmú pisoí akín ye takasile.

Pi pimεcire atu tápisile.

Api inípee wúkesi,

api yúlu re piatu áa kape ye kō,

piinipee íi kape ye yē

pimεsōho áme kape ye kō líka ceri.

Lē kέμεε, ápi yé pee fe piké pimεfine conse.

Né Uléécaá, ké ne pi m pōise.

16 Amá in nṓṓ, nṓ pínarekome le re nṓinénípee ye nyáni, nṓanétu an kóm̄ei. 17 Asei kam nní nṓ símisi re antepuyee ne aseí pite Uléécaá inip̄ee-i ye kulúí wele pee p̄éé ní la piké l̄ē kani nní ní nyáni yē, amá ápi li yē. Pi pee kṓ lalē piké l̄ē kani nní ne nṓanétu n kóm̄ei kṓ, amá ápi li kṓ.

*Yeesu ye ulukaa kenyárū aseí lese uu símisi
(Mariki 4:13-20; Luki 8:11-15)*

18 Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Ani nk̄p̄eni ulukaa kenyárū kē aseí kṓ: 19 P̄isoí pee ye Uléécaá iyṓ̄pi nsímé kutu ricṓ́ ápi yé nk̄eméé kṓ ye we yarē ricéet̄ime t̄e-i ke ip̄uri ii n lól̄esi. Kuníri yèè kalē aku nsímé mm̄ē pik̄eméé lese. 20 Picṓ́ ye kṓ we yarē k̄ep̄aret̄ē ke-i ke ip̄uri ii n lól̄esi. Lipite yèè nsímé kutu ricṓ́le api m̄ese ne m̄ese piak̄iḡ k̄em̄ee n yṓsu ne mpṓṓnare. 21 Amá ápi ye tíye nk̄é pik̄em̄ee iníḡí wa, r̄ín ye pik̄em̄ee tón̄e lík̄é nán̄ai. Ncṓḡ nn nsímé mm̄ē nnya pi n leeme née méwee kópe m̄enyine m̄en pi m p̄ekesi, api kei ne k̄ewááná ȳenu apí ne Uléécaá k̄ep̄ire tṓ. 22 Picṓ́ ye kṓ we yarē ip̄uri yee sín̄ipeleépi k̄ep̄ááp̄áá ní loó. Lipite yèè nsímé kutu ricṓ́le, amá ket̄ē k̄ecáá pik̄ei ke p̄isoí apí ne ní k̄parál̄ē ne m̄emá nnáápi m̄ee ye n k̄iraase yèè nsímé mm̄ē tihilale r̄ín ye pee líka pi yoriye. 23 Picṓ́ ye kṓ wele yarē ip̄uri yee k̄f̄en̄et̄ē k̄ecáá ní loó. Lipite yèè nsímé mm̄ē kutu ricṓ́le api nk̄eméé kóm̄ nn pi l̄ení api p̄éé n we yarē aléé nyee ye ap̄ipi m m̄ári, kunyine p̄íle, kucṓ kuwṓ́ ne k̄efi, kucṓ af̄eetaani.

M̄eyúip̄uri kópe kenyárū

24 Yeesu uu kṓ kenyárū k̄ecṓ pi k̄p̄a re: Uléécaá iyṓ̄pi ye we yarē usoi nkṓ́ nsímé mm̄ú: Utisi unyine yee uk̄ecare-i meluk̄ep̄ipi lukesi. 25 Uláarṓ

uu kesine kenyine hapə, pISOI pin ləni uu iluke kepaapaa meyupuri kope uu yaa, uu tɔmpə. ²⁶ Ke iluke ii n le ii mepi leeri ii folu, meyupuri pɔə kə leeri. ²⁷ Pikeikó apí weri apí ucarere uyē maa re: Ai ilukepuri kaa kepacare-i lukesii, Upiima? Kai pɛe íye wa ke meyupuri kope amé ne n le? ²⁸ Uu pi pɛse re: Unélaarə unyine ye le wa. Pikeikó apí re: Pə la təké ha me wehe? ²⁹ Uu re: Eehei. Ne wuru re nɔ meyupuri kope pilése n la aní ne iluke pene aní wehe. ³⁰ Le nnya, ani liketé riyá liké kesé m pelu aí ne kúkpaa tulu. Lin kúkpaa n tu, né pɛpɛe í kpasí maa re: Ani meyupuri kope mefoi lese ani apehe me pahaanke təké me risé, ani pɛe kə iluke cápine ani rinésime-i súuni.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(Mariki 4:30-32; Luki 13:18-19)

³¹ Yeesu uu kə kenyárū pi kpá re: Uléeca iyəpi ye kə we yare mpuri yuke-yuke nnyine ke usoi uu n kpisi uu kecare-i lukesi. ³² Ipuri kecəpe mme mee í-yuke icə fe. Amá nn n le, nkulé kpe ye kecare-i ayéhelé kecəpe kumáa. Ai pɛe wai kulé maa kpē ilese kecáa ke sinúipi asi ye ayámé wa.

Nkpónótə pite kenyárū
(Luki 13:20-21)

³³ Yeesu uu kə kenyárū pi wai re: Uléeca iyəpi ye kə we yare nkpónótə pite ke unósi uu ntə píima kéme n cəhənepə uu pulu pikpée apí yisi.

Lé ke Yeesu uu ye pɛe sinyárū n kpisi uú ne pISOI céesi
(Mariki 4:33-34)

³⁴ Sinyárū ke Yeesu uu ye pɛe kpisi uú ne pISOI pɛe n cápinelé n céesi. Sinyárū ŋmané kuu ye pɛe kpisi

uú ne pi céési. ³⁵ Lẽ ke antepu uú pee n wói liké ne n wa nnya. U pee re:
 Sinyárū kam kpísine ké ne n símisi. Né sinyárū
 kpísi amí ne lẽ nnéi lee nípá yo kekoraane-me
 m pékaalẽ yóó.

Yeesu ye meyúipuri kópe kenyárū kē aseí símisi

³⁶ Kei ke Yeesu uu pee yisi uu písoi pee n cápínelẽ yá uu káyǎ sí. Upipiretiki api u leepǎ api u píse re: A meyúipuri kópe mee kecare-i n le kenyárū kē aseí ró símisi. ³⁷ Uu pi pese re: Uyee ilukepuri n lukesi yee nní Usoi Kepipi. ³⁸ Ke care kee nní ketē, nlukepuri sǎne mee nní Uléécaá iyǎopi pikó, pepee Setani n tíkílẽ pee nní meyúipuri kópe. ³⁹ Uláarǎ uyee meyúipuri kópe n lukesi yee nní Setani. Ketē nké metene yee nní kúkpaa. Pepee ní kpasine pee nní piléecaatumé. ⁴⁰ Yare kapi ye nní meyúipuri kópe n wéhe api nna sé mecǎ kai sónti liké ketē metene ketúné wa. ⁴¹ Né, Usoi Kepipi yé pinéléecaatumé tū api pē nnéi pee inéyǎopi kémee picǎ akópe n waise ne pē nnéi pee mewai kópe n wai lese. ⁴² Api nna píima kémee pi sǎpǎ. Kei ke písoi api yé meyǎ ténesi pin iní takai. ⁴³ Péé uyee-i ke pepee aseí n tíkílẽ pǎo yé pee piusaa Uléécaá iyǎopi kémee n we pin tǎlu yare itune. Uye un ukóme uu kóm!

Memá kenyárū

⁴⁴ Yeesu uu kǎ upipiretiki kenyárū kecǎ kpá re: Uléécaá iyǎopi ye kǎ we yare nsímé mmú: Memá píima menyine mee kecare kenyine-i kúlaalẽ. Utisi unyine uu keyáa memá píima mē yenu, uu pikúlaa me pese, uu kǎ mpǎonare ne ulikó nnéi kpísi uu yái uú ne kecare kē lolu. ⁴⁵ Yeesu uu kǎ kpá re: Uléécaá

iyɔɔpi ye kɔ we yare ukpéense unyine yee keyáa ikólé kecire wéési. ⁴⁶ Kuú ha nkólé mee meyíkíyiki ní nyam n yé, uu sí uú ha ulikó nnéi yáí uú ne n lɔlu.

Kunyeŋ kenyárū

⁴⁷ Uu kɔ kpá re: Ulééca*a* iyɔɔpi ye kɔ we yare kunyeŋ kunyine ke usoi uu mínimaa-i n fɔ aku ikpíntomé nnyí ncɔpuri paála. ⁴⁸ Kaku n yi, pikpíntomé*c*ɔpii api ku pasai api ritime leseri api p*e*é n t*u* pin ikpíntomé t*e*si, pin isɔne ané*e*-i wai pin ikó*p*e fón*e*. ⁴⁹ L*ɛ* kai s*ó*nti liké ket*ɛ* metene kumú*n*é-i wa. Piléécaatume ye ha s*ó*ntile piké p*e*p*e*e Ulééca*a* mela n wa ne p*e*p*e*e ápi Umela n wa kóól*e*ne, ⁵⁰ api p*e*p*e*e ápi Umela n wa nna píima k*e*me*e* sá*p*ɔ. Kei ke p*is*oi api yé me*y*á t*e*nesi pin in*ɪ* takai.

Isé ucélaa fále ne ukpure kecáá nsímé

⁵¹ Yeesu uu upipiretiki p*is*e re: N*ɔ* p*e*e l*ɛ* nnéi kam nní n s*í*misi ase*i* konle nní? Api re: E*e*e, t*ɔ* konle. ⁵² Kei kuu p*e*e pi maa re: L*ɛ* nnya, isé ucélaa úye un Ulééca*a* iyɔɔpi nkó n ŋmurei, u we yare úy*ɔ*saa unyine yee ulikó k*e*me*e* lifále ne likpure ní lese.

Nasareti pikó ápi Yeesu ne kefa tene (*Mariki 6:1-6; Luki 4:16-30*)

⁵³ Ke Yeesu uu l*ɛ* ne sinyárú s*e* picélaa pi m masí, uu kei yisi uu t*ɔ*mp*ɔ*, ⁵⁴ uu kuyu kp*e*-i kuu iwá n li k*e*me*e* sí uú ha kei Pisui*f*i kuyomeyáhaalee-i n cé*e*si. Ai p*e*p*e*e kei ní we nnéi nn*ɔ* yipu, api ye p*e*e re: Yei kecire ke nkó uu mpíi me*w*é*e*ses*ɔ*h*ɔ* mmé tu? Iye kuu ye ne me*w*aisa*ŋ*a mmé wapi*s*i? ⁵⁵ N*e*nte uy*e*e us*e*r*e* uy*ɛ* ŋmá*n*e? Ai úni y*e*e Maari? Ai upi*w*á p*e*e nní Yakupu ne Yosefi ne Sim*ɔ* ne Yuutii? ⁵⁶ Ai t*ɔ* ne upiyei nnéi t*ɔ*ɔ n*t*e kesé wee? Yei kecire kuu p*e*e

mpíí rínanɛ mmú yě? ⁵⁷ Nní nnéí ai pi tapisi ápi nɛ Yeesu kefa tenɛ. Yeesu uu pɛɛ pi maa rɛ: Ápi yɛ antepu kuyu-i nɛ ukɛyɔ-i u n waiselɛ. ⁵⁸ Pinfatɛnɛ kucírɛ nnya, Yeesu úu kei mɛwaisanɔ mɛyá wapisi.

14

Yohani Uniwolɛ nkɔ

(Mariki 6:14-29; Luki 9:7-9)

¹ Uyóopi Erooti yɛɛ pɛɛ likumúnɛ kɔpɛ-i Kalilee ketɛ kecáá paílɛ. Uu pɛɛ kóm pin Yeesu nsímé símisi. ² Uu upikɛikó maa rɛ: Yohani Uniwolɛ yɛɛ n kpu nsímé kapi símisi. U pikɔɔkɔ kémmɛ yisilɛ. Lɛ nnya kuu nní rínanɛ yě un nɛ mɛwaisanɔ wapisi.

³ Asei kecáá, Erooti yɛ pɛɛ tíyesele api Yohani Uniwolɛ tini api paasi api kukpaniilee tani. Umáa Filipu unɔsi kapi yɛ n sée rɛ Erootiyati nnya kuú pɛé lɛ wa. ⁴ Yohani yɛ pɛɛ Erooti maa rɛ: Aa ncée má póké upómáa unɔsi kpísi. ⁵ Lɛ nnya ke Erooti uu pɛé la uké Yohani kpu, amá un pɛɛ písoi pɛɛ n cápinelɛ wuru. Pɛ nɛ pɛɛ nyánile rɛ Yohani yɛ antepu lɛ. ⁶ Api pɛɛ keyáa kenyine Erooti kemareyaa anyá n wai, Erootiyati ukpére uu léépɔ uu písáne pɛɛ n cápinelɛ kecɔpɛ yesu ai Erooti yúkúlú ⁷ uu písói inipɛɛ iye-i símisi uu wéeri rɛ ukpére uyɛ un yo mpuri n la, un li u m pise, u yé li u pa. ⁸ Kei ke Erootiyati uu ukpére tálaankɛɛ, uyɛ uu pɛɛ Erooti maa rɛ: A nté nní Yohani Uniwolɛ riyu kecáripí tái-tái kémmɛ wa aa né pa. ⁹ Ke Erooti uu lɛ n kɔ, uripɔ ari caai. Amá uawéeri nɛ písane isei nnya, uu rinóo hɛ rɛ piké lɛ kuu m pise u pa. ¹⁰ Uu unyine tum te piké ha kukpaniilee-i Yohani riyu tɔ. ¹¹ Apí ha ríyú tɔlu apí nɛ weri api ukpére uyɛ pa, uyɛ uu ri kpísi uu úni

pa. ¹² Kei ke Yohani pipiretiki api peé ha api u kpísi api kúlesi, api limemáá ppe s'í ap'í ha lēlē n wa nnéi Yeesu keeni.

Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(*Mariki 6:30-44; Luki 9:10-17; Yohani 6:1-14*)

¹³ Ke Yeesu uu nsímé mmē n kō, uu yisi uu kúninai loni re uké tómpo uké ha umecire kei ke úka úu ní we n tū. Písoi api kóm api ayu nyee ne kei n kólē kémee ne ána yisi api lē kupiye n kanai ap'í ha ne u lēpō. ¹⁴ Kuu kúninai-i ní súi, uu risoiwuí yénu, tiicō ii íwe u wai uu pitóikó ppe n hápō pipōisente loni. ¹⁵ Kai nnyóó n wa, upipiretiki api ukékúrí hapō api re: Ituŋe ye nkpéni pitene masile, ári kō nté ne kuyu kúka kólē. A písoi kulúí mpí riyá piké siyupi-i pilukelale ha piké li. ¹⁶ Yeesu uu pi pese re: Ái tílasi re piké tómpo. Ani nórínécúruu iluke pi he piké li. ¹⁷ Api ppe u maa re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité ŋmane kari nté má. ¹⁸ Yeesu uu pi pese re: Ani ne nté né kam. ¹⁹ Kapí ne n hápō, uu ppe písoi riwúí tē maa re piké meyúí kecáá tone. Uu akpónó anupū nyē ne ikpíntomé ité iyē kpísi uu kelééca werí uu Ulééca pōnese, uu akpónó kpókōrine uu upipiretiki pa api písoi riwúí hōóne. ²⁰ Pinnéi api le api lēpu. Upipiretiki api akéri nyee m pōne cápine ai anéere kefi ne até yipu. ²¹ Pēpēe iluke iyē n li ye tu pitisi ŋmane ákotokú anupū (5.000). Api pinósi ne siwá keē.

Yeesu ye mini kecáá sōne
(*Mariki 6:45-52; Yohani 6:15-21*)

²² Kapi piluke m masí, Yeesu uu upipiretiki rinóo he re piké kúninai lō piké ha kupiye ritime ricō-pō u fósí, uyē uké ppe kei písoi riwúí tē n kpiiselē kelene.

23 Ke pISOi api pikúũ ní masí, uu yisi uu riyópe taá re uké kei umecire n we un keyóme yáási. Uu ppe kei lē umecire n we aí ne nnyóó wai. 24 Kúninõi ye ppe likumúnjé kpe-i míni ritime ne ketaa piwai masile. Ke kuyó aku nní kukeyu-mē m pēpuri nnya, ániwalé aa ppe ku n táhaise. 25 Yeesu uu riweeki kumúnjé míni kecáá n sónne un ne upipiretiki kémee sí. 26 Kapi lē u n yé un míni kecáá sónne, piipinje ii kpi ne iwame mepéhē, api ppe pimecōpecire n tee re: Kunírilā ye ku. Api ppe iwame ne m pupukee. 27 Yeesu uu ppe mese ne mese pi maa re: Aní kape píri tónne. Néé lo, iwame ii kape nó wa! 28 Piyee uu u maa re: In te mesei póó lo, a tíyese ké míni kecáá sónne ké ne póó lēpó, Upíima! 29 Uu re: A kam!

Piyee uu kúninõi-i léepó uu míni kecáá sónne re uké Yeesu lēpó. 30 Amá kuu n yé te kuyó ye páápúle, iwame ii u loni, míni ame ppe u m muuni. Uu cáái re: Upíima, a né yóriye! 31 Yeesu uu mese ne mese kunípe saapó uu u tini uu u pise re: Mpófatenne rín piye. Yo nnya kaá tirí? 32 Kei ke piketé api ppe kúninõi kémee lompó, kuyó aku sée. 33 Yeesu pipiretiki picó ppe kúninõi kémee ní we api ppe ha Yeesu metene wula api re: Pó mesei Ulééca Kēpipi le.

*Yeesu ye Kenesareti ketē kémee pitóikó paise
(Mariki 6:53-56)*

34 Kapi kupiye pitéj ní masí api Kenesareti ketē tulu, 35 kei pikó api Yeesu ceru, api pitume nípá yei yékááse re piké pISOi símisi re u ka. PISOi api ppe pitóikó nnéi ne u sónaapó. 36 Api u welu re uké ηmurei pitóikó pē piké nípá ukutukanka ritime ηmane rica. Pē nnéi ppe riñca api pélu cáká-cáká.

15

*Pifarisi ne pikpure inyekii kecáá nsímé
(Mariki 7:1-13)*

¹ Kei ke Pifarisi ne isé picélaa pinyine api Yerusalem-pò leeme api Yeesu leeri api u pise re: ² Yo nnya ke pipópiretikiki api ye inyékkii ke pirókpure api n yekei rilóó? Lelée re ápi ye nale piké kelené li yare kai mekée-me n weme? ³ Yeesu uu pi pese re: Nó ni, yo nnya ke nóó Uléécaa isé rilóó ani nópinékpure inyekii n tikilé? ⁴ Uléécaa ye maa re: A upósáa ne upóni ríyu waise. Uu kò re úye un usáa née úni anóo n wa, li pise re piké liute kpu. ⁵ Amá nóó ne ye re: Uye un usáa née úni m maa re u lè kuú pèé ní la uké ne u n lè Uléécaa hele, ⁶ u yé fe uu lè nnya usáa née úni nkpéni pilé yá. Uléécaa nsímé kani lè fómpò ani pèe nópinékpure inyekii n tikilè. ⁷ Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí! Antepu Esayi ye alari mále uké nókenécáá maa re:

⁸ Nnóó-i ñmané ke písoi mpí api ríyu né waiselè, amá ápi pèe pisifa-i ne né kólè.

⁹ Piiyáhaa ye likpárákóó lè.

Pi rinyale pin sisoi pipi inyekii
kpísi pin céési yare inékó ye nyi.

*Lelée ye usoi mékperinkpe n waise
(Mariki 7:14-23)*

¹⁰ Yeesu uu pèe risoiwuí cápíne uu pi maa re: Ani kutu né ricò ani kóm rísoné: ¹¹ Ai lelée ye usoi nnóó-i n lompo lèe ye mékperinkpe u waise, amá lelée ye unnóó-i n léeme lèe ye mékperinkpe u waise. ¹² Kei ke upipiretikiki api ukekúrí rinyósópò api u maa re: Pò nyu re lè kaa nní n símisi ye Pifarisi meyá

ticón? ¹³ Uu pi pɛsɛ rɛ: Kuléé kúye kun n we, kái Unésáa yee keyómecaa-pɔ́ ní we yee ku tamɛsi, pi ku wehɛnɛ. ¹⁴ Ani pi riyá kei. Pi nkɔ́áni yare pinyíyɛ pɛɛ pinyíyɛcɔ́ n tórikɛɛ? Unyíyɛ un unyíyɛcɔ́ n tɔ́rɔ́i, pi sóntilɛ piké ha nɛ piketé kúcoŋhore kunyinɛ-i lóipɔ́. ¹⁵ Píyɛɛ uu pɛɛ rinóó yósu uu Yeesu maɛ rɛ: A kenýárũ nké aseɪ ró símisi. ¹⁶ Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: Aí nɛ nŋ́ pɛnɛ áni kahanɛ nkɔ́áni líka n kɔ́o? ¹⁷ Ani kɔ́ tɛ lɛ́ nnéi lɛɛ yɛ usoi nnɔ́-i n lomɔ́ yèè kɛfa-i hale uu wai uu iyaa leepɔ́ uu li lesɛrii? ¹⁸ Kɛfa kɛmɛɛ kɛ nsímé nn yɛ n we, nn pɛɛ nnɔ́-i tíkime nń nɛ leeri. Mmɛ mɛɛ yɛ usoi mékɔ́pɛrinkɔ́pɛ waise. ¹⁹ Lɛ́ nnya, kɛfa-i kɛ simúnɛ́ kóɔpɛ asi léeri. Sɛsɛɛ yɛ tíyɛsɛ kɛ usoi uu yɛ usoi kpu, uu ucɔ́ unɔ́si nées ucɔ́ ula kuwáncɔ́ wai, uu iwásá wai, uu yáái, uu kɔ́ ucɔ́ nɛ nsímé kɔ́ará, nées uu ucɔ́ lámaankɛɛ. ²⁰ Lɛlɛɛ yɛ usoi mékɔ́pɛrinkɔ́pɛ n waise yɛ lɛ́. Amá usoi unsá n nale yare kɛ irónyékii ii ní ma uké kelɛnɛ li, ái yé mékɔ́pɛrinkɔ́pɛ u waise.

*Kanaa kuyu unɔ́si unyinɛ nɔ́fɛtɛnɛ
(Mariki 7:24-30)*

²¹ Yeesu uu limɛmáá kei yisi uu Tiiri nɛ Sitɔ́ sitɛ-mɛ́ tómpɔ́. ²² Kanaa ketɛ́ unɔ́si unyinɛ yee kei n hápɔ́ uu yisi uu Yeesu lɛɛpɔ́, uu pupɛi rɛ: Upíima, Tafiti Kɛpipi, a inéwɛ yɛ́. Kuníri yɛ unékpɛrɛ lémaapɔ́lɛnɛ ái nyam! ²³ Yeesu uu kɔ́ lɛ́ n sɛ́élɛ́ lɛ́kɛ́-lɛ́kɛ́. Kei kɛ upipiretiki api ukékúrí rinyɔ́sɔ́pɔ́ api rɛ: A unɔ́si nkó nɛ kutu ricɔ́ uké tómpɔ́. Ú wele un pupukɛɛ un nɛ ró tíkílɛ́! ²⁴ Yeesu uu pi pɛsɛ rɛ Isirayɛeli pikó pɛɛ ní we yare isáŋ yee m pɔ́ íi nɛ usé ŋmanɛ kɛmɛɛ kɛ Uléécɛɛ uu né tumme.

²⁵ Kei ke unósi uyē uu pēe yisipō uú ha ukenyale-i wúla uu u maa re: A risuúlu a né lē, Upíima. ²⁶ Yeesu uu u pēse re: Ai nyamí te piké siwá iluke kpísi piké sipōpipi risá. ²⁷ Unósi uyē uu kō kpá re: Mesei ye me, Upíima. Amá nípá ne lē, sipōpipi pite pin n le, si ye lēleē keteni-i m póroi n hínile sin le. ²⁸ Yeesu uu pēe u pēse re: A tíye mpófatenē ye piye kpa! Uléécaā yé tíyese lē kaa ní la ai wai. Kei nní uukpére uyē uu mēse ne mēse pélu.

Yeesu ye pitóikó kulú paise

²⁹ Yeesu uu kei yisi uu Kalilee kupiye ritime sí. Uu pēe rikúú rinyine taá uú tone. ³⁰ Kei ke pisoí kulúí apí ne pipáikóó ne pinyíye ne síkankáláká ne pisíméciré ne pitóikó picō picō u kálaapō apí uana-i pi laikēe, uu pi pōisente. ³¹ Ke pisoí apí pisíméciré n yé pin símisi, síkankáláká sin pélaalē, pipáikóó pin sōne, pinyíye pin nyáni, ai nnóó pi yipu apí pēe Ísrayeeli pikó Uleecaa ríyu n waise.

*Yeesu ye pisoí ákotokú ana (4.000) kpínii
(Mariki 8:1-10)*

³² Yeesu uu pēe upipiretiki séi uu pi maa re: Pisoí mpí icō ye íwe né wēle. Siyáa sitaani ye nsí kapi kenékúrí we apí kō nkpeni líka má piké li. Am kō la ké ne nkū pi kuisse. Insá lē, li yé ha ncée pi feriyē. ³³ Upipiretiki apí pēe u pise re: Yei kari yé kuyúí nkú-i iluke meýá tu pisoí píima mpí piké ne n lē? ³⁴ Yeesu uu pēe pi pise re: Akpónó alé kani má? Apí re: Aseei ne sikpíntomépi nkáripí. ³⁵ Kei kuu pēe pisoí pēe n cápínelē tinóó he re piké keteni-i tone. ³⁶ Kapi n tōne, uu akpónó aseei nyē ne ikpíntomé iyē kpísi uu Uléécaā pōneēe uu pēe a kpókōrine uu

upipireetiki pa, api pisei nnéi hóone. ³⁷ Mpa úye uu le uu lepu. Pipireetiki api akpónó kerí nyee m pòone kóóí aì anéere aseei yipu. ³⁸ Pèpèe pèe n li ye lele pitisi ñmanε ákotokú ana (4.000), ápi pinósi ne siwá kemée kéẽ. ³⁹ Yeesu uu pèe lē memáá pi kuisse, uyē uu pèe kúninóì loni uú ne Makatani ketē-mē tómpo.

16

Pifarisi ne Pisatusee ye Yeesu pise re uké mewaisaṅa wa

(Mariki 8:11-13; Luki 12:54-56)

¹ Kε Yeesu uu kei n tuiṗo, Pifarisi ne Pisatusee api ukekúrí hapo, pin wéési piké ripine u wa. Api u pise re uké mewaisaṅa menyine wa mee yé n nyíse re Ulééca-a-i kuu léeri. ² [Kei kuu pi pèse re: Ituṅe in n lóipò keyóme ken n wòṅne, nò ye maa re keyáa ye neni nyamle. ³ Keyóme ken mmare n sannye lin n hiihiilē, nò ye kò maa re keyáa ye neni caaine. Nò ye fele ani keyóme mewee yenu ani measei kom, amá ani ye lē ke Ulééca uu ituṅe nnyí-i nókenécòpe n wai aseì kò!] ⁴ Nfáani ketē nké pisei ye caailenle háì, ápi la piké Ulééca ñmanε ritiki. Amá mewaisaṅa kapi wéési piké yé. Mewaisaṅa mē ke Yonaasi uu n yé menyinecò kapi yé kò yē. Yeesu uu pèe pi yá uu tómpo.

Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite

(Mariki 8:14-21)

⁵ Kε Yeesu ne upipireetiki api ritime rico-mē n sí, upipireetiki api palei piké akpónó kpísi piké ne ripéne. ⁶ Yeesu uu pèe pi maa re: Ani nómenécíre tí ñsone ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite. ⁷ Api pèe pimécòpècìre pipíseine kápáa re: Kári akpónó ne

rimpéneme nnya kuu lē cési. ⁸ Yeesu uu lē ceru uu pi pise re: Nó písoi mpí nfatene ín piye. Yo nnya kani lē símaane re áni akpónó kpísi? ⁹ Iye nnya káni kómēi hái ne nkpéni-me? Aní akpónó anupū nyē kapi písoi ákotokú anupū n hóone ne anéere tərōo nyee m pəone ani kóóí léisee? ¹⁰ Aní akpónó nyē kapi písoi ákotokú ana n hóone ne anéere tərōo nyee m pəone ani kóóí ṕ kə léisee? ¹¹ Iye kai pēe wa ne nkpéni-me áni kahanē n kō te ái akpónó kam tee kam pēe ne maa re: Aní nómenécíre tí ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótə pite?

¹² Kei ke upipiretiki api pēe kō te ái nkpónótə pite kapi ye ne akpónó ní wa kuu pēe tee re piké ne pimécire tí. Amá lē ke Pifarisi ne Pisatusee api n cési kuu re piké ne pimécire tí.

*Piyee ye yámne re Yeesu ke Ulééca uu w'ée
(Mariki 8:27-30; Luki 9:18-21)*

¹³ Ke Yeesu uu Filipu ketē-mē Sesaree kuyu-i n lompə, uu upipiretiki pise re: Písoi ye re nē, Usoi Kepipi nēe úye? ¹⁴ Api u pēe re: Pinyine ye símisi re ṕo Yohani Uniwolē, picə re ṕo Elii, picə ṕo kə re Yeremii nēe antepuyē kecəpe use unyine. ¹⁵ Kei kuu pēe pi pise re: Nó ní, nó ne mpí re nēe úye? ¹⁶ Siməo Piyee uu rinóo u yósu re: Ṕo Kirisi ke Ulééca uu n w'ée. Ṕo Ulééca, nfáa ute Kepipi. ¹⁷ Kei ke Yeesu uu pēe rinóo rikpá uu re: Pə únarekome le, ṕ Yonaasi uhmáne Siməo! Li we re ái kesoi pipi kee mmú ṕo símisi, amá Unésáa yee keyómecaa-pə ní we lo. ¹⁸ Lē nnya, ké mmú ṕo símisi re ṕo Piyee, liasei re ripare. Tipare tē kecáa kam pinékó cápínene, nkpə ŋmaa ricurruu ín yé ŋnanē ŋka pikécáa m má.

¹⁹ Nέ Uléécαα iyōōpi rinōnōō kehánne pó rimúise. Pōn ye linyine ketē nké kecáá n yē, Uléécαα yé kō keyómecαα-pō li yē. Pōn ye kō ketē nké kecáá yo n ηmurei, Uléécαα pō né kō keyómecαα-pō li ηmurei. ²⁰ Kei ke Yeesu uu pēē upipiretiki rinōō he re ápi kapē úka símisi re uyē ke Uléécαα uu wéē.

*Yeesu ye unkpō ne umeyise nstmé riyōō
(Mariki 8:31-9:1; Luki 9:22-27)*

²¹ Kaí ne kei n kpísi ke Yeesu uu pēē upipiretiki pisímé kōraane re li pise re uké Yerusalem ha, uké ha meýā Pisuifi piwéése ne pepēē ye Uléécαα inyōōnse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i íwe li, piké u kpu uké pēē keyáa táánū tunjé nkpō kémee yisi. ²² Piyēē uu pēē u kpísi uú ne iyaa leepō uú ne u cési re: Uléécαα úu yé ηmurei, Upíima! Líka ái pó waine! ²³ Kei ke Yeesu uu pansēpō uu Piyēē maα re: Pōóké mē pēle, Setani! Kapē ne né rikō! Pō lalē pōké né púnēisente ké loó! Kepómúnjé ye sisoipipi kemúnjé lē, ái Uléécαα kekó.

²⁴ Yeesu uu pēē upipiretiki maα re: Uye un n la uké né ritiki, uké umecire pípaí riyá, uu ukunapéékōó ya * uu pēē né tíki. ²⁵ Ai líka nnya, úye un n la uké unfaa lō, u n fómnilē. Amá úye un né nnya unfaa n fóm, u ye kale uu n yenu. ²⁶ Usoi un nkpéni ketē nté likó nnéi n yē uu pēē nfáa paa, kuláa kúye kuu pēē yé? Néē yo kecire ke usoi uu yé fe uu hééle uú ne unfaa yenu? ²⁷ Usoi Kepipi ye ha Keusaa meýōōpi kémee sóntile ne piléecaatumē, ake pēē nḡpá úye lē kuu n wa hééle. ²⁸ Asei kam nní nó símisi re: PISOI pēē nté nní rí we kémee, pinyine yé

* **16:24** 10:38

né Usoi Kεpipi yē kumúnē kpe-i kam inéyóopi n lenε
api kelenε kpíni.

17

Yeesu ipiñe ye conse
(*Mariki 9:2-13; Luki 9:28-36*)

¹ Siyáa sikpuulū memáá, Yeesu uu Piyee ne Yakupu ne uyē uwā Yohani kpísi apí ne riyópe caca rinyine taá apí ha kei pimεcire n we. ² Kei ke uipiñe ii piinipee iyε-i conse. Ukeyu aké n tēlu yare ituje. Uilū ii wárara yare metéi. ³ Moisi ne Elii api pεε kpáfúme, pi ne Yeesu pin yói. ⁴ Kei ke Piyee uu pεε Yeesu maa re: Upíima, li nyamle re tóké nté n we. Pón n la, né sicánjipi sitaani nté kari, póa keεε kpísi, Moisi keεε, Elii keεε. ⁵ Un kei lē símisi, kuhope peipei kunyine akú weri aku pi hila. Tinóo rinyine ari kuhope kpe-i léeri re: Nkó yee Kenépipi lala keε nnépónare nnéi ní te. Ani kutu ke rícó! ⁶ Ke Yeesu pipiretiki api rinóo tē n kō, iwame píima ii pi loni api lólu api ketē kéyu tuhu. ⁷ Yeesu uu pée nyósópó uú ne pi kó uu re: Ani yisi, iwame ii kape nó wa. ⁸ Kapi inípeε rinsíka, Yeesu mεcire kapi yé. ⁹ Kapi riyópe n cépilē, Yeesu uu rinóo ntí pi he: Ani n séélē, áni kape úka lē kani n yé símisi liké ha ne keyáa kē ke Usoi Kεpipi ake yé nkpó kémεε n yisi tu.

¹⁰ Upipiretiki api pεε u pise re: Yo nnya ke isé picélaa api re Elii yee mefoi sónti liké kelene ketē ketó tu? ¹¹ Uu pi pεε re: Li pise aseí kecáa re Elii uké mefoi pεεme uké nípá yo ripóhó-i li yekei. ¹² Né ne la ké nó símisi re Elii ye pipεεme masile pisoi ápi nkpáni u ceri, amá apí ne u wai yare kapi ní la. Limεcó ke Usoi Kεpipi ake kó pianipe-i íwe lenε.

13 Kei ke upipiretiki api pee kō te Yohani Uniwole nsímé kuu pi símisi.

*Yeesu ye kewá kē ke kuntri aku m pekesei poise
(Mariki 9:14-29; Luki 9:37-43a)*

14 Ke Yeesu ne upipiretiki api risoiwuí ne rińkō, utisi unyine uu ukekúrí nyósópō uu uana-i wúla.

15 Uu re: Upíima, a kenéwá nké íwe té! Ke rikpínkpí pólólúle ake ye mesére lóirente aké ne míni-i nées nna-i lóipō. 16 Ne ne pipópiretiki ke leepole ápi fe piké ke poise. 17 Yeesu uu pee re: Nó nfateneiré ne pikpáaree mpuri mmú! Ituŋe ilé kam nókenémee pitóne kpáne? Ituŋe ilé kam yé lē ne nó n kahari? Ani ne kewá kē nté né kam. 18 Yeesu uu kuníri senkee aku kenmánepi ke-i lelu ake meyéne mese kei nní pélu. 19 Kei ke upipiretiki api pee ukekúrí hápō api iyaa u pise re: Yo nnya kári fe toké kenmánepi kē aníri pese? 20 Yeesu uu pi pese re: Ke nónnéfatenē nn n filē nnya ye ni. Asei kam nó símisi re nónnéfatenē nn pee mpuri yuke-yuke sei nnyine n tulaalē, nó ye pee fe aní riyópe ntí maa re: A nté yisi a ha nté-pō nyere, ari mesei lē wai. Líka ái yé pee n we kani yé piwai m pōone. 21 [Piyómeyáhaa ne pinóopahaa ke usoi uu yé ne aníri nnyé mpuri pese.]

*Yeesu ye unkpō ne umeyise nsímé kpálē
(Mariki 9:30-32; Luki 9:22-27)*

22 Kumúnjé kpe-i kapi Kalilee ketē n kóónúlē, Yeesu uu pee pi maa re: Pi yé Usoi Kepipi tí api pisoí anipe-i wai 23 api ke kopu, ake pee keyáa táánū tunjé nkpō kémee yisi. Kuu lē mí ma, upipiretiki apō aa caai hái.

Ulééca keyō ulampoo pihéele kecáá nsímé

24 Ke Yeesu ne upipiretiki api Kaperinawum n tuiɔ, pɛpɛ Uléécáa keyɔ kémɛɛ lampoo n yósu api Piyee kekúrí sí apí ha u piɛ re: Nóunéwéesɛ úu ye Uléécáa keyɔ ulampoo héele née? 25 Piyee uu pi pɛɛ re: U ye héelele. Kuu kényɔ-i m pɛɛɔ, Yeesu uu u piɛ re: Iye kaa músu Síɔɔ? Piyupipi née písáne kai piɛ re piké ketē nté piyɔpi lampoo ne ítáɔ m pasii? 26 Piyee uu u pɛɛ re: Písáne ye pi. Kei ke Yeesu uu pɛɛ re: In lee ni, ái piɛ re piyupipi piké héele. 27 Amá ári la merówai menyine meké pi ricóɔ. Lē nnya, a ha kupiyɛ kémɛɛ kehímpi ripɔɔ aa nkɔ́ntomé foí kaa ní tinine leseri aa nnóɔ n haase. Pó kémɛɛ siwóó sē kai ró m piɛ leɛɔ, aa si kpísi áá ne tó ne mpó ulampoo héele.

18

*Wóo Uléécáa iyɔɔpi kémɛɛ uwéesɛ?
(Mariki 9:33-37; Luki 9:46-48)*

1 Likumúnjé kpɛ-i, Yeesu pipiretiki api ukékúrí hapɔ api u piɛ re: Wóo *Uléécáa iyɔɔpi kémɛɛ uwéesɛ? 2 Kei ke Yeesu uu pɛɛ kewá sínsápi kenyine sée uu pikecɔpɛ ke nyɛɛɛɛ 3 uu re: Asei kam nní nó símisi re nɔnsá mɛfine n conse nɔké siwá sínsápi mecɔ n we, áni yé Uléécáa iyɔɔpi kémɛɛ lomɔ. 4 Lē nnya, uyee umecire rincépiɛ uú n we yare kewá sínsápi nké mecɔ ye Uléécáa iyɔɔpi kémɛɛ uwéesɛ. 5 Uye un nē nnya kewá nké kecɔ kusáne n yósi, tinécúruu ŋmaa kuu lē kusáne yósi.

*Akóɛ pikaase kecáá nsimé
(Mariki 9:42-48; Luki 17:1-2)*

⁶ Yeesu uu kə upipiretiki pimáa kpá re: Amá úye un n tíyese un siwá nsí kenyine kee ne kefa né n tenelē akópe n waise, li kutəsi we in te pi rináipare mule-mule risáa-i u lesi apí ne mínimaa kémee u nyikipə. ⁷ Ke ketē nké pikó api pipikó akópe n waise nnya, íwe kapi topori. Likēi lē ái piwée yáne. Amá úye un lē n wa, íwe ke liute u topori. ⁸ In te kupónipe née kupóna kpee ye akópe pó waise, a ku riké aa ketaa-pə fómni. Li kutəsi we pəké unípe née únakerikó aá ne nfáa yenu ne kaa yé ána née anípe até m má aá ne nna teneciré kémee loni. ⁹ In te mepónipee mee ye akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pə fómni. Li kutəsi we pəké menípee mese m má aá ne nfáa yenu ne kaa yé inípee ité m má aá ne íwe píima kémee loni nna teneciré kelō-pə.

*Isáη iyee m pə api i heei kenyárú
(Luki 15:3-7)*

¹⁰ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne siwá nsí kecəpe kenyine pilómiise. Asei ye nyere *pipileecaatumē ye meséere Unésáa yee keyómecaa-pə ní we leekēepəle. [¹¹ Li we re písoi pree m pəlaalē piwélaa ke Usoi Kepipi aké ka keké piayu lə.]

¹² Iye kani yé? Usoi un isáη píle m má, ikemee ise in m pə, úu ye ise íi we píle nnyí riyópe kecáa tíye uú ha ise nnyí yee nní m pə wéesii? ¹³ Un n fe un i n heei, aseí kam nó símisi re ise iyē piheei yee urikiη niηukusele ai tósu ise íi we píle nnyí yee íi nní m pə. ¹⁴ Lē nnya, Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we úu la re pēpee nní ne kefa u n tenelē, úka úu kə pree pi waiselē kecəpe unyine uké pə.

Ucə akópe pisárei

15 Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Upóco un ne pó m púnne, a mepócíre u léepo aa u nyíse lē kuú ne pó m púnne. Un n ηmurei, upóco kaa lē ncée sone-i peseme. 16 Amá unsá ne kutu pó rincə, aa usoi use née pité kpísi aá ne u léepo liké wa re písoi pité née pitaani ye itansei nó li aní ne nónnésímé nyóonse. 17 Amá un pē kutu píco n yè, aa Uléecaa icápine pikó símisi. Un kə Uléecaa icápine pikó kutu píco n yè, a u kpísi re usoi yee úu Uléecaa n nyu née *ulampooyó lo.

18 Asei kam nní nó símisi re non ye linyine ketē nké kecáa n yè, Uléecaa yé kə keyómecaa-pə li yè. Non ye kə ketē nké kecáa yo n ηmurei, Uléecaa pó né kə keyómecaa-pə li ηmurei. 19 Asei kam kə nní nó símisi re písoi pité pin nókenécəpe n kómaine ketē nté apí ne nípá yo kapi ní la pise, Unésáa yee keyómecaa-pə ní we yé likei lē pi pa. 20 Li we re písoi pité née pitaani pin tinényiri yei n sée pin ne n tū, ne pikecəpe wele.

Ukeikó yee ucə akópe pisárei ní yè kenyárū

21 Kei ke Piyee uu Yeesu keyúrí rinyósopo uu re: Upíima! Unécə un ne né m púnne, melé kam yé fe am u sárei? Mesēi kesē, née íye? Yeesu uu u pese re: 22 Am pó maa re mesēi ηmane, amá mesēi mesēi mepehē kuwóo ne afeeré. 23 Lē nnya ke *Uléecaa iyəpi íi we yare nsímé mmú: Uyóopi unyine yee keyáa upikeikó pise re piké awóme kapí ne u m má héelente. 24 Kuu yé pikéē n kóraane, apí ne uukeikó unyine hapə yee riwóme píima ne u m má. 25 Ke ukeikó uyē úu nní pihéele n fene, uukeisaa uu rinóo he re piké u ne unósi ne siwá ne ulikó nnéi yáa piké ne riwóme héele. 26 Ukeikó uyē uu keteni-i anuí kecáa

wúla uu ukéisaa keyu-i kpará uu re: A ísuúlu li kelenε Upiima, né linnéí pó hééle. ²⁷ Ukeisaa uu íwe u téni uu u yá uu tómpɔ, uu kɔ riwóme tē u he. ²⁸ Ke ukéikó uyē uu kei n léepɔ, uú ne uukeicɔ unyine sáne yeε riwóme u n lukaalē yare siwóó nkáripí kumúnjé. Uu uwómeluke uyē kemuũ yéu uu re: A lē kaa né n li né hééle. ²⁹ Ukeicɔ uyē uu anui u finε uu u kpurukεε re: A ísuúlu li kelenε, né pó hééle. ³⁰ Amá uu yúlu, ticuruu uu tíye api kukpaniilee u tani re uké kei n we uú ne uriwome hééle. ³¹ Ke pikéikó picɔ api n yé leleε n wai, mpóɔcaai nn pi loni api yisi apí ha lē nnéi leε n wa piukeisaa keeni. ³² Ukeisaa uu pεε tum api ukéikó uyē u séipɔ uu u maa re: Pó ukéikó kpááree nkó! Tipówóme nnéi kamí pεε pó he re pɔ rikécáá ísuúlu né we nnya. ³³ Páa ye pεε upókeicɔ nkó íwe tē yare ke néε íwe pó n tē meɔɔ? ³⁴ Uukeisaa uu kuwóí ne tíye api kukpaniilee u tani re uké íwe rilélé uú ne uriwome nnéi hééle.

³⁵ Yeesu uu kɔ kpá re: Nókénécɔpe úye unsá ye uucɔ ne kɛfa kεε n sárei, limεɔ ke Unésáa yeε keyómεcaa-pɔ ní we uu u wainε.

19

*Utisi ne unósi pitúunne kecáá icélaa
(Mariki 10:1-12)*

¹ Ke Yeesu uu lē pisímé m masí, uu Kalilee keteni-i yisi uu Yutee ketē kεε Yuritεε nkoi kuwéé-mē ní we sí. ² Písoi kulúí api kei u tikipɔ uu pitóikó pɔisente. ³ Pifarisi pinyine apí ne u kɔ re piké ripine u wa nnya. Api u pise re: Ncée ye we re utisi yé fe uu mpá yo mpurí nnya unósi yuluu? ⁴ Yeesu uu pi pεε re: Ani Uléécáa Nsímé ritelé kémεε nsímé mmú kapi

n wói keenléí? Pi wói re: Kékoraane, utisi ne unósi ke Uléécaá uu wa ⁵ uu re: Lē nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine u ne unósi apí ha péne api pansé ipiñe ise. ⁶ Lē nnya, apí nkpeni pité, amá piipiñe ye ise le. Lē nnya usoi úu kape lē ke Uléécaá uu rimpéne kóolene. ⁷ Kei ke Pifarisi api pee u pise re: Yo nnya ke Moisi uu péé maa re utisi yé fe uu pitúunne ritelé unósi wolu uu pee u yulu. ⁸ Yeesu uu pi pese re: Nóanékin ntake nnya ke Moisi uu ncée nó he re ani ye fe ani nópinénósi lakase. Ai pee kékoraane-me lē we. ⁹ Asei kam nní nó símisi: Uye un unósi n lakase, linsá iwásánkaí nnya, kuu péé ha unósi féé kpísi, iwásánkaí kuu lē wa. ¹⁰ Kei ke upipiretiki apí pee u maa re: In lē kai pise re utisi uké ne unósi n we, li kutósi we re usoi úu kape unósi kpísi. ¹¹ Yeesu uu pi pese re: Ai pisoí nnéí pee yé nsímé mmú ηmurei. Pē ke Uléécaá uu n tíyese re piké ηmurei mecire pee yé ηmurei. ¹² Li we re pisoí ye wele pee apí ye pinósi n kpísi re apí yé fe nnya. Lē kapí ne picó mari. Picoicó mewai mee lē picó pansese. Picó póo Uléécaá iyóopi nnya pinósikpiké yá. Uye un n la uké icélaa nnyí kó uu kóm.

*Yeesu ye siwá tinóo sone ritikise
(Mariki 10:13-16; Luki 18:15-17)*

¹³ Lē memáá pisoí pinyine apí ne siwá sínsápi sinyine Yeesu hapó re uké anípe sikecáá rilaa uké kó sikecáá keyóme yáasi. Amá upipiretiki apí ne pi cesi. ¹⁴ Kei kuu pee pi maa re: Ani siwá tiyá síké kenémee kam. Ani kape ncée si tápisi. Likumúné re mpí pee simecó ní we pee yé Uléécaá iyóopi kémee ló. ¹⁵ Kei kuu anípe sikecáá rilaa uu pee limemáá kei yisi uu tómpo.

*Uḡmáne mámá unyine kecáá nsímé
(Mariki 10:17-31; Luki 18:18-30)*

¹⁶ Keyáa ke uḡmáne unyine uú ne Yeesu rikɔ uu u pise re: Sáa, lisone líye kai pise re ké wa ké ne nfáa teneciré n yé? ¹⁷ Uu u pese re: Yo nnya kaa lisone kecáá nkó né písei? Use kóló yee Usone. Uyee Uléécaa. Pɔn n la pɔké nfáa teneciré yé, isé kuu m pásii kaa yé n tikilé. ¹⁸ Uu re: Iyee íye? Yeesu uu re: Iyee re: Kape usoi kpu, kape iwásá wa, kape nnóome itansei nyere, kape yáai. ¹⁹ A ye upósáa ne upóni ríyu waise, aa kɔ upóɔ n la yare kaa ripó cúruu ní la. ²⁰ Uḡmáne uyé uu u pese re: Ne lé nnéi wale. Yo icɔ kai pise re ké wa? ²¹ Yeesu uu pee u maa re: Pɔn n la pɔké wa liké n nyaní ne kétɔ-pɔ, a n ḡme a lé kaa m má yáá, aa siwóó sē píwekɔó hóone, pó pee memá yé keyómecaa-pɔ. Pɔn lé piwai m masí, aa peé weri aa né tíki. ²² Ke uḡmáne uyé uu lé n kɔ, uú ne mpóɔcaai tómpɔ, ke ukunipe aku nní m mulú nnya.

²³ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Asei kam nní nó símisi re Uléécaa iyɔɔpi kémee pilone ye ne umámá páápúlé. ²⁴ Ké kɔ nó rikpá re: Kuyooyoo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompɔ, li yé kutɔsi m purú ne ke umámá uu yé ní la uké Uléécaa iyɔɔpi kémee n lompɔ. ²⁵ Ke upipiretiki pē api lé n kɔ, ai pi muuni síní api pee re: In lé, wóo yé pee fe uu píyulale yenu? ²⁶ Yeesu uu pi nyáni nísonne uu pee re: Lelé ai sisoipipi kémee kuwai ní we ye Uléécaa kémee kuwai wele. ²⁷ Kei ke Piyee uu pee rinóo yósi uu re: A ripái kari lirókó nnéi n tíye tɔn pó tikilé. Yo kari likemee yénunne? ²⁸ Yeesu uu pi pese re: Asei kam nní nó símisi re kumúḡé kpe-i ke né Usoi Kepipi am n sánti ké méyukɔó keté fale ke Uléécaa uu n

conse kέmεε rinéyóōpitū kecáá n tonε, nó kefi ne pité mpí nóō nní né rintíki, nó ne kō atū kefi ne até kecáá túntine aní ne Isirayeli ipuri kefi ne ité iyē pisoι ketahai túhaane. ²⁹ Πεπεε né nnya síyō née pimáa ne piwá née piyéi née pisáa née píni née pinósi ne sipipi née sicare n tíyε, yé lē kapi n tíyente yē mepehē píle, api kō nfáa teneciré yénu ai likecáá kpá. ³⁰ Pifoí meyā yé pitórōō pansε, pitórōō meyā api pifoí.

20

Pikeikó pεε itunε ikó ikó kekεi kέmεε n hápō kenýárū

¹ Yeesu uu kō kpá re: Lē nnya, Ulécaā iyōopi ye kō we yare nsímé mmú: Ukeisaa unyine yeε kemaresine leepō re uké pikeikó wéési piké ualéε kapi ye n sée re fiinyi kecare kέmεε u keisi. ² U ne pē api kómειne re uké pi héεle nnéi mmē kapi ye keyáa keσε ukεikó n héεle. Kei kuu pεε kecare-i pi tōnsepo. ³ Kai m pí yare itunε mese áme we kefi kumúné, uu kō leepō uu pikeikó picō yenu, pē pin kέyaála-i méwoo nyenu. ⁴ Uu pi maa re: Nóké ha kō kenécare-i keisi ké nnéi mmē kai m pise nó héεle. ⁵ Api yisi api sí. Uu kō itunε kecíre kumúné ne nnyóó metaani kumúné piléepō kpá, uu kō pikeikó picō kpási. ⁶ Kai nnyóó menupū ní pi, uu kō piléepō kpá uu pinyine yenu pin kei nyenu, uu pi maa re: Yo nnya kani nté méwoo nyenu itunε ne imelólé? ⁷ Api u pese re: Lelεε re úka úu pikei ró kpási. Uu pi maa re: Nóké kō n ηme aní ha kenécare-i keisi.

⁸ Kai nnyóó n wa, ucarete uyē uu uyεε ulikó kecáá m paílē maa re: A pikeikó pē sée aa πεπεε metórōō n ka ne pihéεle koraane áa ne pifoí kέto páála. ⁹ Πεπεε nnyóó menupū kumúné pikei n kóraane apí weri,

μήπά ύγε uu nnεί mmē kapi ye keyáa kесе ukeikó n héele yósu. ¹⁰ Ke pikelikó foí pē api ní ka, apí m músu re pihéé yé picó ikó rifaau. Amá mēpá ύγε uu nnεί nse mmē kapi ye keyáa kесе ukeikó n héele yósu. ¹¹ Api kewóyóó ke-i inmúlaa ne ukeisaa uyē iwóhóloni. ¹² Api re: Mpi pее nní pikeli metórho mmé ní ka ye wale itunje mekóónú mese. Aa pее tó ne pē nnεί nse héele, in kó ne tóo meyá ntunje ne mpóone kó. ¹³ Ukeisaa uyē uu piuse rinóo yósu re: Am inípee pó li, unésáne! Ai ró kómειnele re nnεί mmē kapi ye keyáa kесе ukeikó n héele kaa yé yósi? ¹⁴ A lipókó kpísi aa tómpo! Ne lale ké nó ne uyee pikeli metórho mmé ní ka nnεί nse héele. ¹⁵ Yare ám ncée má ké linékó ne menéla wa, née íye? Néε pó inípee wóhne re ne kefa láárú nnya? ¹⁶ Kei ke Yeesu uu rikpá re limεó ke pitórho api yé pansε pifoí, pifoí api pitórho.

*Yeesu ye metáánū unkpó ne umeyise nstímé simisi
(Mariki 10:32-34; Luki 18:31-34)*

¹⁷ Yeesu ne upipiretiki api keyáa kenyine Yerusalem n tósu, uu upipiretiki kefi ne pité pē iyaa séi uu pi maa re: ¹⁸ Nó nyánii, Yerusalem kari nní símpo piké ha kei Usoi Kepipi tí piké pepee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i wa, pē piké ne u túhaane api yekei re piké u kpu. ¹⁹ Pi yé pepee ápi Uléécaá m pakarelē anipe-i u wa, api méwoo u nyánei api iséi u fopii api kunapéékóó kecáá u kari, uu pее keyáa táánū tunjé nkpó kémee yisi.

*Lē ke Yakupu ne Yohani uni uu Yeesu m pise
(Mariki 10:35-45)*

²⁰ Kei ke unósi uu upinmáne keté, Yakupu ne Yohani kpísi uú ne Yeesu lepo, uu ukeyu-i wúla uú

ne u tēni. ²¹ Yeesu uu pēe u pise re: Yo kaá la ké pó wa? Uu rinóo u yósu re: Ne la re a ηmurei re pó tíyese pinéηmáne mpí keté apí masí ipóyóopi kέmεε tone, ucó kupólukε-lukε, ucó kupómíi-mē. ²² Yeesu uu pēe pi pēse re: Ani nyu lē kani kei nní n welu. Nó fe ani ntóosi keporipi kam n nírunε níruu? Api re: Eεε, tó fe. ²³ Yeesu uu pi maa re: Nó mēsei ntóosi keporipi menéco n ntí. Amá in kunélukε-lukε née kunémíi metone nkó mmú, ái née yé tíyese liké ne lē. Pē nnya ke Unésáa uu sitóne sē n nyóonselē kuu si pane.

²⁴ Ke upipiretiki kefi tōrōo mpí pōo lē n kō, piripōo arí ne pimárecō pité mpí caai. ²⁵ Yeesu uu pinnéi séi uu pi maa re: Nō nyule re pē kapi n kpílilē te ayu piwéése ye pinnanε ne a wéékuselēnle, pisoι kecire pin pinnanε a nyíselē. ²⁶ Amá ái limεco kai nō kέmεε we. Uye un n la uké nókenécōpe uwéése, uké panse nóunékεikó. ²⁷ Uye un kō nókenécōpe ikpéē n la, liute uké nóunélási. ²⁸ Limεco ke Usoi Kepipi áke ka re piké ke n keisi. Amá ke kale re keké picō keisi keké kō kenfaa kpísi keké piakópe nnya he liké ne pisoι meyā ayu lo.

Yeesu ye pinyíye pité pōise

(Mariki 10:46-52; Luki 18:35-43)

²⁹ Lē memáa, Yeesu ne upipiretiki api Yeriko kuyu tulu. Kapi kei n yisi pin tósu, tisoiwuí píima rinyine ari un n tikilē. ³⁰ Kei ke pinyíye pité pinyine pēe ricéetime n tú api kō te Yeesu yeε tósu. Api pēe sicááila kápáa re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówe ripái! ³¹ Pisoι pēe n cápínelē api pi cési re piké riséé, amá api pēe meyā n cáai ηmaa ne rínanε re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówe ripái! ³² Yeesu uu pēe nyere, uu pi séi uu pi pise re: Yo kaní la ké nó wa? ³³ Api

u pɛsɛ rɛ: Upíima, tɔ la rɛ a wa iróníɛɛ iké wúkule.
³⁴ Yeesu uu piíwɛ paí uu piinipɛɛ ca, mɛsɛ nɛ mɛsɛ,
 inípɛɛ ii wúkule, piketé api pɛɛ u tiki.

21

Yeesu yɛ Yerusalem kuyu loni

(Mariki 11:1-11; Luki 19:28-40; Yohani 12:12-19)

¹ Kɛ Yeesu nɛ upisencɔ api Yerusalem n nyahaipɔ,
 api Olifiyee rikúú mɛtene Petifasee kuyu-i lompɔ.
 Yeesu uu upipirɛtiki pité tum ² uu pi maa rɛ: Ani
 kuyu nkú kpɛɛ nní nókenéyu-pɔ ní we kémɛɛ hapɔ.
 Nó mɛsɛ nɛ mɛsɛ keminaayaha kenyinɛ lɛɛpɔ, kɛ nɛ
 kɛkɛpipi sin toraalɛ. Ani si fénne aní nɛ né si weri.
³ Uye un ní-ye nó m pise, ani u pɛsɛ rɛ: Upíima yɛ si
 lalɛ. Liute yé kei nní nó riyá ani tómpɔ.

⁴ Lɛ kɛ antepu uú pɛɛ ní ma liké nɛ n wa nnya kai
 lɛ wa. U pɛɛ maa rɛ:

⁵ Ani Siyɔɔ kuyu pikó maa rɛ:

Ani ripaí, nóunéyɔɔpi yɛɛ nní nókenémɛɛ wemɛ.

Usoi niŋɛ-niŋɛ lo,

keminaa kɛpipi kɛcáá kuu túnti.

⁶ Upipirɛtiki api yisi api tómpɔ, apí ha wai yarɛ
 kuu pi n forii. ⁷ Apí nɛ keminaa nɛ kɛkɛpipi weri api
 pimɛlapɛ sikɛcáá láai api mɛkɛcáá u tonse. ⁸ PISOI
 kulúú api pisitukanka lesɛ api ncée-i tánɛntɛ, picɔ
 api apéi hépiri api tánɛntɛ rɛ piké nɛ ríyu u waise.
⁹ PISOI pɛɛ ukɛyu n sónɛ nɛ pɛpɛɛ ukɛpire n tíkilɛ
 api pɛé n cáái rɛ: Tafiti Kɛpipi, ani uyɛɛ n sónti
 nɛ Upíima rinyiri ritaáse! Osanna, ani urinyiri
 keyómɛcaa-pɔ ritaáse! ¹⁰ Kɛ Yeesu uu Yerusalem
 kuyu-i n lompɔ, ai pISOI nnéí lémesi api pɛé m
 píseine rɛ: Usoi úyɛ kɛcire yɛ nkó? ¹¹ PISOI pɛɛ u

n tíkilē api rē: Uyēē antepu Yeesu, Kalilee ketē-pō Nasareti ukó lo.

Yeesu ye Uléécaa keyo-i pikpéense lakase

(Mariki 11:15-19; Luki 19:45-48; Yohani 2:13-22)

¹² Yeesu uu Uléécaa keyo kémee lompō uu pēpēē kei n yálisi ne pēpēē n léeri nnéi lákase. Uu pēpēē siwóó n cōhōne ataapili ne pilóolāyái situmpi láuli.

¹³ Uu pēē pi maa rē: Li wōlaalē te: Pi yé Kenéyo sée rē keyómeyáhaayo. Amá nō ne ke ripólósele piyaaluke kuhore.

¹⁴ Ke Yeesu uu kei lē ní we, pinyíye ne síkankáláká así hapō así ne Uléécaa keyo kémee u kō uu si pōisente.

¹⁵ Amá ke pēpēē ye Uléécaa inyóonse n wa ne isé picélaa api mēwai píima ke Yeesu uu n wapisi n yé ne siwá sēē Uléécaa keyo kémee n cáái rē: Osanna, Tafiti Kepipi, ai pi tóosi.

¹⁶ Kei kapi pēē u pise rē: Pō kómēi lē kapi nní n cáaii? Yeesu uu rē: Eēē. Uu pēē pi pise rē: Lē nnya, áni kahane Uléécaa ritelé kémee nsímé mmú n keē te: Pō tíyese aí ne siwá sínsápi ne siwá fenfēi péne asi pō m pakarentēē?

¹⁷ Yeesu uu pēē limemáá kei pi yá uu kuyu lelu uú ha Petanii-pō fine.

Yeesu ye kúfikiyee anóo wa

(Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kai n weesi, Yeesu uu yisi un Yerusalem tósu, nkú nn u wai. ¹⁹ Uu kúfikiyee ricéetime yēnupō, uu sōnepō uú ne ku kō, amá mēpēi ḡmane kuu lēepō. Uu pēē kuléē kpē maa rē: Páa nképēni kō píkai mārune! Kei nní, kúfikiyee kpē aku kóosi.

²⁰ Ke upipiretiki api lē n yé, ai nnóo pi yipu api pēē rē: Iye ke kúfikiyee nkú aku nní mēse ne mēse kólaapo? ²¹ Yeesu uu pēē pi maa rē: Ké aseí kecáá nó símisi rē nōn Uléécaa ne

kefa n tenelē nōnsá kō n tíru, nó fe ani lē kam nní kuléé nkú n wa mēcō wai. Ai kō lē ηmane, ticuruu, nó fe ani riyópe ntí maa re: A kei yisi a ha mínimaa-i ripōlo, ai kō mēsei lē wai. ²² Nōn Uléécaa ne kefa n tenelē, nó ye lē nnéi kani ye keyómeyáhaa-i m pise yē.

Yei ke Yeesu nnaŋe nn léeri?

(Mariki 11:27-33; Luki 20:1-8)

²³ Lē memáá, Yeesu uu pēe Uléécaa keyō-i lompo un we un pīsoi céési, pepēe ye Uléécaa inyóansē n wa piwéése ne kuyu piwéése apí hapō apí ne u kō apí u pise re: Nnaŋe ní-ye kaá ne nní wai? Uye yēe nínaŋe pō he pōké ne nní n wai? ²⁴ Yeesu uu pēe pi pese re: Ne la ké nse nó pise. Nōn tinóo né m pese, né pēe nó símisi nínaŋe mmē kamí ne lē n wai. ²⁵ Ne la ké nó pise re wóo Yohani tumme re uké pīsoi míni wole? Uléécaa née pīsoi pēe u tumme? Apí pēe símaane re: Tōn nkpēni m maa re Uléécaa yēe u tumme, u yé ró pise re: Kai pēe íye wa káni ne Yohani nsímé ηmurei? ²⁶ Tōn kō m maa re pīsoi pēe u tumme, ái yé wa. Tō pēe risoiwuí wurulē. Li we re pīsoi nnéi ye Yohani nyánile re antepu lo. ²⁷ Apí pēe mēse Yeesu rinóo pese re: Ari nyu. Uyē uu kō pi pese re: Né ám kō nó símisine nínaŋe mmē kamí ne lē n wai.

Utisi unyine piŋmáne pité kenyárū

²⁸ Yeesu uu kō pīpise pi kpá re: N-ye kani kenyárū nké-i yé? Pi re utisi unyine yēe pēe piŋmáne pité má, uu keyáa uŋmáne wéése maa re: Unéŋmáne, a neni waasi a ha anéléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare kémēe keisi. ²⁹ Uŋmáne uu u pese re: Am sí! Kai rinkpáse, uu kemúné conse, uu yisi uu waasi. ³⁰ Utisi uyē uu kō uŋmáne tōrōo limēcō male.

Uyē uu rε: Εεε, νε κῶ, Σάα. Αμά úu πεε nkpáni waasi. ³¹ Yeesu uu πεε pi pise rε: Nῶ músu rε wῶo piketé kecῶpe usáa mela wa? Api rε ufoí lo. Yeesu uu πεε pi maa rε: Asei kam nní nó símisi rε pilampooyῶó νε piwásánkaí yé νε kekpeē nó wa api Uléécaá iyῶopi kémee lompῶ. ³² Li we rε Yohani Úniwole ye nókenémee kale uu aseí ncee nó nyíse, áni νε kutu u rícῶ. Αμά pilampooyῶó νε piwásánkaí api unsímé ηmurei. Ani kῶ lē nnéí yénu, amá áni mēfine conse nῶké unsímé ηmurei.

*Pikeikó πεε rikpákára m má kenyárū
(Mariki 12:1-12; Luki 20:9-19)*

³³ Yeesu uu pimáa pi kpá rε: Ani kῶ kenyárū kecῶ kutu rícῶ: Ucarete unyine yeε we, uu aléé nyē kapi ye n sée rε fiinyi kecare tamesi, uu mmele wai uú νε ke kῶónú. Úu kῶ kecare ke-i kuhóre túni uu kétacerii mῶm kei kapi yé píta n cérii. Úu kῶ limemáa keméré cáca kenyine mῶm uu πεε pikeikó wéési rε piké kecare kē kecáa u m paílē uké ncée ha uké kam. ³⁴ Kai aléépipi nyē kutúū n tu, uu upilasi yukuse rε piké ha upikeikó πe-i ualéépipi u yῶome. ³⁵ Pikeikó pē api pilási mpí cópii. Api use kaii api ucῶ kopu, api utáánū aparε tapisi uu kpi. ³⁶ Ucarete uu kῶ pilási picῶ piyukuse kpá, pē pin kulúí we νε pifoí. Pikeikó pē api kῶ pē wai yare lē kapi pilási foí n wa mecῶ. ³⁷ Úu picérei pῶone uu uunmánε yukuse uu pikemee tum, un músu rε: Mpá liké íye wa, pi yé unéηmánε wuri. ³⁸ Αμά ke pikeikó api uunmánε uyē n yé, api pimεcῶpecire n tee rε: Nkó yeε masí usáa memá nnéí te. Ani kam tῶké u kpu tῶké πεε umemá n te. ³⁹ Kuu n tuipῶ, api u tini api kecare ilúké u sá api u kopu. ⁴⁰ Ke Yeesu uu pinyárū mí masí, uu pi

piſe re: Ucarete uyē un ha n ka, yo kuu yé pikeikó pē wa? ⁴¹ Api rinóo u yósu re: U pikeikó kpákára pē mekópe kónine. Pilicó ai yé nkpráni íwe u wa. Uu péé ha pikeikó féé forii re piké kecare kecáá u m páilē, apipi an m pi, api ye u túúni. ⁴² Kei ke Yeesu uu pi piſe re: Ani nsímé mmú píkai Ulééca Nsímé ritelé kémee kéénlē te:

Tipare ke pimóme api n fóm tee panſe ricíre-cire tee kenui-i ní wee?

Upíima yee lē wa. Mewaisaŋa kuu ró n yéneise ye mē!

⁴³ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Lē nnya, nó mpí, nóo nní Ulééca iyóopi kémee ní we, pi yé ikemee nó lese api mpuri féé mee Ulééca mela n wai tonſe.

⁴⁴ [Lin úye n fóm un tipare tē tinkprou, u yé selesi. Lin úye n fóm tin ukecáá n loó, ti yé u nā]. ⁴⁵ Ke ppepe ye Ulééca inyóonſe n wa piwéése ne Pifarisi apí Yeesu sinyárū sē n kó, api céru re pē kuú ne máne. ⁴⁶ Api ppe icée n wéési piké ne u tí, pin kó ppe risoiwú wuru re písoi ye u nyáni re u antepu le nnya.

22

Pinósikpiké anyá iluke kenyárū (Luki 14:15-24)

¹ Yeesu uu kó kenyárū kecó pi kpá re: ² Ulééca iyóopi ye kó we yare nsímé mmú: Uyóopi unyine yee keyáa uuŋmáne yee unósi n kpísi anyá píima wai.

³ Uu upikeikó tum te piké ha písoi séleime piké anyá iluke li. Amá písoi api isáneséi iyē yulu api anyá wénte. ⁴ Uu kó pikeikó picó pitume kpá uu pi maa re: Ani písáne sée ani pi símisi re: Anyá iluke ye

pipele masile. Anénáala ne inéseε kρḁkḁḁ kam kḁ. Mpá yo ye kéyu wale. Ani kam ani pinósikpiké anyá iluke li. ⁵ Api nkráni isáneseí iyē kutu ricḁ. Mpá úye uu ulikḁ-mē tḁmpḁ. Picḁ api sicare waikεε, picḁ api ayáa tḁḁaapḁ ⁶ pitḁrḁḁ pḁḁ pikεikḁ pē cópii api isei pi waise api pεε pi kóni. ⁷ Ai uyḁḁpi kuwḁi wai, uu upisḁḁca tum apí ha pisoι pē kóni api pikuyu nna ḁmaasi. ⁸ Uu pεε upikeikḁ picḁ maa re: Anyá iluke ye pipele masile, amá pisáne ápi pεε ikuluke tulaalē. ⁹ Lē nnya, ani sicépepeε-i léepḁ, nḁn píye n yē, ani kusáne pi séiri. ¹⁰ Upikeikḁ pē api yisi api icée tḁḁi api pisoι nnéi kapi n yē sélei, pisḁne ne pikḁpe, pisáne api pεε kenyáγḁ yipu. ¹¹ Kei ke uyḁḁpi uu pεε lomḁḁ re uké pisáne pē yáasi, uu usoi unyine yenu yeε úu inyánlū n tanaalē. ¹² Uu u pise re: Unésáne, íye kaa wa áa ne nté lonti áa kḁ inyánlū tanaalē? Ai utisi muuni uú n séélē. ¹³ Uyḁḁpi uu pεε pikeikḁ maa re: Ani ána ne anípe u paasi ani ketahai kuḁmaha-i u sáḁḁ. Kei kuu yé n téni un iní takai. ¹⁴ Yeesu uu pεε re: Li we re pisoι kulúι kapi sée, amá pē kapi pikecḁpe n wéε ápi pεε kulúι we.

*Lampoo kapi ye Rḁm uyḁḁpi ptima n hēele
(Mariki 12:13-17; Luki 20:20-26)*

¹⁵ Kei ke Pifarisi api pεε símaane re íye kapi yé ne Yeesu ripine wa piké ne unnḁḁsimé cirε u n tí. ¹⁶ Api pipiretiki pinyine ne Erooti pipiretiki pinyine lese api tum te piké ha Yeesu maa re: Upíima, tḁ nyule re aseí ḁmane kaa ye símisi. Pḁ ye kḁ Ulééca ncee pisoι céesile ne aseí. Mpá usoi uké íye nsá ḁnaḁe m má, áa ye uinipeε n wuru pḁn ne símisi. ¹⁷ Tḁ la re a kepómúnḁ ró símisi toké yé te ncée ye we

re tóké ye Rəm uyəəpi lampoo hééle née ári kapε ye hééle? ¹⁸ Amá Yeesu pós ne pimesəhə kópe kapi n wai pinyuwe máálenle. Uu pee pi maa re: Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí, yo nnya kani né peikee? ¹⁹ Ani ne siwóó sē kani ye ne lampoo n hééle kam nké! Api mewóópipi mese ne u hapə. ²⁰ Uu pee pi pise re: Uye riyu ne úye rinyiri tee nní mekecáá we? ²¹ Api u pese re: Sesaa lo. Kei ke Yeesu uu kə pi maa re: In lē, ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléécaá likó Uléécaá pa. ²² Kuu lē tinóó tē pi m pese, ai nnóó pi yipu api pee u yá api tómpə.

*Pisatusee ne nkəpə kémee meyiε nsmé
(Mariki 12:18-27; Luki 20:27-40)*

²³ Keyáa kē cire ke Pisatusee api Yeesu kémee ha. Pisatusee pee tee re pikpəkpə ápi ye nkəpə-i yisi. Api sí apí ha Yeesu leepə, api u pise re: Sáa, Moisi ye maa re: ²⁴ Unósikó úye un n kpu unsá kewá m má, li pise re uuwā yee yé unósi uyē kukúmannəsi kpísi uu umáa mpuri wai. ²⁵ Too! Amá pinmánε pinyine pee pee kerócəpe nté we. Pi pimárecə piseei le. Umáa uu unósi kpísi, uu kpi úu kewá yē. Uwá uu pee umáa ukúmannəsi kpísi. ²⁶ Uyē uu kə limecə kpi, uu ukúmannəsi uyē ne utáánú yá. Ai lē n wai hái ne usééi-sééi kémee-pə. ²⁷ Pē memáá, unósi uyē pəó kə kpi. ²⁸ Tə la tóké nképni pó pise re ke pimárecə piseei pē api nní pinnéi unósi uyē n kpísi, pi uye unəsi ye ha lo, keyáa kē ke pikpəkpə apí ha nkəpə kémee n yisine? ²⁹ Kei ke Yeesu uu pee pi pese re: Lē nnya kani nómenécire kiraasente. Ani Nléécaasimé aseí kóméi, áni kə Uléécaá nnaηε nyu. ³⁰ Kumúnε kpe-i ke pikpəkpə apí ha n yisine, pitisi ápi pinósi

kpíkēsine, pinósi páa kō pila sōnkeene. Amá pimēfine yé ha n we yarē piléecaatumē keyómēcaapō. ³¹ Ani lē ke Uléēcaa uu pikpōkpō meyiſe kecáá nó mī ma api Unſimé Ritelé kémēē wólū kēē, née yo? U maa re: ³² Née Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa. Uléēcaa úu pikpōkpō Uleecaa amá u pinyánnyá Uleecaa le. ³³ Ke pīsoi pē nnéi pēē n cápīnēlē pin kutu u cōlē api lē n kō, uicélaa iyē ii pi loni řsane.

*Isé iyēē Uléēcaa isé kecōpe icō n fe
(Mariki 12:28-34; Luki 10:25-28)*

³⁴ Ke Pifarisi api n kō tē Yeesu ye Pisatusee feriyē uu séēse, api cápīnē. ³⁵ Pikecōpe isé ucélaa unyīnē uu pēē ripīnē Yeesu wai uu u pīse re: ³⁶ Ucélaa, Uléēcaa isēē nnéi kémēē iye yeē imáa?

³⁷ Yeesu uu re: A Upīima, Upóléēcaa n la nē kepōfa nnéi, nē ipōsoi nnéi, nē kepómúnē nnéi. ³⁸ Iyēē isé foī, iyēē kō innéi kecōpe imáa. ³⁹ Ilírū yeē ifoī iyē mēcō n sá ye nnyí: A upócō n la yarē kaa ripócúruu ř la. ⁴⁰ Isé nnyí keté yeē isé nē antepuyē icélaa riyíki.

*Uyē ke Uléēcaa uu n wēē nē Tafiti kecáá nsimé
(Mariki 12:35-37; Luki 20:41-44)*

⁴¹ Ke Pifarisi api lē n cápīnē, Yeesu uu pēē pi pīse re: ⁴² Iye kani uyē ke Uléēcaa uu n wēē kecáá músu? Uye kepīpi ye ké? Api u pēse re Tafiti Kepīpi ye ké. ⁴³ Yeesu uu pēē pi maa re: In lē, iye kai wa ke Nfáasōne nn Tafiti metéi he uú nē u séi re Upīima? Tafiti ye pēē maa re: ⁴⁴ Upīima ye Unépīima maa re: A kunéluke-luke-mē kényukōtōne-i tone hái nē kumúnē kpē-i kam yé pipóláaro kepónyále-i n cō.

45 In te Tafiti ye mesei u sée re Upiima, iye ke uyē cire uu yé kə pɛɛ Tafiti Kɛpipi?

46 Pifarisi pē ápi fe piké níka Yeesu pɛɛɛ. Kaí ne kei n kpísi, úka úu ye pɛɛ kaha uké nnyine u pise.

23

Yeesu ye re pisoi piké pimɛcɪrɛ ne isé picélaa ne Pifarisi tí

(Mariki 12:38-39; Luki 11:43,46; 20:45-47)

¹ Lē mɛmáá, Yeesu uu pɛɛ pisoi pɛɛ n cápɪnɛlɛ ne upipirɛtiki-mē pansɛpə uu pi maɛ re: ² Isé picélaa ne Pifarisi kaí pɛé we re piké isé ke Moisi uu nó m pa aseɪ nó símisi. ³ Li ne sá re nəké piicélaa rimúlú ani kə i tiki. Amá áni kape ye pimɛwai ne yíraane. Li we re pē ne ye picə céesi re piké piicélaa ritiki, amá piricuruu ápi ye pɛɛ i ritiki. ⁴ Pi ye limúle-mule paasile api picə yase, piricuruu ápi ye pɛɛ líka rica. ⁵ Pi mpa yo wai re pisoi piké ye pi yē nnya. Lē nnya kapi ye Nléecaasimé siləpi kapi ritii kecáá rimmɛlú mɛpéré rikpáse api kə pisitukanka atime nwépi mɛpéré kpáse ai picə síkó feriyɛ. ⁶ Sitóne foí kapi ye keluke kémɛɛ ne Pisuiɪ ayomɛyáhaalee-i n la. ⁷ Pi la re pisoi piké ipakare ne pi n yáhaankɛɛ sicápɪnɛ kémɛɛ, piké ye kə pi sée re picélaa. ⁸ Amá nŋ áni kape ye tíye piké ye nó sée re picélaa. Nə nŋnnéni pímarɛcə le. Usoi use kóló yɛɛ kə nŋunécélaa. ⁹ Ani kape ye ketē kecáá úka sée re nŋunésáa. Nŋunésáa cireníɲe kani m má yɛɛ keyómɛcaɛ-pə we. ¹⁰ Ani kape ye tíye piké ye nó sée re úyukóó. Nŋunéyukóó ye use le. Uyɛɛ nní uyē ke Uléeca uu n wéɛ. ¹¹ Nŋkenécəpe uwéése uké pansɛ nŋunékeikó. ¹² Uye un umɛcɪrɛ rintaáse, li

ye u ricēpisele. Uye un umēcire rincēpise, li ye u ritaásēle.

Yeesu ye isé picélaa ne Pifarisi kecáá kecáá mewai kesi

(Mariki 12:40; Luki 11:39-52; 20:45-47)

¹³ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nò kecáá kecáá mewai pikó le! Nò ye pisoncēe tápisile re ápi kapere Uléécaā iyōōpi kēmēe lō. Nórincēcūruu āni ye lompō, āni kō pēe pēpēe ní la yāne piké lompō.

¹⁴ [Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nò kecáá kecáá mewai pikó le! Nōō pikúmannōsi anipe-i lē kapi m má yōōi, ani ye kō pēe keyóme yáasi ai nānai pisoncēe piké ne nó n yē nnya. Lē nnya ke Uléécaā uu íwe iyēe íi icō m má nó wainē.] ¹⁵ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nò kecáá kecáá mewai pikó le! Ketē nké nnéi ne mínimaa kani kálē te nōké use unyine yē nōké u pansese nōunépiretiki. Nōn liute piyēne m masí, ani tíyese uu pansē usoi nkó kái ne n sá re piké íwe tenēciré kelō kēmēe íwe lukēise iké nōinékó n fe meté. ¹⁶ Iwe kani topori, nó pinyíye mpí, nōō nní pisoncēe n sēni! Nò ye maa re: Uye un Uléécaā keyō n sēe uú ne wēeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un wura yēe Uléécaā keyō-i ní we n sēe uú ne wēeri re u yé linyine wa, ncēe nín we re uké lipiwai riyá. ¹⁷ Nó piníri ne pinyíye mpí! Wura ne Uléécaā keyō kēe wura uyē m pansese Uléécaā likó, yo yēe liketé kecōpe ríyu má ne licō? ¹⁸ Nò ye kō maa re: Uye un Uléécaā keyō kēmēe kenýōnsehúupi n sēe uú ne wēeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un inyōnsesēe yēe kehúupi kecáá ní láalē n sēe uú ne wēeri re u yé linyine wa, úu ncēe

μά uké lipiwai riyá. ¹⁹ Nó pinyíye mpí! Isee kapí ne n nyóonse api kehúupi kecáa láa ne kehúupi kee i m pansese Uléecaa likó, yo yee liketé kecōpe ríyu má ne licō? ²⁰ Lẽ nnya, úye un kenýóonsehúupi n sée uú ne wéeri, kelō kē ne lē nnéi lee kei ní we kuu sée uú ne wéeri. ²¹ Uye un Uléecaa keyō n sée uú ne wéeri, Uléecaa keyō ne Uléecaa yee kekemee ní we kuu sée uú ne wéeri. ²² Uye un keyómecaa n sée uú ne wéeri, Uléecaa riyōōpitū ne Uléecaa yee rikecáa ní tū kuu sée uú ne wéeri.

²³ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nō kecáa kecáa mewai pikó le. Nō ye mḡpá yo hōonele, aní ne manti ne ayéhepei ncōpuri péne ani hōone awélé kefi, ani Uléecaa kuwélé kuse pa. Amá ani ye pēe isé nnéi kecōpe ipiima yare nní aseí piwélaa ne usoicō piwetu ne aseí pitiki nkó ne pikei wa. Lẽ kaí pēe pise re nōké n tikilē nōn pēe kō ne litōrō licō nní wai. ²⁴ Nó pinyíye mpí, nōō nní pisoicō n séni. Nō ye kúcerii ne ísō leselé, ani pēe ísu ne péne ani muuni.

²⁵ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí! Nō kecáa kecáa mewai pikó le. Nō we yare mpí pēe ye kehee ne kecáripí kepíre ηmane n heere api kemée yá mecō. Lẽ kapí ye sikemee n li ne kapí ye ní ntí ye pēe liyaa-yaa le kapí n káipinkee. ²⁶ Nó Pifarisi, pinyíye mpí! Ani ye kehee ne kecáripí kémee mefóí heere, kepíre yé pēe limecō sōnesi.

²⁷ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí! Nō kecáa kecáa mewai pikó le. Nō we yare rikpíí mmele kapí míni tomé n túkei ari péé n wariye pói-pói ísōne mecō, némpákane asoikōho ne líkperinkpekōó lee rikemee yipaalē. ²⁸ Limecō kaní we. Nō pisoí keyu-i nyíselē te nō isé tíkilenle,

νέμπάκανε κεκάά κεκάά μεwai νε μεwai κόπε μεε
 νόσινέφα-ι yipaalē. ²⁹ Iwe kani topori, νό isé picélaa
 νε νό Pifarisi mpí! Nò κεκάά κεκάά μεwai pikó
 λε. Nò ye antepuyε akpíí mónle ani pepee aseí n
 tikilē akó sənukuse ³⁰ ani peε re: Tòn peε pirókpure
 isoi kumúnjé kpe-i n we, ári yé peε ηmurei tóké pi
 rikpá tóké νε antepuyε kō. ³¹ Nò peε lē nyísele
 ani nórinécúruu yámne re nò pepee antepuyε n kō
 sipirē le. ³² Lē nnya, ani mese nópinékpure μεwai
 κόπε νε kényu mahã νε kété-pò! ³³ Nό iwáa kpákára
 nnyí! Iye kani yé wa áni yé νε nna teneciré kémee
 n lompo. ³⁴ Ani kō te né antepuyε νε pisoí peε
 mewéésesòho m má νε isé picélaa kecire nó páme.
 Nό picō kō, ani picō kunapéékōó κεκάά karií, ani kō
 nóanáyómeyáhaalee-i picō iséí súúkee, ani kō picō
 mpá kuyu kúye-i n tikilē nòn wéékuselē. ³⁵ Lē
 nnya ke pē nnéí kani n kō ápi kō líka wa nkpō nń
 νε nó tenene, kai n kpíime usone Apeeli kémee aí
 νε sí Perekiya uñmáne Sakarií kani Uléécaá keyo
 kémee kelō sone νε kenýōnsehúúpi kepáápáá ní kpu
 kémee-pò. ³⁶ Ké aseí nó símisi re nfáani pisoí mpí peε
 μεwai κόπε mē akpanii yenne.

Yeesu ripōō ye caai Yerusalem nnya
(Luki 13:34-35)

³⁷ Lē memáá, Yeesu uu peε Yerusalem pikó maa
 re: Nό Yerusalem pikó, nò ye antepuyε kónle ani kō
 pē ke Uléécaá uu nókenémee n tumme apare tapisí
 ani kóni. Melé kesē karí peé la ké nó cápine yare
 ke kucáyaha aku ye kuamérj metene kusipipi n tā
 líka ái ye si wa meco ani yúlu? ³⁸ Lē nnya, Uléécaá
 keyo yé menmane n we úka úu yé n we. ³⁹ Ani kō
 te áni neni piyéne né kpáne liké ha νε tu kumúnjé

kpε-i kani yé ha ní maa re: Uléécaa uké uyεε Upiima rinyiri ne n weme rikpá!

24

*Yeesu re Uléécaa keyo yé fori
(Mariki 13:1-2; Luki 21:5-6)*

¹ Yeesu uu pεε Uléécaa keyo-i léeri un tósu. Kei ke upipiretiki api pεé ne u rikō re piké kememōme u nyíse. ² Amá Yeesu pōo pεε pi pεse re: Lē nnéi kani nní n nyáni, asei kecáá, li sǒnti liké wa ripare ríka ári yé ricō kecáá n tǒsilē. Linnéi mmú ye sǒntile liké fori téké-téké.

*Leléε n nyíse re ketē ye ketene tu
(Mariki 13:3-13; Luki 21:7-19)*

³ Yeesu uu pεε sí uú ha Olifiyee rikúú kecáá tone. Upipiretiki api kei u kálaapō api u pise re: A ró símisi píyei kai lē waine, ne yo kari yé kō ne ceri re mepópεeme mee lē tu re ketē keto ye kē. ⁴ Yeesu uu pi pεse re: Ani nómenécíre tí nsone, áni kape tíye unyine uké kuyúí nó tā. ⁵ PISOI kulúí yé sǒnaame use use, api ye rinényíri ne pISOI meyā kiraasente api ye pi maa re: Néε uyē ke Uléécaa uu n wée. Lē kémee kapi yé pISOI kulúí kuyúí tā. ⁶ Nó kō te atōpi ye nókenékúrí néε ketaa-pō wai, amá áni kape nfasimé tóne. Lē kai m pise re liké wa kai lē wai. Amá kétō áke kahane n tu. ⁷ Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri ncō ne tōpu, keyóōpitē ake keyóōpitē kecō ne tōpu, nkú nn silō sinyine leeri, ketē ake silō sinyine yeñesi. ⁸ Lē nnéi ye we yare ke memárenlō ame ye unósi pikéhē n kóraane. ⁹ Pεé uyε-i ke pISOI api yé nó kpísi api nópinélaarō anipe-i wai, api íwe nó wai api nó kóni. Isoipuri nnéi ii kō né nnya

nóinépuri yulu. ¹⁰ Kei kai yé pɛɛ pɛɛ pisoi meyã ne kelólé-mē ha, api pɛɛ n yámnentene, api pɛɛ ipuri n yúinne. ¹¹ Antepuyɛ nɔɔmɛ kulúí yé léemɛ api pisoi meyã kiraasente. ¹² Mɛwai kópe yé kényu mahã, pisoi meyã nla nn pɛɛ hásu. ¹³ Amá úye un tinkáhá-káhá ne kɛtɔ-pɔ Uléécaá yé uriyu lɔ. ¹⁴ Uléécaá iyɔɔpi Nsímé Kɛcɛɛ mɛɛ ketɛ nnéí kɛcáá kóónúne isoipuri nnéí iké kɔ. Lɛ memáá, nípá yo kɛtɔ akɛ pɛɛ tulu.

Iwe píima mekame

(Mariki 13:14-23; Luki 21:20-24)

¹⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá rɛ: Antepu Taniyɛɛli ye pɛɛ maa rɛ kumúnjé kunyine yé kam ani ncaai píima mɛɛ ye n cókɔi yenu nn kelɔ sɔne riyíkí-í tũ. Uye un nsímé mmē n kɛɛ, uké musí uké liasei kɔ. ¹⁶ Lin lɛ n wa, pɛpɛɛ Yutee ketɛ kɛmɛɛ ní we piké wuri api ayópe taá. ¹⁷ Uyɛɛ yé ha kulee ipiraa kɛcáá ní we, uké wuri úu kapɛ rɛ uké nkpráni kukemɛɛ lompɔ uké linyine kpísi uké ne ripéne. ¹⁸ Uyɛɛ kɛcɛɛ-i ní we, úu kapɛ nkpráni rɛ uké wurime uké kényɔ-i uketukanka kpísi. ¹⁹ Iwe kɛ pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. ²⁰ Ani ne Uléécaá tɛ te úu kapɛ tíye itóó iyɛ iké nnyiyɛ kumúnjé née kɛwénteyaa ketúnjé ró leemɛ. ²¹ Iwe píima iyɛ kɛ sisoipipi asi kumúnjé kpɛ-i n lenɛ icɔ íi píkai léémelɛ hái ketɛ kɛkoraane-mɛ ne neni-mɛ, íicɔ íi kɔ píkai léeri. ²² Uléécaá unsá pɛɛ síwɛyaa sɛ n hasi, úka úu yé pɛɛ nfáa yɛ. Amá pɛ kuu n wɛɛ nnya, u yé siyáa sɛ hasi. ²³ Lɛ nnya, úye un nó m maa rɛ: Ani ripáí, nté kɛ Kirisi uú we née uyɛɛ nkó nté-pɔ áni kapɛ ñmurei. ²⁴ Píkrisi nɔɔmɛ ne antepuyɛ nɔɔmɛ ye leerine piké mémare píima lese piké nyíse, piké kɔ mɛwaisaŋa wapisi hái lin pɛɛ kufɛɛ n we, pin yé fe ricuruu api

pē ke Uléecaa uu n wée kiraase. ²⁵ Ani léise re ne pisímé nó li masile.

²⁶ Lē nnya, pin nó m maa re: Ani ripaí, uyee nkó kucesi kóima-i, áni kapε ha. Néε pin nó m maa re: Ani ripaí, uyee nkó kulee-i pékaalē, áni kapε ηmurei.

²⁷ Yare ke kekónetéhe akε ye nní keléecaa-pō n léeme akε meyéne mese yéeri ketunjeleeme-pō aké ne sī ketunjelolé-pō, limεcō ke Usoi Kepipi akε sōnti. ²⁸ Li we yare kapi ye ní maa re: Kei ke isare kópe ii ní we, ke áyemeekú aa ye cápine.

Usoi Kepipi mekame

(Mariki 13:24-27; Luki 21:25-28)

²⁹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Síweyaa sē metómpō ke itunje íi sōmaane, iwáre ii metéi paa, awárepi aa keyómecaa-pō poroiri, linaηe-naηe lee keyómecaa-pō ní we ai meýá yenesi. ³⁰ Linyine ai pree keyómecaa-pō nyíse re Usoi Kepipi ye nyahaimεle. Kei ke ketē nnéi kecáa isoipuri ii yé pree itu lō. Api pree Usoi Kepipi yenu, ken ahope kecáa weme ne kennanηe ne kemeyōpi. ³¹ Api pree rináatōη maa ténse, uu pree upitume ketē awélé nnéi kémee túmei. Api pē kuu n wéεkeε ketē nké ne kekεtō-pō cápine.

Kúfikiyee kecáa icélaa

(Mariki 13:28-31; Luki 21:29-33)

³² Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani kúfikiyee kenyárū icélaa kutu ricō. Ku ye kun ilése ηmú n wairi, mepéi men n leeri, nō ye mese ne mese ceri re kupii ye nyahaimεle. ³³ Limεcō kaí we. Nōn piyεi lē nnéi mmē n yē lin n wai, ani ceri re Usoi Kepipi ye nyahaimεle, un tinōnō ne kōlē. ³⁴ Asei kam símisi: PISOI kunai nkú áku tósune kelenε, nní nnéi liké ne

ή kam. ³⁵ Ketē ne keyόμε yé tōsí, amá anénōō áa metónē má.

Uléecaa ηmane yee mpá yo ketō nyu

(Mariki 13:32-37; Luki 17:26-30; 34-36)

³⁶ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Amá in ketē metene nkó, úka úu likeyaa kē née liitunε iyē nyu, mpá piléecaatumε peε keyόμεcaá ή we née Uléecaa Kepipi ricuruu. Amá Usáa mecire yee nyu.

³⁷ Kumúné kpe-i ke Usoi Kepipi aké ha m peeri, li ha waine yare kai Nowee nfaa kémee n wa meco. ³⁸ Nní kaί peε Nowee nfaa kémee wa: Keyáa kē ke míni amé peε ketē nnéi rinfe keké kelene n tu, pisoi ye peé wele pin le pin níru, pin sóonne, pin pisipipi pila ne pinósi pasii hái ne keyáa kē ke Nowee uu kutákai kémee n lompō. ³⁹ Api nkpáni ríka musí, míni amé ha ne weri ame pinnéi muuni. Limεco kaί ha waine peé uyε-i ke Usoi Kepipi aké ha m peeri. ⁴⁰ Pitisi pité yé likumúné kpe-i kecare-i n we, ai use kpípo ai uco yá. ⁴¹ Pinósi pité yé n we pin nam, ai use kpípo ai uco yá. ⁴² Lē nnya, áni kape lōpile, li we re áni nyu keyáa kē ke Nónépiima uu m peerine. ⁴³ Ani nsone kō te úyōsaa un ye peé n nyu itunε iyε-i ke uyaa uu kesine n sōnepō, u yéé peε n nyánile úu yé tíye uyaa uké kέyō-i lompō. ⁴⁴ Lē nnya, nóoké nómenécire mesére n cápinelē non ne mé. Kumúné kpe-i káni ne m músu ke Usoi Kepipi ake peeri.

Ukeikó sone ne ukeikó kōpe

(Luki 12:41-48)

⁴⁵ Yeesu uu peε upipiretiki pise re: Wóo ukeikó yee aseí n tikilē un kō mesōhō má? Uyee ukeikó uyē ke úyōsaa uu ye ne kέyō rin-yá re uké ke m pállē, uu ye upikeico iluke nsone wai yare kai m pise. ⁴⁶ In te

ύωςαα γε υκεικό υγῆ λεμε un mesei upikēi κεαά we, u únarekomē le! ⁴⁷ Κέ aseí nó símisi ani kóm te úωςαα υγεε νε ulikó nnéi uukeikó γάνε ρε uké likeαά m paílē. ⁴⁸ Amá in te υκεικό κόπε lo, u yé ukefa-i maa ρε: Unéωςαα úu mekeē sónti. ⁴⁹ Uu पेε upikeicō ipépi loni, u νε pítapomē api peé n le pin níru. ⁵⁰ Keyáa kē νε itunē iyē ke υκεικό υγῆ úu νε m músu kémēe ke uuyωςαα uú ha sónti. ⁵¹ Kei kuu yé पेε υκεικό υγῆ lakase uu íwe u wai yare kapi γε κεαά κεαά mewai pikó n wa mecō. Kei kuu yé n téni un iní takai.

25

Pikpére kefi pinyine kenyárū

¹ Yeesu uu kō upipiretiki pimáa kpá ρε: Lē nnya, Uléecaa iyōopi yé ha n we yare nsímé mmú: Pikpére kefi pinyine पेε keyáa yisi ρε piké uηmáne unyine γε pinósikpiké ní la merí. Api sífiráa kpíkēsi apí νε péne. ² Pikecōpe pinupū पेε piníri, pinupū picō pisōhō. ³ Ke piníri mpí api pisifiráa n kpísine, ápi simekpō méka mecō iyaa wa piké νε ripéne, ⁴ amá pisōhō pōō pisifiráa me súúkeē api kō mecō sinúnipi-i wai apí νε péne. ⁵ Ke uηmáne υγῆ uú νε pikáme n nánaisē, nnō nn pi yáái api lōpilente. ⁶ Ke kesine akē m pi, κεαάila aké lelu ρε: Uηmáne υγεε nní weme! Ani leepō ani u tépei! ⁷ Pikpére pē nnéi api yisi api pisifiráa pinyōnsente loni. ⁸ Piníri mpí api पेε pisōhō pē maa ρε: Ani nómenékpō mē tó he, sírfiráa γε lale siké kpí. ⁹ Pisōhō pē pōō ρε: Eehei! Me νε tó risále, áme tise tóké nó he. Li kutōsi we nōké piyái kémēe ha ani kei nómenékó lolu. ¹⁰ Kumúnē kpe-i kapi pilale n tōsu, uηmáne υγῆ un tuiiri, u νε

pinupū pεpεε pimεcιre n cάpinelē pin ne u mē api
kesē kulee kpe-i kapi pinósikpiké anyá n wai loni,
ihánaa ii hánaapō. ¹¹ Likεpirε, pikpére niri mpí pōo
tuiri api cáai re: Upíima, a ró hánne! Upíima, a ró
hánne! ¹² Kei ke unmánε uyē uu pi maa re: Ne la ké
asei nó símisi re ám nó nyu! ¹³ Yeesu uu pεε kpá re:
Lē nnya, nnō ín we. Li we re áni nyu keyáa kéye néε
itunε íye-i kam sónti.

Pikeikó pitaani pinyine kenýarū
(Luki 19:11-27)

¹⁴ Yeesu uu kō upipiretiki pimáa kpá re: Uléεcaa
iyōopi yé ha n we yarε nsímé mmú: Utisi unyine
yεε pεε ncée pihápe la, uu upikeikó sélei uu umemá
pianipe-i wai. ¹⁵ Uu use wura mεwóopipi sipehepi
sinupū pa, uu ucō wura mεwóopipi sipehepi sité
pa, uu utáánū wura mεwóopipi kepehepi kesε pa. U
m pá úye nnaηε ne musile uú ne lē kai m pise u pa, uu
pεε yá uu tōmpō. ¹⁶ Ukeikó uyεε wura mεwóopipi
sipehepi sinupū ní γασί uu mese ne mese siwóó sē
kpísi uú ne kpéense, uu wura mεwóopipi sipehepi
sinupū sicō kuláa yenu. ¹⁷ Uyεε wura mεwóopipi
sipehepi sité ní γασί pōo kō limεcō wai, uu wura
mεwóopipi sipehepi sité sicō kuláa yenu. ¹⁸ Amá
uyεε wura mεwóopipi kepehepi kesε ní γασί pōo ha
kuhóre túni uu ukeisaa siwóó sē pésu.

¹⁹ Kai siyáa sité n wa, piukeisaa uu kúiri uu re piké
ulikó kéē uké yé. ²⁰ Ukeikó uyεε wura mεwóopipi
sipehepi sinupū ní γασί uu ukeisaa keyúri nyōsōpō
ne wura mεwóopipi sipehepi sinupū féé sicō, uu
re: Wura mεwóopipi sipehepi sinupū kaá pεε né pa.
Aa yēε, Upíima? Wura mεwóopipi sipehepi sinupū
sicō ye nsí kam kuláa n yé. ²¹ Uukeisaa uu u maa re:

Νε pakare! Ρο ukeikó sone νε asei ute λε. Likáripikó-
 i kaa nní wa lē kai m pise. Lē nnya, né limáa-maa pó
 rimúise. A lomme tóké anyá li. ²² Ukeikó uyee wura
 mewóropipi sipehepi sité ní yási póo kó nyósópó uu
 re: Wura mewóropipi sipehepi sité kaá पेε né pa,
 Upíima! Αα yēe? Wura mewóropipi sipehepi sité
 sicó ye nsí kam kuláa n yé. ²³ Ukeisaa uu u maa re:
 Νε pakare! Ρο ukeikó sone νε asei ute λε. Likáripikó-
 i kaa nní wa lē kai m pise. Lē nnya né limáa-maa
 pó rimúise. A lomme tóké anyá li. ²⁴ Ai nkpéni yá
 uyee wura mewóropipi kepehepi keese ní yási. Uyē póo
 kó nyósópó uu re: Νε nyule Upíima re μερόκό áme
 kusa póólú. Kεcare ke-i káa n lukesi kaa ye kpasi. Kei
 káa n fō kaa ye kpéē. ²⁵ Lē nnya ke iwame ii né wa
 am ketē kέmεε sipówóó kúlesi. Αα yēe! Sipówóó see
 nsí, a yási! ²⁶ Kei ke ukeisaa uu rinóo u पेε re: Ρο
 ukeikó kópe νε ukánsoi le! Kaa lē n nyu re kecare ke-
 i kám n lukesi kam ye kpasi. Néε kei kám n fō kam
 ye kpéē. ²⁷ Ρο yee पेε sinéwóó νε kewóófore piyekei
 hale, amí पेé ha पेeri am sinéwóó sē yósu νε sikulaa.
²⁸ Ukeisaa uyē uu पेε pikeikó picó maa re: Ani mekeε
 wura mewóropipi kepehepi kē uanipe-i yási ani nkó
 yee nní wura mewóropipi sipehepi kefi m má kpá.
²⁹ Li we re nkó yee meýá m má kapi ye pípa rikpá aí
 νε u fuu, amá nkó yee úu líka m má, pi ye lē kuu m
 músu re u má ricuruu u yósilε. ³⁰ Amá ukeikó nkó
 yee úu nní líka n yóriye líkó lee re ani u tí ani ketahai-
 mē kuηmaha-i u sápo. Kei kuu yé n téni un iní takai.

Usoi Kepipi ye sóntile keké ne pisoí túhaane

³¹ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Keyáa kē
 ke Usoi Kepipi aké ha kemmule kέmεε n sónti

ne piléecaatume nnéi, keriyukóótū kecáa kaké ha tonene. ³² Ketē nké kecáa isoipuri nnéi yé ha kekeyu-i n cápinelenle, ake ppe pisoι ne pipicó kóolenε yare ke useesé uu ye isáη ne ipoi n kóolenε. ³³ Uu ppe isáη ukulukε-luke-mē wai uu ipoi ukumii-mē wai. ³⁴ Kei ke uyóopi uu yé ppe ppepe ukulukε-luke-mē ní we maa re: Nó mpí ke Unésáa Uléecaa uu nní rinkpá, ani kam ani iyóopi kuu hái ketē kekoraane-mē n yekeilē un ne nó mē yósí. ³⁵ Li we re nkū ye né wale, ani né he am le, nníré nn né wai, ani né he am níru. Ne ppe usáne le, ani nósinéyɔ-i kusáne né yósu, ³⁶ ne ppe meηmane wele, ani ilū né tani, ne ppe pólólúle, ani kenécáa paí. Ne ppe kukpaniilee-i wele, ani hapɔ ani né lóólú. ³⁷ Kei ke ppepe nní aseι n tíkilē api yé ppe rinóɔ yósí re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkū nn pó we, ari pó he aa le, née nníré nn pó we, ari pó he aa níru? ³⁸ Keyáa kéye kaa usáne, ari siróyɔ-i kusáne pó yósu? Keyáa kéye kari pó yé pɔn meηmane we, ari ilū pó tani? ³⁹ Keyáa kéye kari pó yé pɔn pólólú née pɔn kukpaniilee-i we, ari pó lóólú? ⁴⁰ Uyóopi yé ppe rinóɔ pi pesε re: Asei kecáa, ké nó símisi re lē kani pinémáreɔ kecɔpe usínsá unyine n wa, né kani lē li wa.

⁴¹ Kei ke uyóopi uu yé ppe ppepe ukumii-mē ní we maa re: Ani kenékúrí yisi ani ketaa-pɔ rinyósó. Uléecaa ye anóɔ nó wale! Ani ha nna teneciré kémeε lomɔ. Kei ke Uléecaa uu n nyóɔnse un ne Setani ne upitume mé. ⁴² Nkū ye né wale, áni né he ké li, nníré nn né wai, áni né he ké n ntí. ⁴³ Ne ppe usáne le, áni nósinéyɔ-i kusáne né yósí. Ne ppe meηmane wele, áni ilū né tā. Ne ppe pólólúle née ne ppe kukpaniilee-i wele, áni hapɔ nɔké né rilóólú. ⁴⁴ Kei ke pē póɔ kɔ

rinóo yási re: Upiima, keyáa kéye kari pó yé nkú nn pó we née nníré nn pó we née pòn usáne née pòn meñmane we née pòn pódú née pòn kukpaniilee-i we, ári péé ne kutu pó rico? ⁴⁵ Kei ke uyē uu yé kò pi pese re: Asei kecáá, ké nó símisi re lē káni písínsá pē kecōpe unyine n wa, né káni lē li wa. ⁴⁶ Api péé ne íwe teneciré kēmeē pi tómpō, amá pepēe nní aseí n tíkílē pōo pēē nfáa teneciré kēmeē lompo.

26

*Pisuifi piwéese ye kómēine re piké Yeesu tí
(Mariki 14:1-2; Luki 22:1-2; Yohani 11:45-53)*

¹ Ke Yeesu uu lē picélaa mí masí, uu pēē upipiretiki maa re: ² Nò yē te lí tise siyáa sité piké ne nkpo melóo anyá lí. Kei kapi Usoi Kepipi piláarō anipe-i waine, pē piké kunapéékōó kecáá ke karií.

³ Kei ke pepēē ye Uléécaá inyóansē n wa piwéesē ne Pisuifi piwéesē api Uléécaá usina kapi ye n sée re Kayifu keyōcōpe cápine, ⁴ api rinóo rise wai re piké meyaa Yeesu tí piké kpu. ⁵ Api pēē re: Amá ái kape pēē anyá kēmeē. Insá lē, písoi pēē n cápinelē yé yisi api nyere.

*Unósi unyine ye Yeesu riyu kecáá tulaali kōonu
(Mariki 14:3-9; Yohani 12:1-8)*

⁶ Yeesu uu Petanii ketē-mē sí uú ha uyó Simōo keyō-i topile. ⁷ Kapi n tú pin iluke le, unósi unyine uu kenúmpí sōne kenyine kēmeē tulaali néíkōó píima unyine múípo uú ne sōnepō uú ne Yeesu kō. Uu Yeesu riyu kecáá tulaali uyē kōoni. ⁸ Ke upipiretiki api lē n yé, ái ne pi risá, api pēē unósi uyē maa re: Yo pícaainkēē ye nkpeni mpí? ⁹ Pi yé pēē fe

api tulaali nkó yáí nnéí píima api lisiwóó sē píwekóó h́ónε.

¹⁰ Yeesu uu céru rε lē kapi símisi, uu pεε pi maa rε: Yo nnya kani lē unósi uyē cónlē? Mewai sone kuu né wa. ¹¹ Likumúnjé rε ńpá píyei ke nó ne píwekóó aní we, ái ńpá píyei ke tó ne nnó arí we. ¹² Inépinε kuu mēncire tulaali f́o piké kelenε nhóre né tā. ¹³ Asei kecáá, ké nó símisi rε ńpá yei kapi ketē nnéí kecáá Nsímé Kεcire yóólē, pi yéé unósi nkó mewai mmé símisi apí ne u n léiselē.

Yutasi ye lalε uké Yeesu tí

(Mariki 14:10-11; Luki 22:3-6)

¹⁴ Kei ke Yeesu pipiretiki kefi ne pité pē use kapi ye n sée rε Yutasi Isikariyóoti uu pεε yisi uu pεpεε ye Uléécaa inyóonse n wa píwéése leepó ¹⁵ uu pi píse rε: Nen Yeesu nóanénipe-i n wa, yo kani yé né pa? Pē api mese ne mese kei nní nwóóweni mēpipi afεetaani keeni api u múise. ¹⁶ Kaí ne kei n kpísi, Yutasi uu pεε icée n wéési uké ne Yeesu pianipe-i n wa.

Yeesu ne upipiretiki ye nkpó melóó anyá iluke le

(Mariki 14:12-21; Luki 22:7-14, 21-23; Yohani 13:21-30)

¹⁷ Anyá nyε-i kapi ye akpónó nyεε áa pite m má n li keyaa foí ke Yeesu pipiretiki api ukekúrí hápó, api u píse rε: Yei kaá la tóké anyá nyē iluke pó wa? ¹⁸ Uu pi pεε rε: Ani kuyu-i kóó keyó-i hapó ani u maa rε: Úcélaa ye rε unkpó itunε ye tulle. Kεpóyó-i ke u ne upipiretiki api sónti piké nkpó melóó anyá li! ¹⁹ Upipiretiki api mesei lē kuu pi ní ma wai, api nkpó melóó anyá iluke wai. ²⁰ Kai nnyóó ní wa, u ne upipiretiki kefi ne pité pē apí tone api iluke n le.

21 Κελυκε κε-i kuu pi maa ρε: Asei κεcάά, ké nó símisi ρε nóκενécωpe unyine yé né tí uu pinélaarō anipe-i wai. 22 Kuu lē mí ma, upipiretiki apōō aa meyíkíyiki caai api use use u m písei ρε: Upíima, yare né nées? Uō uu kō ρε: Upíima, yare né nées? 23 Kei kuu pēe pi pēse ρε: Tó ne uyē tōō nní ricáripí rise-i n le yeē sónti uké pinélaarō anipe-i né wa. 24 Usoi Kepipi ye ketē nké κεcάά tósule yare lē kai Nléécaasimé kémee keκεcάά ní wólaalē meō. Amá uyēe piláarō anipe-i ke n waine ye íwe toporile. Li kutási we ápi kapē pēe liute m mari. 25 Yutasi yeē piláarō anipe-i u n waine pōō pēe u píse ρε: Yare nées pēe lo nées, Upíima? Yeesu uu ρε: Yare kaa nní mí ma.

*Yeesu nkpō ne umeyise piléise inyekií
(Mariki 14:22-26; Luki 22:14-20; Kōrenti Foí,
11:23-25)*

26 Ke Yeesu ne upipiretiki api lē n tú pin iluke le, uu kukpónó kpísi uu kukecáá Uléécaā pōōnese uu ku kpókōrine uu pi pa uu ρε: Inépinē ye nnyí, ani yōsí ani li. 27 Uu lē memáá kepóripí kpísi uu keκεcáá Uléécaā pōōnese uu pi pa uu ρε: Ani yōsí ani nónnénéí n ntí. 28 Menénye ye mmé mee n kōōnu písoi meyā nnya ρε Uléécaā uké piakópe pi sárei. Ménye mē kaí ne ritiki Uléécaā uú ne písoi séi ρε u ne pē piké kómēine. 29 Ké nó símisi ρε kaí ne neni rimpá, ám aléepipi pita mpí pinírē kpáne liké ha ne tu keyáa kē ke tó ne nnó ari yé ha kō píta fale Unésáa iyōōpi kémee ní ntí. 30 Kuu lē písímé pi mí masí api pēe ipakare siyome n yom pin pakarente, api wai api yisi api Olifiyee rikúú taá.

Yeesu ye simisi re Piyee ye kesi re uu u nyu
(Mariki 14:27-31; Luki 22:31-34; Yohani 13:36-38)

³¹ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Nó nónnénéí kesine nké né ημεριye ani wúrunkee. Li Uléécaa ritelé-i wólaalē te: Né useesé kpu, kuseelee isee nnéí ii kpíi. ³² Yeesu uu kó kpá re: Amá nen píyeyi nkpó kémee piyise m masí, né ha Kalilee ketē-pó nó m mé. ³³ Piyee uu rinóó yósu uu re: Mpá písoi nnéí pin pǎ nnya kelólé n yē, né ám yé píakai loó. ³⁴ Yeesu uu u pese re: Asei kecáá, ké pó símisi re pó kesine nké cire kesi metaani re áa né nyu, icá ii kelene kooi. ³⁵ Kei ke Piyee uu pee u maa re: Mpá lin nkpó ye mu, tó ne mpó tóké kesé kpu, ám kuημεριye pó we. Pipiretiki nnéí api limεcɔ male.

Yeesu ye Ketisemanee-pó keyóme yáási
(Mariki 14:32-42; Luki 22:39-46)

³⁶ Lē memáá, Yeesu ne upipiretiki api kelō kenyine kapi ye n sée re Ketisemanee kémee tuiپو. Uu upipiretiki maa re: Ani nté n tū néeké rinyósó ké ha keyóme yáási. ³⁷ Uu Piyee ne Sepetee pinmáne keté kpísi uú ne péne. Nfasimé píima ne mpóocai nnyine nn pee u tini. ³⁸ Kei kuu pee pi maa re: Tinéپو ye caailenle hái lin ne nkpó menyíne we. Ani nté n tū, áni kape lópíle, tóké kesé n nyáni. ³⁹ Kei kuu nkáripí ne ketaa pi wa, uu wúla uu kényu ketē kipi uu Uléécaa yáási re: Unésáa, pó fe aa mپá yo wai, a ne ntóosi keporipi nké ketaa né wa. Mpá ne lē, kape menéپóla wa, amá mepókó wa. ⁴⁰ Kuu piyóme yáhaa mí masí, uu upipiretiki pē kémee pεεpó, uu pi lεεpó pin lóni. Uu pee Piyee píse re: Lē nnya, áni nkpáni fe tó ne nnó tóké kenampi

kesε kesē n nyánii? ⁴¹ Ani n tū n̄on nyáni n̄on keyóme yáasi áni kape ne pipeikεε kέmεε n̄ loó nnya. Li kesoipipi ripóo we re keké ye lisone wa, amá ke pεe rinárei mále.

⁴² Uu kō melírū nkáripι ne ketaa pi wai, uu kō Uléécaa yáasi re: Unésáa, in te áa yé ηmurei ntóosi keporipi nké keké ne ketaa né wa re ne meníré ke mále, mepóla meké wa. ⁴³ Uu pεeri uu kō pi lεeri pin l̄oni, likumúnjé re piinipεε ye mulesile. ⁴⁴ Uu kō metáánū piyise kpá uú ne ketaa pi wai, uú ha kō mese mē ne Uléécaa tēni ⁴⁵ uu pεe kō upipiretiki kέmεε pεepo uu pi maa re: Nénte n̄o nkpéni l̄onile n̄on wéntelē? Itunje ye nkpéni tule re piké Usoi Kepipi t̄i piké pikópekóo anipe-i wa. ⁴⁶ Ani yisi tóké u tēpei. Uyεε né n kpísine uké pikópekóo anipe-i wa ye nyahaimεle.

Yeesu metine

(Mariki 14:43-50; Luki 22:47-53; Yohani 18:3-12)

⁴⁷ Ke Yeesu uu lē n̄ we un símisi, upipiretiki kefi ne pité pē kecōpe use kapi ye n sée re Yutasi un tuipō ne risoiwuí, atéhe ne apúnipi an muleilē. Pεpεe ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése pεe lē pi tumpo. ⁴⁸ Yutasi uyεε pεe pianipe-i Yeesu n waine ye pεe risoiwuí céesile lē kapi yé ne Yeesu n céri piké t̄i. Uu pεe pi maa re: Nen ha úye rimpira am̄ u yáasi, uyεε lo. Ani u t̄i. ⁴⁹ Kuu n tuipō, uú ne Yeesu kέmεε n sairilē uú ha u maa re: Ne pó yáasi, Sáa! Uu pεe u pira uu u yáasi. ⁵⁰ Yeesu uu pεe u maa re: Unésáne, a pikei pē kaa piwai n̄ ka mekεε wa! Kei ke pē api pεe cápinepō, api Yeesu tini api múlú. ⁵¹ Kei ke Yeesu upiretiki use uu risaapo uu ritéhe kpeúu uu Uléécaa usina ukeikó kutu sem̄. ⁵² Yeesu

uu u maa re: A ripótēhe tē tikukai-i pēsēpō. Li we re pē nnéi pēe ne ritēhe n kóni, titēhe kapí ye kō ne pē kpu. ⁵³ Aa nyu re nen pēe nté Unésáa m pise re uké né lémmē, u yé pēe nté nní pilécaatumē né pame ai inōη kefi ne ité fáauu? ⁵⁴ Nen nképēni lē n wa, li yé pēe mmē kapi nní Ulécaā ritelé-í n wói re nní kai nní n wai kai pise re liké wa kecáá ritikii?

⁵⁵ Yeesu uu pēe pisoí pēe n cápinelē maa re: Nō atēhe ne apúnipi ne pitíne né ka yare usoi kpááree unyine kani pitíne ka. Mpá keyáa kéye ke tó ne nnó arí pēe Ulécaā keyō-i we nen céési, áni né tí. ⁵⁶ Amá lē ke antepuyē api Nlécaasimé kémēe n wói liké ne n wa nnya kai lē wa. Kei ke upipiretiki nnéi api pēe u ηmeriyē api wuru.

Pi ne Yeesu ketúhaane píima-i ha

(Mariki 14:53-65; Luki 22:54-55, 63-71; Yohani 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Pēpēe Yeesu n tí ye pēe u kpísile apí ne Ulécaā usina Kayifu keyō sí. Kei ke isé picélaa ne Pisuífi piwéése apí pēe cápinelē. ⁵⁸ Piyēe uu ketaa-pō Yeesu n tikilē uú ne Ulécaā usina keyōcōpe tulu, uu lompō uu piméré kekúrí tone un ne mé uké yé lē kai yé ne kétō ní kpu.

⁵⁹ Pēpēe ye Ulécaā inyóonse n wa piwéése ne pitúhaane píima nnéi apí pisoí wéési pēe yé Yeesu ne nsímé rinkpárá piké ne u ní kpu nnya. ⁶⁰ Píseérakóō nōōme apí cápinēpō. Mpá ne lē, apí nka yē piké ne u rikpárá. Kai yé rinkpáse, pitisi pité pinyine apí hapō ⁶¹ apí re: Usoi nkó ye maa re u yé fe uu Ulécaā keyō foru uu siyáa sitaani ne pimómē ke pēse. ⁶² Kei ke Ulécaā usina uu pēe yisi uu u maa re: Nsímé mmú nnéi ke pisoí mpí apí nní kepócaá n símisi

kémee, ní-ye kaa yé póké pese? ⁶³ Yeesu uu n séélē léké-léké. Uléécaa usina uu pee u maa re: Ne la re a Uléécaa yee n nyáni rinyiri sée áá ne wéeri, in te pó ke Uléécaa uu wée. Née póo Uléécaa Kepipii? ⁶⁴ Yeesu uu u pese re: Lē kaa nní ma. Limemáá, né kó nó rikpáse re kaí ne neni n kpísi, nó Usói Kepipi yē ken Uléécaa, rínanje nnéi ute kuluke-luke-mē kényukóton-e-tú. Nó kó u yē un keyómecaa-pó ahope kecáá tú un ne weme. ⁶⁵ Kei ke Uléécaa usina uu pee uricuruu ilū kuu n tanaalē céerii ai nyíse re li u tóosile hái. Uu pee re: Uléécaa ηmaa kuu nní lámaankee. Ai nkpáni nkpéni píse re tóké píseérakó pinyine wéési. Nórínécúruu ye alé kuu Uléécaa n lámaankee konle. ⁶⁶ Lē nnya, íye kani músu? Api u pese re: Li ne sá re piké u kpu. ⁶⁷ Api pee meta kényu-i pitúkente u loni. Api akpini u tini, picó api sipese u kápáá ⁶⁸ api ye pee re: Pó ke Uléécaa uu n wée, a ηmoinu aa ró símisi nké te wóo pó pi?

Piyee ye kesi re úu Yeesu nyu

(Mariki 14:66-72; Luki 22:56-62; Yohani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ke Piyee uu kei lē tipoo-i n tú, unósi keikó unyine uu léepó uu kei u léepó uu u maa re: Ne póo lo! Pó ne kó pee Kalilee ukó Yeesu uyē tikilenle. ⁷⁰ Uu pinnéi inipée iye-i késu uu re: Né ám nyu ní-ye kaa símisi. ⁷¹ Uu limemáá yisi uu rinanó-mē sí. Unósi keikó ucó póo kó kei piyéne u kpá uu pepée kei n cápinelē maa re: Nkó pó ne kó pee Nasareti ukó Yeesu uyē tikilenle. ⁷² Piyee uu kó pikéne kpá uu wéeri re: Am usói nkó nyu.

⁷³ Liké ne rinsáse, pεπεε kei ní we apí nyósópɔ apí ne u kɔ apí u maa re: Asei kecáá, pɔ písoi pē use le. Mepósímé kémee kai lē nyíselē. ⁷⁴ Kei ke Piyee uu kési ηmaa uú ne ketē kpeeni uu wéeri re: Ne Ulééca, ám usoi nkó nyu. Mese ne mese, icá ii kooi. ⁷⁵ Piyee uu rinó tē ke Yeesu uú pεe u m ma léise re: Icá iké kelene n kooi, pó kesi metaani re áa né nyu. Kei ke Piyee uu léepɔ uú ne mpócaai tēni.

27

*Pi ne Yeesu Pilati kémee ha
(Mariki 15:1; Luki 23:1-2; Yohani 18:28-32)*

¹ Kai kóso n weesi mmarε marε, pεπεε ye Ulééca inyóonse n wa piwéése nnéi ne Pisui fi piwéése apí rinó rise wai re piké Yeesu kpu. ² Kei kapi pεe u paasi apí ne Rɔm uyóopi Pilati léepɔ.

*Yutasi nkpɔ kecáá nstmé
(UPM 1:18-19)*

³ Yutasi ye Yeesu n kpísi uu piláarɔ anipe-i wai uu yénu re pi la piké Yeesu kpu. Ai u cón, uu ukefa-i tēni uu nwóoweni mepipi afetaani mē kpísi uú ne pele uú ha pεπεε ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pisui fi piwéése pē pa. ⁴ Uu pi maa re: Ne akópe wale. Ne usoi yeé úú líka n caai yáá am pa apí kópu. Pē apí u pεse re: Mpókó ye mmē! Ai ne tó yē! ⁵ Uu pεe siwóó sē kpísi uu Ulééca keyɔ-i sá, uu sí uú ha umεcire níηme wai. ⁶ Pεπεε ye Ulééca inyóonse n wa piwéése apí siwóó sē híni apí re: Kai nní ménye kewóó nnya, ncée rín irósé kémee we re piké Ulééca keyɔ kuwóótakai kémee ke waipɔ. ⁷ Apí kóméine apí pεe ke kpísi apí ne utúhuməme kémee ketē lolu re piké ye kei písáne kulesi. ⁸ Lē nnya kaí ne

kei n kpíime ne neni-mě, pi ketě kě sélei re: ménue kecare. ⁹ Lě ke antepu Yeremii uú pɛe Yeesu kecáá ní ma uu Ulééca nsímé ritelé kémee wólu kai wa re: Pi nwoóweni mepipi afetaani mē kpísile. Mē ke Isirayeli pikó

apí musí re pi yé ukecáá hééle.

¹⁰ Apí ne utúhumome kémee ketě lolu. Lě ke Upíima uu re ké pi símisi.

Pilati ye Yeesu nsímé piseise

(Mariki 15:2-5; Luki 23:3-5, Yohani 18:33-38)

¹¹ Kapi uyóopi Pilati kémee ne Yeesu pitúhaane ní ha, uyóopi uyē uu u pise re: Póo Pisuiifi uyóopii? Yeesu uu rinóo u yósu re: Mmē kaa nní ma. ¹² Amá ke pɛpɛe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi piwéése apí ne nsímé u rinkpárá, úu ríka pi pɛse. ¹³ Kei ke Pilati uu pɛe u pise re: Aa mmē kapi nní ne pó n kparai kómɛi, née? ¹⁴ Uu kə lē n séélē úu ríka pɛse. Ai pɛe Pilati pírí wai.

Pi túhaane ai tone re piké Yeesu kpu

(Mariki 15:6-15; Luki 23:13-25; Yohani 18:39-19:16)

¹⁵ Mpá nkpə melóo anyá áye, Pilati yèè ukpaniikó uyē ke risoiwuí ari ní la uké lese akpanii kémee lésele. ¹⁶ Utisi unyine kapi mpá yei n nyu ye pɛe anyá kumúnjé kpɛ-i akpanii kémee wele. Pi ye u sée re Yeesu Parapasi. ¹⁷ Pilati uu pɛe pisei pɛe n cápínélē pise re: Yeesu Parapasi ne Yeesu kapi n sélei re Kírisi kecɔpɛ, úye kaní la ké akpanii kémee lese? ¹⁸ U pɛe nyule nmaa nsonɛ re nɔpɔle nnya kapi Yeesu uanipɛ-i wa. ¹⁹ Pilati un kei lē ketúhaane ke-i we, líké ne rinsáse, uunəsi uu pisei tumpə re piké u maa re: Usoi nkó úu ncaai ríka wa. A unsímé kémee

αρόνιπε mahã. Ne kesine nké uyë nnya keláré kópe kenyine kémee íwe lile háí.

²⁰ Περεε γε Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuífi piwéése pin likumúhé kpe-i pisoi pitálaankεε masí re piké Pilati símisi re uké Parapasi akpanii kémee lese uu Yeesu pṣ́ kopu. ²¹ Uyóopi uu pipise pi kpá re: Piketé kecṓpe, úye kaní la ké lese? Api u pese re Parapasi lo. ²² Ké íye Yeesu kapi n sélei re Kirisi pṣ́ wa? Api pinnéí u pese re: A kunapéékṓó kecáá u karií! ²³ Kei kuu kṓ pipise pi rikpá re: Ncaai ní-ye kuu mpíí wa? Api πεε sicááíla nákfíse ηmaa re: A kunapéékṓó kecáá u karií! ²⁴ Ke Pilati uu n yé te mpá un ne n símisi, ái nkpráni líka yoriyene, iwóó in meníηe meγá cálē, uu míni kpísi uu pisoi nnéí iníπεε-i aníπε nale uu re: Ai née ncée he re piké usoi nkó γεε úu ncaai níka n wa kpu. Nónnékṓ γε mmé! ²⁵ Pisoi πεε n cápínelē nnéí api u pese re: Eεε! Tó ne sirówá tṓké unkpṓ ncṓni n te! ²⁶ Kei ke Pilati uu πεε akpanii kémee Parapasi pi lese, uu tíyεε api Yeesu iséí súúkεε, uu pi u pa re piké ha kunapéékṓó kecáá karií.

*Pisóóca γε Yeesu kecáá nyáni
(Mariki 15:16-20; Yohani 19:2-3)*

²⁷ Uyóopi pisóóca api Yeesu kpísi apí ne kei kapi γε n túhaane lomṓ, pisóóca nnéí api kei u kálaapṓ. ²⁸ Api ilū u mahani api kukpélenku wεé u tani. ²⁹ Api πεε sinípeleépi rikṓη parii api u kipise, api kṓ kεnaapi kuníπε luke-luke-mē u múíse. Api πεε ukεyu-i wúla api sényi api re: Tṓ pṓ yáasi, Pisuífi uyóopi! ³⁰ Api πεε meta u n túkente. Api γε kṓ kεnaapi kē kpísi apí ne ríyu kecáá u pepu. ³¹ Kapi

nnyei u m masí, api kukpélenku u mahani api uilū pitane u pese apí ne kunapéékóó kecáá pikarii u tómpo.

Pi Yeesu kunapéékóó kecáá karií

(*Mariki 15:21-32; Luki 23:26-43; Yohani 19:17-27*)

³² Kapi kuyu-i n léeri pin ne Yeesu pikarii tósu, apí ne Síreeni ketē utisi unyine sáne. Pi ye u sée re Simo. Api nnaŋe ne Yeesu kunapéékóó u cōse. ³³ Api péé ha ne kelō kenyine tulu. Pi ye kei sée re Kōlikōta. Liasei re: Kúyu Kōŋoo kelō. ³⁴ Api píta ne pite tule-tule pinyine cōhōne api u pa re uké n ntí. Uu lélé uu yúlu re úu nírunε. ³⁵ Api u kpísi apí ha kunapéékóó kecáá karií, api paŋai apí ne pimεcōpεcire uilū hōonente. [...] ³⁶ Api pεε kei n tū pin u mé. ³⁷ Api kekpenkpélépi kenyine kecáá wólu lē nnya kapi u ní kpu apí kunapéékóó-i uriyu kecáá karií. Pi woi re: Nkó yeε Yeesu, Pisuifi uyōpi. ³⁸ Api pεε kō limemáá pisoí kpááree pité pinyine kesé karií, ucō ukuluke-luke-mē ucō ukumii-mē apí ne u kō.

³⁹ Picéetōné api u lámaankεε api ríyu m pōuli. ⁴⁰ Api ye u maa re: Póó ye Ulééca keyō n forii aa siyáa sitaani ne pimóme ke pese, pōn mεsei Uléécaa Kεpipi, a nkpeni ripóyu lō aa kunapéékóó kecáá súiri! ⁴¹ Pεpεε ye Uléécaa inyōnse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisuifi piwéése pōó kō limεcō kecáá u nyáni api ye ne maa re: ⁴² U picō yoriyentele amá úu pεε fe uké uricuruu yoriye! Nénte Isirayeli Uyōpi lō! Uké kō kunapéékóó kecáá súime tóké péé ne kefa u tenε. ⁴³ Uléécaa kuú ne ritá uu ye ne maa re: Ne Uléécaa Kεpipi le. Lē nnya, in te Uléécaa ye ukεcáá

kpálē, uké nkpéni u yoriye táké yé nké! ⁴⁴ Hái aí ne písoi kpááree pē keté kapi kesé n karií pēne api kō lē u lámisi.

Yeesu nkpɔ

(Mariki 15:33-41; Luki 23:44-49; Yohani 19:28-30)

⁴⁵ Ituŋe kecíre kumúnjé hái ne ketúnjé metaani kumúnjé ke kuŋmaha aku ketē nnéi kecáá cō. ⁴⁶ Kai ketúnjé metaani kumúnjé ní tu, Yeesu uu kecááila píima kenyine súúni re Elii, Elii lama sapatani? Lelēe re: Unélééca, Unélééca, yo nnya kaa né ŋmeriyē? ⁴⁷ Písoi pēe kei n cápínelē kecɔpe, pinyine api lē kom api re: Elii kuu nní sélei. ⁴⁸ Mese ne mese, pikɔpe unyine uu wuru uú ha sínē kpísi uu píta nyere-nyere pinyine fe uú ne kēnaapi kenyine kecáá tuhu uu u pa re uké n ntí. ⁴⁹ Píɔ api pēe re: Ani riyá táké yé te Elii yé kam uu u yoriye née.

⁵⁰ Yeesu uu meyá pipupeí kpá uu pēe kpi. ⁵¹ Likumúnjé kpe-i ke kusánjáá kápí ne Ulééca keyo kēme n kénelē aku ricéérine meté hái kecáá ne metene-pɔ. Ketē ake yéŋesi, aparɛcaŋaa aa forési, ⁵² akpíí meyā aa wúkulentɛ, Ulééca písoi kulúí pēe n kpí api yisikɛ. ⁵³ Api akpíí kēme léenti. Ke Yeesu uu ní ka uu nkpɔ kēme yisi, api Ulééca kuyu lompɔ, písoi meyā api pi yenu. ⁵⁴ Ke Rɔm usóca kpéé ne písóca píɔ pēe kei ní we pin kesé Yeesu mé api n yé lē ke keté ake n yéŋesi ne licɔ licɔ lē n wapisi, iwame ii meyíkíyiki ŋmaa pi loni api re: Usói nkó ye pēe mesei Ulééca Kepipi le. ⁵⁵ Pinósi ye pēe kulúí wele, pin ketaa-pɔ nyenu pin nyáni. Pimeyā pēe hái Kalilee-pɔ u ritikime pin u léni. ⁵⁶ Pikɔpe pinyine

πεε nní Makitala kuyu ukó Maari ne Yakupu ne Yosefi uni Maari ne Sepetee piηmánε uni.

Yeesu mekulaa

(*Mariki 15:42-47; Luki 23:50-56; Yohani 19:38-42*)

⁵⁷ Kai nnyóó n wa, utisi māmá uyē kapi ye n sée re Yosefi un Arimatee kuyu ukó, uú hapó. Uyē ne kó πεε Yeesu upiretiki ε. ⁵⁸ Uu Pilati kémεε sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. Kei ke Pilati uu ηmurei uu ncée he re piké ha Yeesu u pa. ⁵⁹ Yosefi uu Yeesu kpísi uu kesánjáapi tomé kecire-i wai ⁶⁰ uú ha ne nhóre fale kuu kuparepoo-i n wa kémεε u finse, uu πεε meparε píima menyine pímiise uu rinonoo fi, uu πεε yá uu tómpo. ⁶¹ Likumúné kpe-i, Makitala kuyu ukó Maari ne Maari ucó uyē pónn kei rikpíi keyúrí tū.

Tikpti piméré

⁶² Ke keyáa keε ye ne kewénteyaa n tise ake n tu, πεπεε ye Uléécaa inyónse n wa piwéése ne Pifarisi api yisi api Pilati keyó sí, ⁶³ api u maa re: Urósáa, tó léise re ke unóome nkó uú πεε nfáa m má, u péé maa re u yé unkpó memáá keyáa táánū tunjé yisi. ⁶⁴ Lē nnya, a ncée he re písoi piké ha siyáa sitaani urikpíi rísonε m mé, upipiretiki ápi kape ne u n yáai piké lese, piké péé ne písoi n kiraase re: u nkpó kémεε yisile nnya. Lin lē n wa, nnóome mmē né πεε caai ai nfoí feriyε. ⁶⁵ Pilati uu pi πεε re: Piméré ye mpí! Ani ne pi ha piké ha rikpíi m mé yare kani ní la. ⁶⁶ Kei kapi yisi apí ha músu, api yénu lē kapi yé pimérékei pē n wa. Api meparε mee rinonoo n filē rísonε karii api πεε piméré tónsentε re piké m mé.

28

Yeesu ye nkpɔ kɛmɛɛ yisi

(Mariki 16:1-10; Luki 24:1-12; Yohani 20:1-10)

¹ Keyáa kɛɛ nɛ kɛwɛntɛyaa rintiki ketúnjé, Maari Makitala ukó nɛ Maari ucɔ api yisi rɛ piké ha rikpíí rilóólú. ² Kei nní, ketě ake yéhesi, Upíima uleecaatumɛ unyine uu keyómɛcaa-pɔ súiri uu mɛpare mɛɛ rikpíí rinɔnɔ n flɛ pímiise uu rikɛcáá tonɛ. ³ U pɛɛ tɛlule yare kekónɛtéhɛ, uilũ in wariye pói-pói. ⁴ Liiwamɛ píima inyine ii piméré tini, api pɛé n terii nfáa nní nɛ pári yare pi kpule. ⁵ Uléécaatumɛ uyɛ uu pɛɛ pinósi pɛ maa rɛ: Iwamɛ íi kapɛ nó n we. Nɛ yɛ tɛ Yeesu uyɛ kapi kunapéékɔ́ kekáá n karii kani wéési. ⁶ Uu nté we. U nkpɔ kɛmɛɛ yisilɛ yare kuu ní ma. Ani kam ani kei kapi pɛɛ u n finɛ yɛ, ⁷ ani mɛkɛɛ sɪ aní ha upipiretiki símisi rɛ u nkpɔ kɛmɛɛ yisilɛ. U yé Kalilee-pɔ pi m mɛ́. Kei kani yé ha u yɛ. Mmɛ́ kam m má ké nó n símisi ye mmɛ́. ⁸ Api pɛɛ rikpíí kekúrí yisi, iwamɛ nɛ mpɔ́nare píima nn pi we apí ha mɛkɛɛ nsímé mmɛ́ upipiretiki símisi. ⁹ Liké nɛ rinsáse, Yeesu uú nɛ pinósi pɛ sáne uu pi maa rɛ: Nɛ nó yáasi. Api ukékúrí hapɔ, api wúla api uana tini apí nɛ ríyu u waisɛ. ¹⁰ Yeesu uu pɛɛ pi maa rɛ. Iwamɛ íi kapɛ nó n we. Ani ha pinémáreɔ́ maa rɛ piké Kalilee ha. Kei kapi yé ha né yɛ́.

Piméré ye lɛ kapi n yé símisi

¹¹ Kumúnjé kpe-i ke pinósi pɛ́ api ncée ní we pin tósu, rikpíí piméré pinyine api yisi api kuyu pɛɛ, apí ha pɛpɛɛ ye Uléécaa inyɔ́nɛ n wa piwéése lɛ nnéí lɛɛ n wa kɛnkeɛ. ¹² Pɛ́ nɛ piwéése apí tonɛ

api kómεινε, api siwóó píima sinyine piméré pē he ¹³ api kə pi tálaankεε re piké maa re: Tə kesine ləpilele, upipiretiki apí weri api u yáái apí ne tómpə. ¹⁴ Píwéesε pē api kə pi kπά re: Uyóopi píima un lē n kō, tó u símisi uu kóm áni yé ncón nka yē. ¹⁵ Piméré pē api mesei siwóó sē yósu api lē kapi pi n céesi wai. Lē nnya ke nsímé mmē ní we ne neni-me nn ne Pisui fi kέmεε kónúlē.

Yeesu ye umεcirε upipiretiki nytsε

(Mariki 16:14-18; Luki 24:36-49; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-8)

¹⁶ Yeesu pipiretiki kefi ne use api yisi api Kalileepə riyópe te-i ke Yeesu uú peε ní maa re piké ha sí. ¹⁷ Kapi u n yé, api u yáási api ukeyu-i wúla. Amá picə pin ne we pin céreise. ¹⁸ Yeesu uú ne pi kə uu pi maa re: Ulééca yε keyómεca-pə ne ketē nté nípá yo kecáá nnaηe né hele. ¹⁹ Lē nnya, ani isoipuri nnéi kέmεε ha, ani tíyεse písoi piké kenépire ritiki. Ani Sáa Ulééca ne Kepipi ne Nfáasəne rinyiri ne míni pi wolε. ²⁰ Ani kə pi céesi re piké isé iyē nnéi kam nó n kari ritiki. Ani n nyu re siyáa nnéi kam nókenékúrí we ketē keké ha ne tenε.

Nkomine Fal Ritɛlé **Sola New Testament**

copyright © 2010 UEEB/SIM au Benin

Language: Sola (Miyobe)

Translation by: SIM International

Sola, Nkomine Fal Ritɛlé

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

cii

1bac8ff9-a7c9-52ef-bb5e-7155dd6ba1a1